

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

Dějiny JZD Slušovice
Bakalářská diplomová práce

Jan Tomšů

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že tuto bakalářskou diplomovou práci *Dějiny JZD Slušovice* jsem vypracoval samostatně za použití uvedených pramenů, literatury a internetových zdrojů.

V Olomouci, dne 29. listopadu 2023

.....
Jan Tomšů

Poděkování

Rád bych poděkoval především paní prof. PhDr. Janě Burešové, CSc. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady při psaní mé bakalářské diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat pracovníkům Státního okresního archivu ve Zlíně za jejich vstřícnost, ochotu a pomoc při hledání archiválií. Poděkování patří také celé mé rodině za podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	6
1 Okolnosti vzniku JZD ve Slušovicích.....	11
1.1 Situace v Československu na konci 50. let	11
1.2 Fungování JZD	12
1.3 Přípravy ke zřízení družstva ve Slušovicích	14
1.4 Založení JZD Slušovice	16
1.5 Problémy v počátcích kolektivizačního procesu.....	18
1.6 Konsolidace a stabilizace JZD	20
1.7 Členství v JZD.....	22
1.8 Situace v družstvu na přelomu 50. a 60. let	24
1.9 Hospodaření JZD Slušovice.....	27
2 Nástup Františka Čuby do funkce předsedy JZD Slušovice.....	30
2.1 První kroky nového před sedy.....	30
2.2 Zemědělské práce	31
2.3 Sloučení s JZD Neubuz.....	32
2.4 Nový způsob organizace	34
3 Období normalizace.....	37
3.1 Situace v Československu ke konci 60. let	37
3.2 Ekonomická opatření a specializace	37
3.3 Sloučení s dalšími družstvy.....	39
3.4 Obchodní spolupráce.....	42
3.5 Další rozvoj JZD Slušovice.....	43
3.6 Aktivity družstva	47

3.7	Stavební činnost a výroba JZD	50
3.8	Žádost o vytvoření agrokombinátu	52
3.9	Služby pro členy družstva	55
3.10	Vnitropodnikové záležitosti	56
4	Éra přestavby v zemědělství	59
4.1	Události tehdejší doby	59
4.2	Rozšíření činnosti i počtu zaměstnanců	59
4.3	Ocenění a návštěvy JZD.....	62
4.4	Kultura, sport a péče o družstevníky	63
4.5	Nejlepší výsledky rostlinné výroby a další události ke konci 80. let.	65
5	Polistopadový úpadek JZD AK Slušovice	68
5.1	Sametová revoluce a zvolení nového prezidenta	68
5.2	Důsledky revoluce ve Slušovicích	68
5.3	Odstoupení Františka Čuby.....	70
5.4	Rozpad DAK Slušovice	71
5.5	Transformace podniku.....	73
	Závěr	75
	Summary.....	77
	Soupis pramenů a literatury	78

Úvod

„Nikdy neplýtvejte energii a dokazováním, jak daný problém nejde řešit, ale hledejte cesty, jak to řešit jde.“

(Tomáš Baťa, František Čuba)¹

Jednotné zemědělské družstvo Slušovice byl pojem, který rezonoval ve společnosti hlavně v minulém století. I dnes ho můžeme slyšet, byť už jen ojediněle a spíše ze vzpomínek lidí, kteří v družstvu pracovali nebo s ním byli jinak spojeni. Každopádně jej lze označit za určitý fenomén, který za dob socialismu a ještě začátkem 90. let výrazně ovlivnil tuzemskou ekonomiku. Svými výkony, pracovním nasazením nebo stále se rozvíjející výrobou se pod vedením předsedy Františka Čuby dokázalo družstvo propracovat mezi nejlepší podniky v tehdejší Československu.

Ve slušovickém zemědělském družstvu pracovalo mnoho občanů z mé rodné obce Všeminy, včetně mých prarodičů. Z jejich vyprávění jsem věděl, že doba, kdy pracovali v JZD Slušovice, byla pro ně příznivá a rádi na ni vzpomínali. Moje babička Marie pracovala jako dojička v kravínu a druhá babička Ludmila měla práci v závodě zeleniny. Děda Jan pracoval jako údržbář strojů a zařízení v živočišné výrobě. Údržbářem byl i druhý děda Karel. Toto byl jeden z důvodů, proč jsem si jako téma své bakalářské diplomové práce vybral právě dějiny tohoto podniku. Chtěl jsem se dozvědět co nejvíce o družstvu, které dalo práci mnoha lidem jak ze Slušovic, tak z jeho okolí, a jak se družstvo stávalo významné nejen v tehdejší Československu, ale i v očích jiných států, jelikož jej navštěvovaly četné delegace z mnoha zemí.

V této práci jsem se rozhodl blíže prozkoumat, co se ve Slušovicích odehrávalo v dobách před založením družstva, a po následném vzniku JZD mapovat jeho vývoj až do začátku 90. let. Hodlám se zaměřit nejen na rozvoj hospodaření a neustálé narůstání produkce zemědělských plodin, ale i na život tehdejších družstevníků, tedy jaké služby jim byly ze strany JZD poskytovány, jaký pobírali plat aj. Dále bych chtěl popsat průběh agitačních snah ze strany komunistických představitelů ke vstupu do družstva.

Archivních pramenů z doby komunistické totality týkající se JZD Slušovice lze vyhledat četné množství, ovšem co se týká publikací přímo pojednávajících

1 NEDBÁLEK, Karel: *Revoluce v roce 1989 začala ve Slušovicích: aspekt inkluze new age anebo vše bylo jinak*. Slušovice 2022, s. 20.

o historii tohoto zemědělského podniku není už výběr tak široký. Ovšem v posledních letech se začínají publikace s tematikou JZD Slušovice stále více objevovat hlavně díky autoru Karlu Nedbálkovi.

Velká pozornost byla a stále je věnována nejdéle sloužícímu předsedovi družstva Františku Čubovi, jehož jméno je nejčastěji spojováno právě se Slušovicemi. O jeho životních osudech byla vydána řada monografií. Jeho práci v JZD Slušovice se věnuje publikace od Františka Trnky *Zlínští podnikatelé Tomáš Baťa a František Čuba*², která si klade za cíl upozornit na jeho hlavní rysy řízení podniku. Jedna z novějších prací je od Karla Nedbálka, který se tematicky hodně věnuje jak družstvu, tak Slušovicím. Monografie *Cesta Františka Čuby z Březové k JZD Slušovice*³ popisuje podrobně život Čubovy rodiny, začátky v JZD Březová a Čubovo následné působení ve Slušovicích, kdy se zabývá spíše koncem 80. a nastupujícími 90. léty.

Publikace vydané do roku 1989 jsou, vzhledem k ovlivnění autorů komunistickým režimem, mnohdy dost apologetické. V době totality nesmělo docházet ke kritice socializace. S těmito materiály je proto důležité pracovat velmi obezřetně, aby nenarušily neutralitu výkladu. Takových monografií je hojnější zastoupení než těch vydaných po roce 1989 s tematikou JZD Slušovice.

Příkladem může být podrobná publikace Stanislava Váchy o systému a řízení slušovického družstva s názvem *Jak řídí JZD Agrokombinát Slušovice*⁴, která se věnuje také hlavním faktorům úspěchu tohoto podniku a možnostem jejich využití pro ostatní podniky. Obsáhlá a podrobná monografie Rudolfa Hurty *Dějiny Slušovic*⁵ věnuje JZD Slušovice 2 kapitoly, ve kterých popisuje působení družstva od dob jeho zřízení až do roku 1984.

Několik knih napsal i sám František Čuba. Tyto publikace jsou však spíše odborného ekonomického rázu a nejedná se o historizující pojednání o vývoji slušovického podniku. Monografie *Cesty k prosperitě*⁶, kterou sepsal společně

2 TRNKA, František: *Zlínští podnikatelé Tomáš Baťa a František Čuba* (Dále jen *Zlínští*). Praha 1998.

3 NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby z Březové k JZD Slušovice* (Dále jen *Cesta Františka Čuby*). Slušovice 2019.

4 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD Agrokombinát Slušovice* (Dále jen *Jak řídí JZD*). Slušovice 1988.

5 HURT, Rudolf: *Dějiny Slušovic* (Dále jen *Dějiny*). Slušovice 1985.

6 DIVILA, Emil – ČUBA, František: *Cesty k prosperitě* (Dále jen *Cesty*). Praha 1989.

s Emilem Divilou, měla za hlavní cíl výklad rozhodujících objektivních a subjektivních faktorů rozvoje JZD AK Slušovice.

K sepsání této práce mi byly k dispozici 4 archivní fondy uložené v Státním okresním archivu ve Zlíně. Snad nejvíce informací bylo získáno z archivního fondu *Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (1945) 1952–1990 (2000)*. Návrh na vznik tohoto fondu přišel už roku 1972, kdy v dubnu téhož roku upozornil okresní archiv tehdejší vedení JZD Slušovice na povinnost řádně zajistit spisový materiál družstva. Návrh na vyřazení písemností tohoto podniku byl okresnímu archivu zaslán v únoru roku 1975. Mimo samotné slušovické družstvo zde byly rovněž seznamy dokumentů sloučených JZD.⁷ Tento fond obsahuje archiválie přibližující denní chod a fungování slušovického družstva, návrhy stanov nebo smlouvy s ostatními JZD.⁸

Dalším důležitým zdrojem byl fond *Místní národní výbor Slušovice (1914) 1945–1976 (1980)*. Archivní charakteristika fondu je následující: 109 úředních knih, 14 podacích protokolů, 12 kartonů spisů, 2 fascikly a 7 ostatních materiálů (tisky aj.). Fond obsahuje 341 inventárních a 144 evidenčních jednotek. Před zpracováním měřily písemnosti zahrnuté do prvního svazku inventáře tohoto fondu 10 běžných metrů (bm). Po zpracování měřily 3,90 bm.⁹ Vnitřní skartací bylo vyřazeno 6,10 bm bezvýznamných písemností. Co se týče jednotlivých archiválií, studovaných při psaní této práce, obsahuje fond četné množství zápisů ze schůzí rady a pléna MNV, dále také zápisy ze schůzí zemědělské komise, čtyři kroniky popisující období 1926–1989 aj.¹⁰

Třetím nejvíce využívaným byl fond *Okresní zemědělská správa Gottwaldov (1960) 1963–1988 (1991)*. Archivní charakteristika fondu je následující: 53 úředních knih, 18 podacích protokolů, 360 kartonů spisů, 2 mapy, 17 filmů (kotouče) a jiné (dokumentační materiál). Obsahuje celkem 1 460 inventárních a 451 evidenčních jednotek. Před zpracováním měřil fond 80,10 bm a po zpracování

7 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (1945) 1952–1990 (2000)* (Dále jen *Jednotné*). Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2011, s. 15.

8 Tamtéž, s. 21–32.

9 ŠTROBLÍK, Vladimír: *Místní národní výbor Slušovice (1914) 1945–1976 (1980)* (Dále jen *Místní*). Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 1994, s. 8.

10 Tamtéž, s. 12–14.

měří 47,40 bm. Zbylé písemnosti byly buď vyčleněny pro jiné fondy (např. fondy JZD, ONV Zlín aj.) nebo byly skartovány jako bezvýznamné materiály.¹¹

Dalším využitým zdrojem byl fond *KSČ - Okresní výbor Gottwaldov 1945–1989 (1990)*. Archivní fond byl do okresního archivu převzat v letech 1990 a 1994. Před zpracováním měřil fond 61,90 bm a po zpracování 45,35 bm. Ostatní materiály byly vyčleněny pro jiné fondy nebo skartovány. Většinu fondu tvoří knihy (včetně neváz.), jeho struktura je následující: 231 úředních knih (z toho 4 účetní knihy), 12 registraturních pomůcek, 169 kartonů spisů a 2 audiozáznamy. Celkem obsahuje 545 inventárních čísel uložených ve 414 evidenčních jednotkách.¹² Z tohoto fondu bylo pro sepsání této práce využito dochovaných zápisů ze schůzí pléna OV KSČ 1946–1950¹³.

Součástí poměrně nového fondu s názvem *Městský úřad Slušovice (1990–2012)* je i kronika¹⁴ popisující roky 1990–2004, ze které pocházejí informace využitě v poslední kapitole práce.

Práce bude strukturovaná do 5 kapitol. První kapitole bude věnováno období 1948–1962, tj. přípravy k založení družstva a posléze jeho zřízení, agitační práce vybízející ke vstupu do družstva a začátky hospodaření JZD Slušovice.

V následné kapitole bude hlavní téma nastoupení Františka Čuby do funkce předsedy družstva a jeho počáteční práce, dále pak sloučení JZD Slušovice s JZD Neubuz a sledování situace až do roku 1967.

Třetí kapitola nejprve vysvětluje události pražského jara roku 1968 a jeho důsledky pro slušovické družstvo, dále pak se věnuje slučování JZD Slušovice s mnoha jinými družstvy, stavebním činnostem, službám, které JZD poskytovalo svým zaměstnancům nebo žádosti o vytvoření agrokombinátu.

Navazující čtvrtá kapitola analyzuje léta 1985–1989. Začíná obdobím ekonomických reforem po nástupu Michaila Gorbačova do čela SSSR, pokračuje

11 ŠTROBLÍK, Vladimír: *Okresní zemědělská správa Gottwaldov (1960) 1963–1988 (1991)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2003, s. 8.

12 KARKOŠKOVÁ, Alena: *KSČ - Okresní výbor Gottwaldov 1945–1989 (1990)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2007, s. 6–7.

13 Státní okresní archiv Zlín (Dále jen SOKA Zlín), fond KSČ - Okresní výbor Gottwaldov 1945–1989 (1990) (Dále jen KSČ - OV Gottwaldov), inv. č. 20, evid. č. 20, *Zápisy ze schůzí pléna 1946–1950* (Dále jen *Zápisy ze schůzí 1946–1950*).

14 SOKA Zlín, fond Městský úřad Slušovice (1990–2012) (Dále jen MěÚ Slušovice), č. př. 43/2016, 1990–2004.

nejlepšími výsledky družstva ve žňových pracích a také stále více důležitým vědecko-technickým rozvojem v JZD, tj. výrobou elektroniky.

Poslední kapitola popisuje události po listopadové revoluci roku 1989. Věnuje se vyšetřováním, které se vedly v družstvu, následnému odstoupení předsedy Čuby z funkce, rozpadu na více podniků a končí transformací družstva na akciovou společnost MOVA Bratislava roku 1992.

1 Okolnosti vzniku JZD ve Slušovicích

1.1 Situace v Československu na konci 50. let

Převzetím moci komunistickou stranou 25. února 1948 nastalo v Československu po druhé světové válce další těžké období. Začala éra nesvobody, cenzury a úpadku. Nastal chaos, následovaly migrační vlny, došlo k útlaku velké části společnosti a země se postupně dostávala do čím dál většího ekonomického a morálního rozkladu a mezinárodní izolace.¹⁵ Bezprostředně po převratu proběhly v celé zemi masové čistky.¹⁶ Vzorem pro fungování státu, tj. politickou oblast, kulturu, vědu i každodenní život, se stal Sovětský svaz.¹⁷ K udržování pořádku sloužily komunistickému režimu tzv. Lidové milice¹⁸ a policejní sbor s oficiálním názvem Národní bezpečnost.¹⁹

Po tomto převratu začal být v Československu oficiálně, na vládní úrovni, uskutečňován komunistický program společensko-ekonomického vývoje, a tedy i zemědělský program KSČ.²⁰ Jedním z cílů nového režimu byla totální likvidace soukromého sektoru. Dne 21. března 1948 byl schválen zákon o nové pozemkové reformě omezující pozemkové vlastnictví na 50 ha. O měsíc později došlo ke znárodnění podniků s více než padesáti zaměstnanci. Kromě toho byla zcela znárodněna následující odvětví: velkoobchod, stavebnictví, zahraniční obchod, polygrafický průmysl, cestovní kanceláře aj.²¹ Československo se podle sovětského vzoru začalo soustředit na kolektivizaci. Cestu k tomu otevřelo už zasedání ÚV KSČ 9. září a 17.–18. listopadu 1948.²² Začátkem nového roku, přesněji řečeno dne 23. února 1949, byl vydán zákon č. 69/1949 Sb. o jednotném zemědělském

15 KMENT, Zdeněk: *Ve stínu rudé hvězdy: zpráva o zločinech StB na Valašsku a jihovýchodní Moravě v letech 1948-1953* (Dále jen *Ve stínu*). Valašské Meziříčí 2022, s. 61.

16 RYCHLÍK, Jan: *Československo v období socialismu: 1945-1989* (Dále jen *Československo*). Praha 2022, s. 70.

17 Tamtéž, s. 91.

18 Stranická ozbrojená garda na způsob někdejších německých nacistických SA – RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 67.

19 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 65–67.

20 BUREŠOVÁ, Jana: *Politický a institucionální rámec kolektivizace zemědělství v Československu se zaměřením na historická východiska* (Dále jen *Politický a institucionální rámec*). In: BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal: *Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : Studie, seznamy a dokumenty*. Praha 2010, s. 22.

21 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 74.

22 Tamtéž, s. 102.

družstvu. První vzorové stanovy JZD²³ byly zveřejněny o měsíc později.²⁴ V zákoně o zemědělských družstvech se psalo o různých, především výrobních, ale i nevýrobních směrech činnosti. Vláda si byla při koncepci JZD vědoma, že musí zapůsobit na rolníky především principem demokratismu, který byl v ČSR silně zakořeněn. Proto se při přípravě JZD zdůrazňovala dobrovolnost vstupu a hledaly se takové formy, k nimž by měl drobný a střední rolník důvěru. Zdůrazňovala se různorodá činnost JZD, aby rolníci neměli pocit, že se jim něco předepisuje.²⁵

Zákon z února 1949 a vzorové stanovy vymezily i hlavní úkoly JZD: scelování půdy, součinnost při stanovení a plnění výrobních úkolů a dodávek, účast při výkupu a opatrování zemědělských potřeb, péči o mechanizaci, zvelebování výroby, zlepšení organizace práce, zvyšování kulturní a sociální úrovně venkova aj.²⁶

V prvních týdnech a měsících se začalo s rychlým zakládáním zemědělských družstev. Mezi okresy Gottwaldovského kraje, do kterého patřily i Slušovice, byla vypsána soutěž, ve kterém z nich bude založeno nejvíc JZD. Kraj měl 11 okresů, 517 obcí a 593 576 obyvatel. Celkem zde bylo založeno 56 družstev.²⁷

1.2 Fungování JZD

V počáteční etapě zakládání JZD se používaly přechodné typy, v nichž nebyl kolektivizován celý výrobní proces a odměny zčásti závisely na výměře půdy vložené do společného hospodářství. Přechodné typy měly přispět k tomu, aby rolníci překonali mentalitu individuálních výrobců a adaptovali se na kolektivní způsob práce. Existovaly 4 typy JZD.²⁸

V JZD I. typu se dbalo na společný osev při zachování mezí, organizaci

23 Dokument zemědělskodružstevního práva, podle kterého se upravovaly vztahy uvnitř družstva. Vzorové stanovy obsahovaly 8 kapitol: cíle, úkoly a činnost družstva; členství v JZD, práva a povinnosti člena družstva; organizace, řízení a správa družstva; sdružování pozemků a ostatních výrobních prostředků; pracovní vztahy v družstvu; družstevní disciplína; ochrana družstevního majetku a společenská činnost družstva - DOLGOŠEJ, G. A. – MAKEJENKO, Marlen Michajlovič – CHOMA, Dimitrij: *Naučný slovník ekonomiky zemědělství* (Dále jen *Naučný*). Praha 1986, s. 249.

24 JECH, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha 2008, s.71.

25 BUREŠOVÁ, Jana: *Politický a institucionální rámec*, s. 45.

26 PRŮCHA, Václav: *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992* (Dále jen *Hospodářské*). 2. díl. *Období 1945-1992*. Brno 2009, s. 355.

27 ROKOSKÝ, Jaroslav: *Mezi hrdostí a zoufalstvím. Odpor proti násilné kolektivizaci*. In: ROKOSKÝ, Jaroslav – SVOBODA, Libor (eds.): *Kolektivizace v Československu*. Praha 2013, s. 185.

28 PRŮCHA, Václav: *Hospodářské*, s. 358–359.

společných prací, užívání potahů a pomoc Strojní a traktorové stanice²⁹ (STS). V II. typu družstevníci pracovali po provedení hospodářsko-technické úpravě půdy³⁰ (HTÚP) na velkých lánech bez mezí. Společná sklizeň se dělila na podíly, které byly úměrné výměře půdy, kterou každý člen odevzdal JZD. Byly lépe využity mechanizační prostředky. Ve III. typu byl dobytek sveden až na jednu dojnici a na jeden až dva kusy vepřového dobytka do společných chlévů a vepřinů. Odměna za práci, tj. rozdělení výsledku hospodaření, se už neřídila množstvím půdy, s níž členové do družstva vstoupili, ale množstvím odpracovaných pracovních jednotek³¹, které byly propláceny v penězích a naturáliích. Práce byla normována a řazena do jednotlivých obtížnostních tříd. JZD platilo členům nájemné za jejich půdu, kterou družstvu odevzdali. V IV. typu bylo hospodaření obdobné jako ve III. typu, ale zrušilo se placení nájemného pro družstevníky za jejich půdu.³²

Řízení družstva měly na starosti orgány, jejichž struktura byla následující: základ tvořila členská schůze, která se skládala ze (1.) sboru zástupců, (2.) revizní komise a (3.) ostatních komisí volených právě členskou schůzí. Sbor zástupců tvořilo představenstvo složené z předsedy a komise představenstva. Základní strukturu orgánů družstva a jejich složení upravovaly vlastní stanovy družstva³³, stejně tak i jejich

29 Strojní a traktorové stanice (STS) měly v letech 1948–1958 funkci technickovýrobní základny umožňující přechod od rolnické malovýroby až socialistické velkovýrobě. Po roce 1959 plnily úkoly v oblasti výchovy pracovníků pro obsluhu a opravy strojů, organizace a řízení mechanizace, opravárenství složitějších strojů, zajišťování mechanizace živočišné výroby, ochrany rostlin a zvyšování úrodnosti půdy. Byly pověřeny prosazovat technický pokrok v zemědělství. In: *Naučný slovník zemědělský*. 10. díl. Praha 1984, s. 193.

30 Jedná se o pozemkové úpravy, které měly být souhrnem technickohospodářských opatření pro zlepšení zemědělskovýrobních podmínek území a pro jeho nejlepší využití z biologického a ekonomického hlediska. HTÚP odstraňuje plošnou rozdrobenost a rozptýlenost, neúčelný tvar, nepravidelné hranice, špatnou příjezdnost, zanedbanost pozemků a s tím spojené závady. In: *Naučný slovník zemědělský*. 2. díl. Praha 1968, s. 595–596.

31 Sloužila jako míra množství a jakosti práce a zároveň byla mírou podílu družstevníka na výsledcích hospodaření příslušného JZD. Pracovní jednotka (PJ) byla měřítkem práce každého družstevníka, které v sobě zahrnovalo nejen množství práce, ale i její namáhavost, důležitost a potřebnou kvalifikaci pracovníka. Množství práce bylo vyjádřeno normou, kvalita práce pak příslušnou tzv. obtížností, resp. kvalifikační třídou, do které byly práce zařazeny. Nejprve bylo v JZD 7 tříd a práce byly oceňovány od půl PJ do dvou PJ. Později se používalo šest tříd s tzv. přepočítacími koeficienty na PJ v rozmezí od jedné do dvou PJ. Skutečnou výši, tj. odměnu připadající na jednu PJ, bylo možno stanovit až po uzavření hospodářského roku. Po vyrovnání všech závazků družstva a po dotacích všem družstevním fondům zůstala částka na odměny družstevníkům, která se po oddělení částky na prémie vydělila celkovým počtem odpracovaných PJ, čímž se dospělo k výši odměny na 1 PJ. In: *Naučný slovník zemědělský*. 7. díl. Praha 1977, s. 128.

32 SOKA Zlín, fond Místní národní výbor Slušovice (1914) 1945–1976 (1980) (Dále jen MNV Slušovice), inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní kniha obce Slušovic 1926–1957* (Dále jen *Pamětní 1926–1957*), s. 129–130.

33 Kromě vzorových stanov platných pro všechny JZD si družstvo vypracovávalo své vlastní stanovy. Při jejich sepisování se vycházelo z toho, že některé části vzorových stanov, které upravovaly základní otázky činnosti a byly stejně závazné pro všechna JZD, musely být převzaty do stanov vlastních, jiné po konkretizaci a podrobnějším rozvedení, popř. i doplnění a přizpůsobení místním podmínkám. Některá ustanovení vzorových stanov převzalo družstvo do svých vlastních stanov jen tehdy, pokud to vyžadovaly místní podmínky, popř. v takové alternativě, která odpovídala místním podmínkám. In: *Naučný slovník zemědělský*. 10. díl.

volení a odvolávání, jednání a rozhodování.³⁴

Družstvo vyvíjelo v souladu se stanovami a zápisem v podnikovém rejstříku tyto hospodářské činnosti: 1.) hlavní činnost - výroba obilovin, objemových krmiv, masa, mléka a výroba, skladování, zpracování a přímý prodej ovoce a zeleniny; 2.) přidružená výroba³⁵ - výroba minerálních a vitaminózních přísad, výroba a opravy zemědělské techniky, zámečnické a kovoobráběcí práce, výroba a aplikace mikroelektroniky aj.; 3.) ostatní činnosti - např. zemní a stavební práce aj.³⁶

Součástí družstvem sdružené půdy byly také záhumenky, které byly součástí záhumenkového hospodářství, jako zvláštní formy doplňkového hospodářství v zemědělském družstevnictví. Záhumenkové hospodářství byla zároveň zvláštní forma osobního vlastnictví družstevníků v JZD. Samotný záhumenek byla půda, která mohla být podle stanov družstva přidělena do osobního užívání pouze družstevníkům.³⁷

1.3 Přípravy ke zřízení družstva ve Slušovicích

Jednotné zemědělské družstvo ve Slušovicích bylo založeno roku 1952. Nestalo se tak ovšem ze dne na den. Na tuto událost se konaly dlouhé přípravy. S myšlenkou založení družstva se přišlo ve Slušovicích již o 3 roky dříve.³⁸

O tom, že při zakládání družstev, přijde odpor ze strany konzervativních rolníků se diskutovalo už na schůzi okresního výboru KSČ Gottwaldov, konané v březnu roku 1949. Bylo proto rozhodnuto, aby agitátoři přesvědčili zemědělce, že účelem JZD není vyvlastnění půdy. Každý člen si měl ponechat svou půdu i ostatní majetek. Půda se měla strojově obdělávat pouze ve společném rámci. Družstvo mělo dodávat osiva, hnojiva aj.³⁹

Praha 1984, s. 78.

34 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 33–34.

35 Činnost, při které se zpracovávají některé zemědělské hlavní nebo vedlejší produkty, popř. odpady, různý materiál z místních zdrojů nebo odpadový materiál z průmyslových podniků. Využívá se jednak volné pracovní kapacity zemědělských pracovníků, a to převážně v období snížené potřeby práce v zemědělské výrobě a jednak zaměstnanců-specialistů. Přidružená výroba se měla provozovat pouze v takovém rozsahu, aby nenarušovala hlavní, tj. zemědělskou činnost podniku. V zemědělských družstvech to byla např. dřevozpracující výroba, výroba různých předmětů z kovu, těžba stavebních hmot, stavební údržba a jiné stavební práce apod. Rozšířená byla i přidružená výroba navazující na zemědělskou výrobu např. sušení a zpracování krmiv, konzervování zeleniny aj. In: *Naučný slovník zemědělský*. 7. díl. Praha 1977, s. 495.

36 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 31–32.

37 *Naučný slovník zemědělský*. 13. díl. Praha 1992, s. 54.

38 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 129.

39 SOKA Zlín, fond KSČ - OV Gottwaldov, inv. č. 20, evid. č. 20, *Zápisy ze schůzí 1946–1950*, Zápis ze schůze pléna

Rolníci sice uvedené výhody uznávali, ale odrazovala je rizika vyplývající ze vstupu do praxí ještě neproověřených JZD. Uvědomovali si, že ztratí postavení samostatných hospodářů a budou podřízeni pracovní disciplíně. Obávali se, že výsledky hospodaření a úroveň odměn za práci budou zhoršovat členové JZD se špatnou pracovní morálkou. Podobná situace byla i ve Slušovicích.⁴⁰

Počátkem dubna roku 1949 byla pořádána schůze, na které měla být projednávána otázka vzniku JZD. Mnoho občanů se však na tuto schůzi nedostavilo, protože zemědělci se prozatím stavěli k družstevnictví nedůvěřivě a odmítavě.⁴¹

Odpor místních obyvatel souvisel s tradičním vztahem k zděděné půdě a individuálním rázem zemědělské malovýroby. Nesnáze komunistickým agitátorům působila také okolnost, že žádný ze zdejších výkonných zemědělců nebyl členem komunistické strany.⁴² Někteří občané odmítali nové způsoby zemědělství s obavami, že by ztratili své majetky. Naproti tomu se agitátoři snažili zemědělcům vštípit, že jim chtějí vzít jen jejich dřinu a nahradit ji stroji a novou, lepší organizací práce.⁴³ Část zemědělců se nechala přesvědčit až po několika letech nátlaku.⁴⁴

O rok později opět probíhaly snahy o založení družstva, které mělo podle tehdejších funkcionářů KSČ přispět k socializaci městečka. Oni a také zástupci místního národního výboru pořádali tzv. přesvědčovací a uvědomovací besedy s místními zemědělci, kterým vysvětlovali výhody kolektivního hospodaření. Tyto snahy měly ale jen malou odezvu mezi lidmi, a tak výsledkem besed bylo jen 14 nově podepsaných přihlášek do zemědělského družstva. Jako první podepsal přihlášku Josef Jünger, pozdější předseda družstva. Jelikož ale tito přihlášení zemědělci vlastnili dohromady jen asi 10 ha půdy, nemohlo to stačit na založení JZD. Za příčinu neúspěchu byli pokládáni místní tzv. „botozemědělci“ a „kovozemědělci“. Tito občané pracovali v továrnách, a přitom vlastnili rozlehlá úrodná pole. Z důvodu, že by snad ztratili svou práci nebo z pocitu nezávislosti a bezpečnosti, nechtěli své pozemky dát ve prospěch JZD.⁴⁵

V této době, kdy se ještě nepodařilo družstvo založit, existovala v městečku

OV KSČ Gottwaldov z 27. března 1949, s. 1.

40 PRŮCHA, Václav: *Hospodářské*, s. 355.

41 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926—1957*, s. 95.

42 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 237.

43 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926—1957*, s. 93—94.

44 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 237.

45 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926—1957*, s. 99—100.

jen zemědělská komise, která kontrolovala dodávky, jež museli odvádět soukromí zemědělci. Pokud někdo v termínu neodevzdal příslušné naturálie, byl předvolán na zasedání této komise, kde musel vysvětlit, proč tak neučinil.⁴⁶ Dodávky byly ale v některých směrech stanoveny příliš vysoké. Lidem, kteří tyto dodávky plnili nejhůře, byl jako trest např. vypnut elektrický proud. To se stalo roku 1948 i slušovickému rolníku Jakobovi.⁴⁷

Ačkoli podle usnesení výroční schůze KSČ ve Slušovicích z 26. března 1950 měl být přípravný výbor pro založení JZD ustanoven do 3 měsíců, nepodařilo se to žádnému z tehdejších vedoucích zemědělského odboru MNV Slušovice.⁴⁸

Ani následujícího roku 1951 nebyly učiněny žádné pokroky vpřed ohledně založení družstva nebo aspoň přípravného výboru. Jediným výsledkem bylo zavedení používání družstevní prádely a služeb státní strojní stanice.⁴⁹ Přesvědčovací akce dále pokračovaly. V prosinci téhož roku na schůzi pléna MNV se Josef Jünger zavázal, že navštíví 6 zemědělců, které se pokusí přesvědčit. Ke stejné činnosti byli vyzváni i ostatní přítomní. Zároveň si zástupci národního výboru dali za úkol ustanovit přípravný výbor JZD.⁵⁰

1.4 Založení JZD Slušovice

Rok 1952 se stal pro samotné Slušovice dodnes převratným. Část zemědělců ve Slušovicích po dlouhém nátlaku komunistických agitátorů podlehla a vzdala se svého soukromého vlastnictví. K dispozici tak byl dostatek zemědělské půdy k založení družstva. Dne 19. března se uskutečnila ustavující schůze přípravného výboru JZD, která započala ve 20 hodin. Zpočátku se hovořilo o významu a organizační práci družstva. Josef Jünger sdělil, že bylo přijato 40 přihlášek do JZD. Ke vstupu byli rovněž vyzváni i přítomní, kteří to dosud neučinili. Hlavním bodem programu byla volba kandidátky PV JZD, která navrhovala za předsedu Josefa Jüngerera,

46 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 17, evid. č. 17, *Zápisy schůzí zemědělské komise 29. 10. 1947–22. 3. 1954*, Protokol sepsaný dne 27. 10. 1950 v místnosti na radnici v 8 hod. večer za přítomnosti členů zemědělské komise.

47 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 89–90.

48 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídit JZD*, s. 10.

49 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 116–117.

50 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 3, evid. č. 3, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1951–1954* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1951–1954*), Zápis z řádné schůze pléna MNV ve Slušovicích, konané dne 10. 12. 1951 v místnosti KP Přerovská pivnice, s. 1.

za místopředsedu Vojtěcha Slováčka a za 3 další členy: Rudolfa Kapustu, Miroslava Knedlu a Ludmilu Křížkovou. Poté, co nebyly podány žádné protinávrhy, byla kandidátka jednohlasně schválena. Nově zvolený předseda PV JZD posléze promluvil o důležitosti funkce předsedy JZD a žádal o plnou podporu jak lidové správy, tak i složek Národní fronty.⁵¹

Tento přípravný výbor byl sválen Jednotným národním výborem v Gottwaldově v dubnu téhož roku a o měsíc později zaslal přípravný výbor témuž národnímu výboru i žádost o schválení ustanovení JZD Slušovice. Do nově založeného družstva se přihlásilo 51 občanů. Předsedou družstva byl zvolen Josef Jünger a také představenstvo zůstalo ve stejném složení jako přípravný výbor. První akcí Jednotného zemědělského družstva byla výstavba drůbežárny.⁵²

Nadřízeným orgánem družstva se stala Okresní zemědělská správa v Gottwaldově. Jako představitel státního řízení stanovovala JZD úkoly ve střednědobých (pětiletých) a prováděcích (ročních) hospodářsko-finančních plánech. Mezi další funkce této správy patřilo také provádění kontrol či revize činnosti družstva.⁵³

Koncem července roku 1952 se konala schůze předsedů a pracovníků Národní fronty se zemědělci, aby si pohovořili o možnostech uskutečnit v městečku ještě v probíhajícím roce hospodářsko-technickou úpravu půdy (HTÚP). Členové družstva spolu s předsedou podepsali souhlas s touto akcí. Tyto plány se ovšem nesesetkaly s pozitivním přijetím u všech občanů. Malá část obyvatel naopak vyjadřovala nesouhlas s členy družstva. Avšak i přes tento odpor souhlasilo s HTÚP v září téhož roku 63 % vlastníků půdy.⁵⁴

Cílem této úpravy bylo hlavně scelení půdy. Závadou pro družstvo zůstávala totiž hlavně velká roztržitost. Proto dne 16. září 1952 došlo k rozorání mezi blízko letiště Bílá Hlína za velké účasti občanů ze Slušovic i okolí.⁵⁵

O situaci v družstvu se také hojně diskutovalo na schůzích MNV Slušovice,

51 SOKA Zlín, fond Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (1945) 1952–1990 (2000) (Dále jen JZD AK Slušovice), inv. č. 1, evid. č. 1, *Zápisy ze schůzí přípravného výboru, z členských schůzí a ze schůzí představenstva 1952–1955* (Dále jen *Zápisy ze schůzí přípravného výboru*), Zápis z ustavující schůze PV JZD ve Slušovicích konané dne 19. 3. 1952 v Komunálním podniku, s. 1.

52 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 2.

53 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 31.

54 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 132–133.

55 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 237.

kde byly od občana J. Pilaře vzneseny obavy, že když budou družstvem zabráný louky, bude narušena krmivová základna soukromých zemědělců. Předseda JZD Jünger ale argumentoval tím, že podle usnesení strany a vlády je třeba především zajistit krmnou základnu pro zemědělské družstvo. Následně byla vedena diskuze nad rozšířením členské základny. Bylo schváleno ustanovení, že všichni členové pléna MNV budou ve dvojicích přesvědčovat zemědělce o vstupu do JZD.⁵⁶

1.5 Problémy v počátcích kolektivizačního procesu

Do roku 1953 vstoupilo družstvo s novým představenstvem ve složení: Josef Jünger (předseda), Bedřich Plšek (místopředseda), Ferdinand Daněk, Alois Jasenský, Stanislav Tomšů, Anežka Trunkátová, Lidmila Bednaříková a Josef Řihák.⁵⁷ Začátkem roku 1953 se projevilo hlavně špatné počasí, které znesnadňovalo družstevníkům práci v plnění jejich úkolů. Práce se proto opožďovaly a nemohly být používány ani mechanizační prostředky. Důsledkem těchto událostí bylo, že někteří členové začali z JZD vystupovat, hlavně občané z Vizovské ulice. Počátkem března byla místním rozhlasem dvakrát vysílána relace, která tuto situaci hodnotila. Hlavní vina byla přikládána občanům vlastníci větší majetek. Konkrétně byl zmiňován František Gogela z Vizovské ulice, který měl šířit konflikty mezi družstevníky a štvát je proti práci v družstvu.⁵⁸

Tato kauza se řešila i na schůzi pléna MNV, kde bylo dohodnuto, že předseda JZD vyzve zemědělce, kteří působí v družstvu nepokoje, aby se dostavili na národní výbor, kde s nimi bude tato věc projednána.⁵⁹

Ve dnech 10.–14. února 1953 podalo 23 družstevníků odhlášku z družstva. Dostali zpátky movitost a dobytek, do svého obhospodařování nepřevzali však zpět svou půdu, v honech již scelenou, ale pozemky okrajové, ležící mimo hlavní hony. Po jejich výstupu zůstalo v družstvu 25 družstevníků.⁶⁰

Nezanedbatelné množství občanů bylo také během roku 1953 z družstva vyloučeno. Jména těchto jedinců byla vedena v seznamu, který byl posléze předložen

56 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 3, evid. č. 3, *Zápisy schůzí rady 1951–1954*, Zápis z plenární schůze MNV dne 5. 9. 1952.

57 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 2.

58 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 147.

59 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 3, evid. č. 3, *Zápisy schůzí rady 1951–1954*, Zápis ze schůze rady MNV, konané 9. února 1953.

60 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 10.

na členské schůzi JZD v srpnu téhož roku. Předseda MNV přednesl jména členů, kteří málo nebo vůbec nepomáhali při těžkých zemědělských pracích a doporučil jejich vyloučení. Pro tento návrh hlasovali všichni přítomní. Celkem tedy bylo vyloučeno 11 členů a to: L. Bednařík, D. Mand'áková, H. Julinová, L. Jakubová, O. Štefková, J. Záhořák, V. Vosmanský, A. Bobálová, A. Čala, M. Kolečkářová a E. Slamníková.⁶¹

Mezi stoupenci a odpůrci JZD se v městečku strhl boj. Ve výhodě byli ovšem zastánci družstva. Měli pro své akce totiž k dispozici místní rozhlas.⁶²

Ve dnech 30. května–1. června 1953 byla v Československu provedena měnová reforma⁶³, která velmi negativně dopadla také na dělnictvo a rolnictvo, včetně členů JZD. V souvislosti s tímto problémem byl zmírněn tlak na zakládání nových zemědělských družstev. Začátkem srpna prezident Antonín Zápotocký ve svém projevu veřejně vyhlásil, že vstup do družstev bude napříště výhradně dobrovolný, a kdo v nich být nechce, může vystoupit. V důsledku toho nastal rychlý rozpad mnoha JZD v republice.⁶⁴ Odchod členů způsobil ve slušovickém JZD akutní nedostatek pracovních sil. Tato situace zkomplikovala plány družstva hlavně ve stavbě kravína. Pro družstvo bylo nezbytné vypomáhat si brigádnicky. Došlo to až tak daleko, že si předseda Jünger musel často vyprošovat brigádnickou pomoc po jednotlivých staveních.⁶⁵

Přestože mělo JZD Slušovice za sebou již 1 rok své existence, bylo třeba ještě zařídit určité formální záležitosti. Jedna z nich byla provedena 8. června 1953, kdy bylo družstvo zapsáno do podnikového rejstříku⁶⁶ Lidového soudu v Uherském Hradišti. Stalo se tak podle usnesení Jednotného národního výboru v Gottwaldově ze dne 30. března 1953, kterým bylo schváleno také ustanovení JZD.⁶⁷

61 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 1, evid. č. 1, *Zápisy ze schůzí přípravného výboru*, Zápis členské schůze JZD ve Slušovicích 25. srpna 1953, s. 68–69.

62 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 238.

63 Cílem bylo zrušit přidělový systém, přetrvávající od dob Protektorátu, a dostat z oběhu znehodnocené peníze, pro které nebylo na trhu pokrytí zbožím. Tento problém přetrvával už od roku 1945. Směnný poměr staré a nové koruny byl stanoven v rozmezí od 5 : 1 až do 50 : 1 podle principu „čím vyšší suma, tím nevýhodnější poměr“. In: RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 140.

64 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 140–144.

65 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 238.

66 Veřejná kniha, do které se zapisovaly instituce jako státní hospodářské organizace (např. národní podniky), družstevní organizace (např. JZD) aj. Zapisovalo se zejména způsob řízení organizace, den jejího vzniku, název, sídlo organizace atd. U JZD a jiných zemědělských družstevních organizací se do rejstříku zapisoval i předmět činnosti. In: *Naučný slovník zemědělský*. 6. díl. Praha 1976, s. 566–567.

67 NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby*, s. 87.

I přes dramatický počátek kolektivizace na začátku 50. let dokázalo JZD za rok 1953 odvést 380 q obilí, 330 q brambor, 61 q vepřového masa, 296 q hovězího masa, 58 000 litrů mléka, 376 kg drůbeže a 33 500 kusů vajec.⁶⁸

1.6 Konsolidace a stabilizace JZD

Rok 1954 se nesl ve znamení konsolidace⁶⁹ družstva i když s velmi malým počtem členů. Podařilo se dokončit stavbu kravína. Svým zaměstnancům poskytlo JZD odměny větší než v předchozím roce. Začátkem srpna mělo již splněnou dodávku obilovin na 123 %.⁷⁰

V průběhu roku 1955 odvedlo družstvo státu 3 426 kg vepřového masa, 2 015 kg hovězího masa, 22 472 l mléka a 6 745 kusů vajec. Zároveň bylo po dvou letech možno zvýšit pracovní jednotku na 28,15 Kčs.⁷¹ Odpracováno bylo celkem 5 305 pracovních jednotek. Nejvíce jich odpracovali: Josef Jünger (715 jednotek za rok), Jindřich Jünger (597 jednotek za necelý rok), Josef Grecman (469 jednotek za necelý půlrok), Rudolf Březík (320 jednotek po práci v továrně) a Vladimír Sousedík (314 jednotek za půl roku). Za každou pracovní jednotku zároveň členové obdrželi ½ kg pšenice, 1 kg žita, 1 ½ kg ovsa, 1 ½ kg brambor, 3 kg krmné řepy a 18,41 Kčs.⁷² Ke konci roku proběhla výměna předsedy JZD. Dne 2. listopadu odstoupil z předsednické funkce jeden ze zakládajících členů družstva Josef Jünger a nastoupil jeho bratr Jindřich.⁷³

Do slušovického družstva vstoupilo celkem 5 nových členů. Dohromady jich v JZD bylo 23. Vše bylo zaznamenáváno na konci roku do ročního výkazu. Dále k 31. 12. 1955 činila celková výměra společné zemědělské půdy družstva 105 ha, výměra společné orné půdy 77 ha a zemědělských závodů sdružených v JZD bylo 8. Co se týče věkové struktury stálých pracovníků, tak k tomu jsou rovněž uvedeny záznamy. Členů a rodinných příslušníků, u nichž byla práce v družstvu

68 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 11.

69 Upevňování finančního hospodaření ekonomicky slabých zemědělských podniků. JZD, která neměla dosud možnost shromáždit potřebné vlastní prostředky, pomáhal stát organizovat a rozvíjet výrobu poskytováním podpor a úvěrů. Byly to hlavně podpory státu na investice poskytované formou dlouhodobých i krátkodobých investičních úvěrů aj. Družstvům hospodařícím v méně příznivých výrobních a ekonomických podmínkách poskytoval stát dočasně přímou pomoc k přechodu na žádoucí zaměření zemědělské výroby. In: *Naučný slovník zemědělský*. 3. díl. Praha 1971, s. 388–389.

70 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 180–181.

71 Tamtéž.

72 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 186.

73 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 238.

jediným nebo hlavním zaměstnáním bylo ve věku od 14 do 60 let celkem 6 a ve věku nad 60 let jen 2. Stálých zaměstnanců, kteří pracovali za pracovní jednotky bylo 8 ve věku od 14 do 60 let a starší než 60 let zde nepracoval nikdo.⁷⁴

Začátkem roku 1956 se na schůzi rady a pléna MNV za účasti předsedy družstva Jüngerera diskutovalo o zimní kampani do JZD. Nakonec bylo rozhodnuto, že vybraní výkonní zemědělci a zástupci MNV budou navštěvovat a přesvědčovat zemědělce ke vstupu do JZD. Zároveň se na schůzi dohodlo, aby se pokusili také získat 3 pracovníky, kteří zatím pracovali v průmyslovém odvětví. Promluvil zde také předseda družstva Jünger, který přítomné informoval o tzv. celoročních výrobních plánech⁷⁵ (CVP) družstva. Plán osevu měl být překročen, naproti tomu zástav skotu neměl být dodržen stejně tak i výroba hovězího masa, jelikož ustájení bylo jen pro 43 kusů a plán stanovoval 58 ks.⁷⁶

Uspíšila se akutní potřeba stavby vepřína. Díky stále se zvedající produkci bylo možno dodávky rok od roku zvyšovat. Roku 1955 bylo vypěstováno 968 q obilí, avšak následujícího roku 1956 to bylo už 1 072 q. Zároveň bylo během tohoto roku odvedeno 12 800 kg vepřového masa, 4 000 kg hovězího masa, 46 768 l mléka a 20 426 vajec. Na 1 ha bylo vyrobeno 120 kg vepřového masa, 36 kg hovězího masa a 425 l mléka. Průměrná doживost činila 2 655 l.⁷⁷ Celkem se odpracovalo 7 250 pracovních jednotek. V plánu však bylo 8 130. Za každou pracovní jednotku obdrželi členové družstva: 1 kg pšenice, 1 kg ovsa, 1 kg brambor, 2 kg řepy a 20 Kčs v hotovosti. Celková hodnota pracovní jednotky včetně naturálií byla 30 Kčs.⁷⁸

Rok 1957 byl hlavně rokem změny na postu předsedy JZD Slušovice. K poslednímu dni roku 1956 skončil ve funkci Jindřich Jünger a novým předsedou se stal Rudolf Březík. Další členové představenstva pro rok 1957 byli místopředseda Vojtěch Slováček, členové výboru Josef Jünger, Jindřich Jünger, František Elšík,

74 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 84, *Roční výkazy hospodaření 1955, 1958–1974* (Dále jen *Roční výkazy*), Roční výkaz JZD za rok 1955, s. 6–7.

75 Tento plán byl základem roční hospodářské činnosti družstva. Vycházel z dlouhodobého plánu rozvoje JZD a obsahoval úkoly jednoho kalendářního roku. Jeho úkolem bylo zajistit soulad výroby družstva s úkoly jednotného hospodářského plánu a zabezpečit plánem předpokládaný rozvoj výroby během roku a zvyšování intenzity výroby a produktivity práce. CVP měl zpravidla tyto části: 1. hlavní plán, 2. celoroční úkoly jednotlivých výrobních skupin a chovů, 3. celoroční rozpočet příjmů a vydání, 4. smlouva mezi Strojní a traktorovou stanicí a JZD a 5. karty plodin. In: *Naučný slovník zemědělský*. 1. díl. Praha 1966, s. 485.

76 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 4, evid. č. 4, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1954–1957* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1954–1957*), Zápis schůze rady NV., která se konala dne 23. 1. 1956 v místnosti NV. v 19. hod.

77 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 238–239.

78 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926–1957*, s. 197.

Zdeňka Drápalová, Jan Petr, Vladimír Sousedík a revizoři Josef Grecman, Josef Pilař a Františka Pšenková.⁷⁹

Na schůzi rady a pléna Místního národního výboru 21. ledna 1957 se hodnotila práce družstva za rok předchozí, ale zároveň se probíraly plány JZD pro následující rok. Předseda uvedl, že dodávky za minulý rok byly splněny na 100 %. Družstvu byl přidělen prostor a objekt Hanáckého pivovaru, kde se mělo skladovat obilí a nářadí. Tím měla být vyřešena tíživá situace se skladováním. Řešil se také problém s úpravou cesty ke kravínu.⁸⁰

JZD postavilo za pomoci brigádníků kůlnu na slámu a píci a byl dokončen úsek cesty kolem kravína.⁸¹ Z plánovaného množství 9 725 pracovních jednotek bylo splněno celkem 8 501. Byly však překročeny náklady na brigádníky. Majetek družstva byl sečten k 31. 12. 1957 na hodnotu 1 661 304 Kčs.⁸²

1.7 Členství v JZD

Členská základna se značně rozrostla během roku 1956, kdy do družstva vstoupilo 30 zemědělců se 78 ha orné půdy. JZD tak mělo už přes 50 % veškeré půdy. Byla to však v podstatě stále půda dispoziční, na níž nikdo nepracoval. Celkový rozsah družstevní půdy činil 119 ha. Někteří výkonní zemědělci stále zůstávali mimo rámec družstva a snažili se odolávat všem agitacím a vysokým dodávkám, které museli odvádět. Tehdy ještě 165 soukromých zemědělských hospodářství mělo výměru půdy 209 ha. Většina těchto soukromých zemědělců však do dvou let podlehla nátlaku a vstoupila do JZD.⁸³

Následující rok 1957 přistoupilo 62 občanů.⁸⁴ Další velká část vstoupila o rok později pod vlivem provedeného náboru. Celkem přibylo 38 členů.⁸⁵ Byla to jedna z největších přesvědčovacích akcí v existenci slušovického družstva. Dne 2. února se konala výroční schůze Vesnické organizace KSČ, na které bylo přijato usnesení získat další zemědělce do družstva a tím splnit úkol - 100% socializaci

79 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926—1957*, s. 193.

80 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 4, evid. č. 4, *Zápisy schůzí rady 1954—1957*, Zápis ze zasedání rady MNV, které se konalo 21. 1. 1957 v 18 hod. na MNV.

81 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 44, evid. č. 44, *Pamětní 1926—1957*, s. 216–217.

82 Tamtéž, s. 215–216.

83 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 11.

84 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3.

85 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

městečka. Byla ustavena politická brigáda pod vedením J. Slaměníka, která prováděla denně přesvědčovací pohovory.⁸⁶

Přesvědčování bylo často zdlouhavé. Jedním z mnoha lze uvést případ přesvědčování místního občana Bedřicha Plška, který obhospodařoval celkem 5,87 ha půdy. Při opakovaných pohovorech odmítal podepsat přihlášku do JZD. Pro zástupce MNV byl tento zemědělec klíčovým případem, a proto se rozhodli kvůli stále neúspěšným pokusům k přesvědčení zemědělce Plška přes jeho rodinu. Jeho synové Bohumil a Bedřich, byli tlačeni k tomu, aby sami přesvědčili svého otce ke vstupu družstva.⁸⁷ To se i nakonec stalo a jejich otec později přihlášku podepsal.⁸⁸

Koncem roku 1958 mělo družstvo již 105 členů hospodařících na 277 ha zemědělské půdy, z nichž 175 ha byla orná půda. Při pracích však stále družstvu vypomáhali brigádníci. Úměrně se zvyšujícím počtem členů rostla také rozloha obhospodařované půdy a počty hospodářských zvířat, protože noví členové předávali do společného hospodaření JZD nejen své pozemky, ale také dobytek, osivo, hnojivo a mechanizační prostředky.⁸⁹

O těchto převodech se vedla kniha zápisů o převzetí živého a mrtvého inventáře, která obsahovala podrobné záznamy o všech odvedených věcech, ať už to byly pozemky, osiva, sadby, krmiva i zvířata. Příkladem může být zápis ohledně odevzdání půdy a zemědělských plodin paní Anežky Trunkátové, která odevzdala 2,39 ha zemědělské půdy JZD. Jednalo se celkem o 9 číslovaných parcel. Živý inventář odevzdala paní Trunkátová v hodnotě 816 Kčs. Jednalo se konkrétně o červenostrakatou jalovici o váze 157 kg. Co se týče soupisu osiva, sadby, krmiv a steliv bylo odevzdáno 30 kg pšenice, 30 kg žita, 20 kg ovsa, 390 kg sena, 400 kg brambor, 784 kg slámy a 784 kg řepy.⁹⁰

Ve slušovickém družstvu nebyli zaměstnání jen občané Slušovic či lidé z okolních obcí. Byli zde i takoví, kteří přijeli za prací do místního

86 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní kniha (obecní kronika) 1958–1972* (Dále jen *Pamětní 1958–1972*), s. 19.

87 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 102, *Socializace zemědělství, rozvoj JZD, rozšiřování členské a půdní základny, pohovory se zemědělci, celoroční výrobní plány, plány žňových a podzimních prací, funkcionáři a členové JZD, hospodaření JZD, prověrky efektivnosti, příprava sloučení JZD Neubuz a Slušovice, patronátní smlouva n. p. Svit, doplňky pracovního řádu JZD Slušovice* (Dále jen *Socializace zemědělství*), f. 96.

88 Tamtéž, f. 99.

89 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3.

90 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 74, evid. č. 22, *Zápisy o převzetí živého a mrtvého inventáře s. 2–7*.

JZD ze vzdálenějších míst. Družstvo vydalo totiž inzerát, ve kterém shánělo pracovníky do živočišné výroby. O podaných přihláškách na tento inzerát se diskutovalo na schůzi představenstva 20. března 1958. Přihlášených uchazečů bylo více, ale nakonec se rozhodlo o přijetí pana Bělíčka ze Seninky u Vsetína.⁹¹

Další nábor byl přechodně zastaven proto, aby se družstvo konsolidovalo. Začaly se totiž projevovat vážné nedostatky v organizaci práce a plnění výrobního a finančního plánu. Jedním z důležitých událostí byla také výměna předsedy JZD. Tato změna byla v dané chvíli nutná, jelikož stávající předseda Rudolf Březík vykonával tuto funkci až po svém zaměstnání v národním podniku Svit ve Zlíně a rozšířené JZD potřebovalo předsedu, který by se své práci věnoval celodenně. Na jeho místo byl proto 5. listopadu 1958 dosazen Josef Grecman, který do té doby zastával funkci krmiče hovězího skotu.⁹²

Předseda měl důležité povinnosti a také odpovědnost za chod JZD, a proto se nemohl plně věnovat družstvu, když zároveň zastával ještě jiné zaměstnání. Předseda byl jediný odpovědný vedoucí JZD. Svolával členské schůze, schůze sboru zástupců či schůze představenstva a řídil jejich jednání. Zároveň operativně zajišťoval plnění usnesení přijatých kolektivními orgány družstva. Usměrnňoval a kontroloval plnění povinností ostatních funkcionářů.⁹³

1.8 Situace v družstvu na přelomu 50. a 60. let

Na počátku roku 1959 se opět JZD potýkalo se zhoršením pracovní morálky mezi družstevníky. Příčinou byl pokles pracovní jednotky na 8 Kčs. Tento problém byl také jedním z bodů programu na lednové schůzi představenstva.⁹⁴ S řešením této situace se ovšem přišlo až na další schůzi, kde bylo rozhodnuto o provedení prověrky pracovních jednotek.⁹⁵

Mimo JZD bylo už jen několik málo zemědělců. V družstvu jich bylo soustředěno 87 %.⁹⁶ Nadále pokračovaly pohovory se soukromými zemědělci.

91 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 2, evid. č. 2, *Zápisy z členských schůzí a ze schůzí představenstva 1958–1960* (Dále jen *Zápisy 1958–1960*), Zápis o schůzi představenstva, konané dne 20. 3. 1958 v 8 hod. večer v kanceláři JZD Slušovice.

92 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 6.

93 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 40–41.

94 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 2, evid. č. 2, *Zápisy 1958–1960*, Zápis představenstva dne 21. ledna 1959.

95 Tamtéž, Zápis o schůzi představenstva konané 29. ledna 1959 v kanceláři ve 20 hod.

96 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

Byli však takoví, kteří se přemluvit nenechali za žádnou cenu. Za všechny jeden příklad: pan Arnošt Zapletal a jeho žena obhospodařovali 2,45 ha půdy, z toho bylo 1,32 ha půdy orné. Mezi lety 1957–1959 bylo s nimi vedeno celkem 7 pohovorů o vstupu do družstva. Dodávky plnili s vypětím. Někdy je nesplnili vůbec. Přesto do JZD vstoupit nechtěli. Jednou se dokonce stalo, že pan Zapletal od pohovoru utekl. Jindy zase že v jeho průběhu odešel. Poslední pohovor se uskutečnil v květnu roku 1959. Oba manželé jednoznačně trvali na svém stanovisku.⁹⁷

Rozloha družstva se však opět zvětšila. V roce 1959 byly k JZD připojeny pozemky o výměře 6,57 ha. V důsledku toho družstevníci hospodařili na 296 ha společné zemědělské půdy, z toho bylo 186,4 ha půdy orné. Během roku přistoupili 3 noví členové. Počet členů byl na konci roku 104. Záhumenků, které JZD vlastnilo, bylo 89 a dále se k družstvu přidružily celkem 3 závody.⁹⁸

V novém desetiletí došlo v JZD Slušovice k dalšímu rozvoji. Bylo nutno podle směrnic ÚV KSČ zajistit splnění 3. pětiletého plánu tak, aby mohl být splněn za 4 roky. Úkoly byly následující: dokončit socializaci, posilovat JZD politicky i odborně zdatnými kádry, zajistit zúrodnění půdy, dostatečného množství krmiv, dodržování agrotechnických lhůt⁹⁹, organizace žňových prací, dodržet plánovaný zástav v živočišné výrobě, zvyšování užitkovosti hospodářského zvířectva a snižování výrobních nákladů.¹⁰⁰

V únoru nového roku 1960 byl na členské schůzi JZD přijat za nového člena Stanislav Daněk. Stalo se tak na návrh představenstva. Daněk byl přijat všemi hlasy přítomných. A ještě téhož měsíce vystřídal na předsednickém křesle dosavadního předsedu JZD Josefa Grecmana.¹⁰¹ Družstvo mělo tedy již 5. předsedu za 8 let své existence.¹⁰² Tohoto roku JZD hospodařilo na 312 ha půdy a k nim vlastnilo ještě 44 ha záhumenků. Nutnost odborného vedení byla proto na místě.¹⁰³

Velké problémy zažívalo družstvo v živočišné výrobě kvůli nedostatku

97 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 39, evid. č. 39, *Kniha budování socialismu v obci (zápisy z pohovorů se zemědělci) (1950)–1960* (Dále jen *Kniha budování*), f. 17.

98 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 84, *Roční výkazy*, Roční výkaz JZD za rok 1959, s. 7.

99 Lhůta je vyjádřena časovým obdobím, ve kterém musí být proveden určitý agrotechnický zásah (např. orba, setí), aby bylo dosaženo co nejpříznivějších podmínek pro růst a vývoj plodiny a dosažen nejvyšší výnos jakostních produktů. In: *Naučný slovník zemědělský*. 1. díl. Praha 1966, s. 50.

100 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 121–122.

101 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 2, evid. č. 2, *Zápisy 1958–1960*. Zápis o členské schůzi JZD Slušovice, konané 5. února 1960 v místnosti pohostinství u Dujků v 19 hodin.

102 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 11.

103 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

pracovních sil. Ještě v červenci téhož roku pracovalo v živočišné výrobě jen 6 dojiček, které současně i krmily.¹⁰⁴ Velká většina lidí z družstva odcházela, protože nebyli spokojeni se společným hospodařením v družstvu. Rozhodli se, že pro ně bude lepší zase soukromě hospodařit.¹⁰⁵ Organizace prací se nedařila a zároveň nastal další problém týkající se nedostatku krmiva. Kvůli tomu nebyly splněny tržby za mléko. Tento nedostatek byl jedním z bodů programu na schůzích rady a pléna MNV, kde bylo řečeno, že představenstvo JZD mělo projednat otázku zajištění pracovních sil v živočišné výrobě na delší dobu dopředu. Zároveň se ukázala potřeba učinit veškerá opatření pro zajištění splnění plánovaných stavů vepřového a hovězího skotu, aby byly plánované tržby ke konci roku splněny.¹⁰⁶

Koncem července 1960 byl také přijat návrh žňového plánu od vedoucího rostlinné výroby na členské schůzi JZD.¹⁰⁷ Řízení a hodnocení průběhu žní měla zajistit operativní skupina, jejíž členy byli zástupce MNV, zástupce VO KSC, zástupce MV NF, předseda JZD a agronom JZD. Propagaci a informaci o postupu žní měla zajišťovat místní osvětová beseda na informačních tabulích a místním rozhlasem. Pro urychlený průběh žní a výmlatu byly organizovány noční a nedělní směny z řad družstevníků i z řad ostatních občanů. Na správném průběhu žní se podílela velká část městečka. Lidé měli žně za strategicky důležitou věc.¹⁰⁸

Žňové práce byly nejdůležitější událostí zemědělského roku. Krajské a okresní výbory měly dle pokynů sekretariátu Ústředního výboru KSC věnovat žním mimořádnou pozornost. Žně byly totiž chápány jako nejlepší příležitost ukázat úspěšnost nebo naopak neúspěšnost jednotlivých družstev.¹⁰⁹

Brigádníci byli pro družstvo stále potřební. JZD proto navazovalo spolupráci s místní základní devítiletou školou. Žáci v rámci pracovní výchovy vypomáhali družstvu. Tímto jim byla přibližována družstevní velkovýroba. Největší pomoc

104 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 6, evid. č. 6, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1960–1964* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1960–1964*), Zápis ze zasedání rady MNV ve Slušovicích, konané dne 5. 7. 1960 v zasedací místnosti MNV, s. 2.

105 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 122.

106 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 6, evid. č. 6, *Zápisy schůzí rady 1960–1964*, Zápis ze zasedání rady MNV ve Slušovicích, konané dne 9. srpna 1960 v zasedací místnosti MNV, s. 1.

107 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 2, evid. č. 2, *Zápisy 1958–1960*.

108 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 102, *Socializace zemědělství*, Žňový plán JZD Slušovice r. 1960, s. 4.

109 MACOURKOVÁ, Anna: *Naučíme lidi milovat nový socialistický život. Komunistická propaganda a agitace v období kolektivizace*. In: ROKOSKÝ, Jaroslav –SVOBODA, Libor (eds.): *Kolektivizace v Československu*. Praha 2013, s. 144–145.

prokázali při podzimních pracích, kdy sami sklidili více než 1 000 q brambor.¹¹⁰

1.9 Hospodaření JZD Slušovice

Činnost celého družstva byla dělena na rostlinou a živočišnou výrobu. V rámci rostlinné výroby se pěstovala pšenice, ječmen, oves, žito, brambory, řepa, řepka, len a v provozu bylo i zahradnictví. V rámci živočišné výroby se choval skot na maso i mléko, prasata, drůbež a koně, které sloužily jako tažná síla.¹¹¹

V roce 1961 činil výnos 1 399 000 Kčs.¹¹² JZD mělo výměru zemědělské půdy 5 520 ha, z toho orné půdy 3 509 ha. Pro pěstování obilí bylo vyhrazeno 1 597 ha půdy a za celý rok bylo vypěstováno 3 582 t obilovin.¹¹³

Začátkem téhož roku byl schválen nový celoroční výrobní a finanční plán¹¹⁴ (CVFP). Tento návrh byl jedním z bodů programu členské schůze JZD společně pořádané s plénem MNV. Plán byl nakonec schválen. Zároveň byla pověřena zemědělská komise, aby pravidelně měsíčně kontrolovala hospodaření JZD a v případě nesplnění některých ukazatelů ihned informovala radu MNV. Družstvo tak bylo prakticky pod stálou kontrolou.¹¹⁵

Představenstvu JZD byl zaslán dopis Odborem zemědělské rady ONV v Gottwaldově, který jej pověřil zasláním návrhu členů, kteří měli být vyznamenáni za svou práci. Počátkem května, v době oslav výročí osvobození Československé republiky, bylo ocenění za vynikající práci uděleno Anežce Trunkátové (ošetřovatelce slepic), Ladislavu Koblížkovi (skladníkovi a členovi představenstva) a Emilii Freundové (ošetřovatelce prasnic).¹¹⁶

Od roku 1961 zažívalo slušovické družstvo úspěchy ve výrobě mléka,

110 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 151.

111 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3.

112 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

113 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 15–16.

114 Na začátku 60. let se celoroční výrobní plán změnil na celoroční výrobní a finanční plán. Odlišnost tohoto plánu od předchozího je v tom, že výrobní ukazatelé se vyjadřují též v hodnotových ukazatelích. V tomto plánu poprvé v historii JZD se plánují vlastní náklady pro jednotlivé produkty. V letech 1960–1961 měl toto členění: 1. hlavní výrobní a finanční plán, 2. karty plodin, 3. plánované úkoly pro vedoucího rostlinné výroby a 4. plánované úkoly pro vedoucího živočišné výroby. Práce na tomto plánu se dala rozčlenit do 3 etap: a) práce přípravné (jako prověrka výkonových norem, inventura, rozbor minulé činnosti apod.), b) vlastní zpracování plánu, c) kontrola plnění plánu. In: *Naučný slovník zemědělský*. 1. díl. Praha 1966, s. 485.

115 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 3, evid. č. 3, *Zápisy z členských schůzí a ze schůzí představenstva 1960–1962* (Dále jen *Zápisy 1960–1962*), Zápis z členské schůze společné s plénem MNV, konané dne 31. 1. 1961 v 19,30 hod. v pohostinství na Přerovské pivnici, za přítomnosti 59 členů a členů pléna MNV, s. 81.

116 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 102, *Socializace zemědělství*, ff. 202–203.

když se v dalších letech zvyšovala průměrná dojivost. V již zmíněném roce 1961 byla průměrná roční dojivost 1 680 l a průměrný stav dojnic 1 632. Zvyšovala se také produkce masa. Dodávka masa včetně drůbeže činila za tentýž rok 671,3 tun. Hrubá zemědělská produkce¹¹⁷ JZD na 1 ha zemědělské půdy byla 4 951 Kčs.¹¹⁸

Celkem zemědělské družstvo chovalo 210 ks skotu, 196 prasat, 12 koní a 682 ks drůbeže. Stále ale chyběly prostory pro ustájení dobytka, proto se v průběhu roku začalo se stavbou dalšího kravína.¹¹⁹

Dne 5. června 1961 byl vydán předpis č. 49/1961 Sb. s názvem Vyhláška ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství, kterou vyhláší Vzorové stanovy jednotných zemědělských družstev. V této vyhlášce bylo mimo jiné stanoveno slučování jednotných zemědělských družstev, k čemuž mělo docházet po vzájemné dohodě mezi JZD. Cílem bylo vytvořit větší ekonomicky výhodné celky, dále pak umožnit lepší využití půdy, strojů a jiných investic, vhodnou specializaci, zavádění velkovýrobní technologie, plné uplatnění odborníků družstva, lepší organizaci práce a zvýšení životní úrovně družstevníků. Jednalo se o důležitou etapu v procesu vývoje všech JZD.¹²⁰

Tato vyhláška se začala uplatňovat i ve Slušovicích, když se v témže roce začalo hovořit o sloučení JZD Slušovice s JZD Neubuz. Jedna z diskusí týkající se této věci se uskutečnila na schůzi v říjnu a zúčastnili se jí členové představenstva. Událost se konala v budově školy v Neubuzi.¹²¹ V průběhu roku se uskutečnily celkem 3 schůze stranických výborů KSČ obce Neubuz a Slušovice, na kterých se také řešilo ono budoucí sloučení obou družstev.¹²²

Produkce zemědělských plodin nedosahovala v roce 1962 takové výše jako v letech předchozích. V důsledku špatného počasí se nepodařilo zajistit dostatečné množství krmiva, takže se rovněž vyskytly problémy v chovu dobytka. Průměrný věk družstevníků byl 60 let, družstvo postrádalo především mladé muže.¹²³

117 Charakterizuje celkový objem výroby zemědělské produkce a vyjadřuje se v peněžní formě jako součet hrubé rostlinné produkce a hrubé produkce živočišné výroby. In: DOLGOŠEJ, G. A. – MAKEJENKO, Marlen Michajlovič – CHOMA, Dimitrij: *Naučný*, s. 59.

118 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 18–20.

119 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3.

120 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 49/1961 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=49&r=1961> [cit. 19. 4. 2023].

121 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 3, evid. č. 3, *Zápisy 1960–1962*, Zápis č. 24 ze schůze představenstva konané dne 11. 10. 1961 ve 20 hod. v kanceláři JZD.

122 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 171.

123 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3.

S dokončením stavby kravína se počítalo do 20. května. Poté měla nastoupit firma Montostav Brno. Tato akce byla projednána na schůzi představenstva v dubnu téhož roku.¹²⁴

Na podzim se v JZD konala větší prověrka, kterou měla na starosti zemědělská komise. Šlo o kontrolu úkolů, konkrétně o silážování¹²⁵ (nebylo splněno), zimní orba (předpokládané splnění), zanesení silážní jámy (provedeno), situace ve výkrmu vepřů (špatná), krmné plány (nebyly hotovy), beseda s pracovníky v živočišné výrobě (uskutečňováno nedostatečně). Na konci kontroly bylo ještě komisí zdůrazněno, aby JZD svolávalo porady vždy před započítím prací a dále aby zlepšilo přísun slámy ke kravínu.¹²⁶

Koncem roku 1962 vlastnilo JZD Slušovice zemědělskou půdu o výměře 316 ha, z toho bylo 198 ha orné půdy. Na této půdě bylo vyrobeno a dodáno obilí, brambory cukrová řepa, krmná řepa, kukuřice na siláž¹²⁷, traviny na semeno a seno. Rostlinná výroba nesplnila plán téměř ve všech ukazatelích a tržby činily pouze 202 000 Kč místo plánovaných 221 000 Kčs. Nízká byla také produkce mléka. Příčinou nesplnění plánů bylo nedodržení agrotechnických lhůt a špatná kvalita práce členů JZD, kteří nerespektovali příkazy vedoucích ani představenstva. Někteří slušovičtí občané už nechtěli být součástí družstva a ztráceli motivaci k práci na společné zemědělské půdě. Nechtěli plnit příkazy vedoucích, spíše si chtěli zase rozhodovat sami. Snažili se přesvědčit i ostatní družstevníky ke stejnému postoji. Jednalo se zejména o kočí potahů a některé družstevnice, jejich rodinné příslušníky i brigádníky, kteří nastupovali především ve žňových pracích.¹²⁸

124 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 4, evid. č. 4, *Zápisy z členských schůzí a ze schůzí představenstva 1962–1964* (Dále jen *Zápisy 1962–1964*), Zápis č. 9 ze schůze představenstva dne 29. 4. 1962, s. 1.

125 Výrobní proces, při kterém je upravená a udusaná silážní hmota uložena ve vyhovujících nepropustných silážních stavbách. Silážní hmotu konzervuje za nepřístupu vzduchu hlavně kyselina mléčná. Při použití konzervačních přípravků spolupůsobí na konzervaci též jejich biochemické aktivní složky, které příznivě ovlivňují fermentační pochody. In: *Naučný slovník zemědělský*. 9. díl. Praha 1983, s. 182.

126 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 19, evid. č. 19, *Zápisy schůzí zemědělské komise 26. 2. 1960–25. 1. 1963*, Zápis ze schůze zem. Komise dne 2. 11. 1962.

127 Zkvašená krmiva připravená ze šťavnaté píce, popř. jiné šťavnaté hmoty. In: *Naučný slovník zemědělský*. 9. díl. Praha 1983, s. 170.

128 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 198–199.

2 Nástup Františka Čuby do funkce předsedy JZD Slušovice

2.1 První kroky nového před sedy

Na počátku roku 1963, který se později pro Slušovice stal zlomový, se v družstvu uskutečnila rozsáhlá kontrola. Provedla ji revizní komise. Zprávu o této kontrole projednávalo představenstvo JZD Slušovice na své schůzi 23. 1. 1963. Revize se týkala se mnoha záležitostmi, např. zúčtování uhlí, pilin, drobného zboží, léčiv, inventury náhradních dílů, knih nakupovaných pro JZD, výplat odměn, nákupu pláštěů do kravína, výdeje krmiv, evidence sklizně sena aj.¹²⁹

Během roku mělo dojít k dokončení konsolidace družstva. Tento úkol měl splnit nový předseda František Čuba, který vystřídal Stanislava Daňka dne 1. března 1963.¹³⁰ Když nastupoval na tuto funkci bylo mu pouze 27 let a přebíral družstvo malé, zaostalé a málo výkonné s nepříznivými podmínkami pro zemědělskou výrobu. Pan Čuba začal svou práci s ještě čerstvými znalostmi z vysoké školy a s idealistickými představami o fungování socialistické společnosti.¹³¹

Začátkem července se konalo zasedání pléna MNV, kde byl přednesen návrh akčního plánu na pomoc zemědělské výrobě v JZD. Plán byl schválen jak radou MNV, tak i jeho plénem. Měl mimo jiné také zajistit nové pracovní síly pro JZD. Nakonec bylo rozhodnuto, že rada MNV společně s VO KSČ bude pro zemědělské družstvo pomáhat zajišťovat 2 traktoristy a 4 stálé pracovníky do rostlinné výroby.¹³²

Předseda Čuba zavedl lepší organizaci práce, řádnou evidenci, pravidelné platy v živočišné výrobě, hmotnou zainteresovanost členů a byl příznivcem zavádění nových technologií.¹³³ Při nedostatku pracovníků pomáhal při pracích i on sám. Zlepšení se začalo pomalu projevovat. V posledním čtvrtletí roku bylo z předběžných výsledků zřejmé, že to bude rok zdařilejší než ty předchozí. Odměna za pracovní jednotku činila 24 Kčs.¹³⁴

129 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 4, evid. č. 4, *Zápisy 1962–1964*, Revizní komise při JZD ve Slušovicích, s. 1.

130 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát Slušovice: 40: 1949-1989* (Dále jen *JZD Agrokombinát*). Slušovice 1989, s. 16.

131 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 21.

132 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 6, evid. č. 6, *Zápisy schůzí rady 1960–1964*. Zápis ze zasedání pléna MNV ve Slušovicích, konaného dne 2. července 1963 v restauraci Jednoty.

133 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 3–4.

134 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 21–23.

2.2 Zemědělské práce

S orbou se roku 1964 se začalo již počátkem dubna. Po zorání půdy se během 5 pracovních dnů zaseto 48 ha jařin. K 1. 5. 1964 byly zasazeny brambory na 17 ha půdy. Sadba se vozila z Českomoravské vysočiny družstevními povozy. Senoseč bývala ve Slušovicích dobou, kdy každoročně místní rozhlas vyzýval každý den brigádníky, aby pomohli při pracích. V tomto roce to nebylo nutné díky dobré organizaci, pracovní morálce a zvýšené mechanizaci sklizňových prací.¹³⁵

V měsíci dubnu se také v Gottwaldově uskutečnila IX. okresní konference JZD. Na této události, která probíhala ve dnech 2.–3. 4. 1964, byli přítomni i 2 zástupci ze Slušovic.¹³⁶ Na konferenci se měly zhodnotit výsledky dosavadní práce a dále se poradit o tom, co dělat dále pro ještě rychlejší rozvoj zemědělství v okrese.¹³⁷ Při oznamování výsledků socialistické soutěže, což byl jeden z bodů programu, byly Slušovice oceněny v kategorii sázení brambor. Dále bylo družstvo vyzdviženo za splnění a překročení závazku nákupu masa na základě Lukovské a Březnické výzvy.¹³⁸ Za příkladnou a dlouholetou práci ve vedoucí funkci při budování a upevňování JZD bylo předáno čestné vyznamenání a odznak „nejlepší pracovník v zemědělství“ Josefu Jüngerovi, agronomovi slušovického družstva.¹³⁹

Družstvo zavedlo pastvu jalovic a dojníc, čímž bylo dosaženo úspory krmiva. Žně byly prováděny třemi způsoby – kombajnová sklizeň, trojfázová sklizeň (sečení řádkovačem, sběr řezačkou a mlácení v mlátičce) a sklizeň samovazem (samovaz a mlácení v mlátičce).¹⁴⁰

Pro rok 1964 byla charakteristická snaha zlepšit situaci rozvojem přidružené výroby i snaha orientovat rostlinnou výrobu na perspektivní plodiny s vyšším finančním efektem pro družstvo – jetel na semeno, zeleninu a kukuřici na siláž. V tomto roce také pracovní jednotka překročila hodnotu 30 Kčs.¹⁴¹ Tržby JZD Slušovice činily na konci roku 3 152 000 Kčs.¹⁴²

135 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 243–244.

136 SOKA Zlín, fond Okresní zemědělská správa Gottwaldov (1960) 1963–1988 (1991) (Dále jen OZS Gottwaldov), inv. č. 1, evid. č. 1, *Zápisy z jednání IX. okresní konference JZD 2.–3. 4. 1964 v Gottwaldově* (Dále jen *Zápisy z konference*), *Prezenční listina delegátů okresní konference JZD – členové JZD*, s. 5.

137 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 1, evid. č. 1, *Zápisy z konference*, s. 1.

138 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 1, evid. č. 1, *Zápisy z konference, Vyhodnocení socialistické soutěže JZD za rok 1963*, s. 3–4.

139 Tamtéž, s. 9.

140 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 4.

141 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 16.

142 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

2.3 Sloučení s JZD Neubuz

Plán investiční činnosti pro rok 1965 byl přestaven na členské schůzi v lednu téhož roku. Obsahoval také výstavbu nových zařízení pro družstvo: silážní jámu, ocelokůlnu pro stroje, závlahu pozemku Bílá hlína, kůlnu pro obilí, garáže a opravny.¹⁴³

V březnu se po všech dřívějších přípravách sloučilo JZD Slušovice s JZD ze sousední obce Neubuz. Ustavující schůze tohoto nově sloučeného družstva se konala 1. března 1965. Program tohoto jednání byl rozdělen do 8 bodů. Prvním bodem byla volba nového předsednictva. Jednohlasně byli zvoleni: František Čuba, Jaroslav Minařík, Josef Jünger, Vojtěch Javora, Ludmila Machalíčková, Anežka Trunkátová, Antonín Hiller, pan Kobylík a pan Kašpárek. Následovala volba nového předsedy sloučených družstev. Rovněž jednohlasně byl zvolen František Čuba. Dále byl schválen návrh celoročního výrobního a finančního plánu pro rok 1965.¹⁴⁴

Dalšími body programu bylo rozdělení funkcí mezi vedoucí pracovníky družstva (místopředseda, agronomové, vedoucí živočišné výroby, skladník, účetní a vedoucí opravny), schválení komisí JZD (revizní, kulturní, sociální a kárná), schválení přejímky všech práv, závazků, majetku, dluhů i ostatních náležitostí bývalých samostatných JZD, schválení nového názvu JZD Slušovice-Neubuz, projev tajemníka OV KSČ Šperka a připomínka předsedy Čuby.¹⁴⁵

Roku 1965 přistoupilo slušovické družstvo ke specializaci¹⁴⁶ v rostlinné výrobě na obilí a kukuřici na siláž a v živočišné výrobě na výkrm skotu.¹⁴⁷ Vedení rozhodlo o nutnosti postavit hospodaření JZD na komerční základnu. Nebylo možné udržovat dál ztrátová odvětví. Bylo třeba se věnovat jen ziskovým odvětvím v rámci již zmíněných specializací. Protože živočišná výroba byla vzhledem k daným

143 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 5, evid. č. 5, *Zápisy z členských schůzí 1964–1965*, Plán investiční činnosti pro rok 1965.

144 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 7, evid. č. 7, *Zápis z ustavující schůze sloučeného JZD Slušovice-Neubuz 1965*.

145 Tamtéž.

146 Forma společenské dělby práce v zemědělství - zjednodušení výrobní struktury, oddělování a osamostatňování některých zemědělských výrobních odvětví a činností, zužování výrobního sortimentu v zemědělských podnicích i jejich seskupeních a ve výrobních oblastech snižováním počtu vyráběných produktů jen na ty, které maximálně využívají dané přírodní a ekonomické podmínky a tím zároveň umožňují zvyšovat koncentraci výroby pro uplatňování velkovýrobní techniky a technologie i průmyslových metod organizace výroby i práce. In: *Naučný slovník zemědělský*. 9. díl. Praha 1983, s. 548.

147 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 16.

klimatickým a půdním podmínkám mnohem slibnější, byla rostlinná výroba redukována jen na 2 výše zmíněné plodiny. Projevilo se to hned nejen zvýšením tržeb a snížením nákladů, ale také zvýšením zisku. Specializace přispěla sice ke snížení počtu sezónních pracovníků, ale na druhé straně ke zvýšení nároků kladených na stálé zaměstnance. Roku 1965 činily tržby 3 405 000 Kčs a čistý zisk 546 000Kčs.¹⁴⁸

JZD Slušovice vlastnilo zemědělskou půdu o rozloze 5 679 ha, z toho ornou půdu o rozloze 3 402 ha a půdu pro obilí o rozloze 1 662 ha. Průměrná roční dojivost byla téhož roku 1 851 litrů a dodávky masa včetně drůbeže činily 737,1 tun. Celkem se za rok vypěstovalo 2 962,4 tun obilovin.¹⁴⁹

V roce 1966 se konal XIII. sjezd KSČ, který měl probírat i otázky týkající se zemědělství. O tomto sjezdu se hodně hovořilo i na únorovém zasedání MNV ve Slušovicích, kde se svým projevem vystoupil i předseda družstva František Čuba. Zmínil, že důležitým úkolem pro nastávající období bude stabilizace kádrů JZD a dostatek pracovních sil. Konkrétně pro JZD Slušovice-Neubuz to byla změna způsobu práce (mechanizace), zvýšení zájmu o zemědělství, zlepšení postavení pracovníků v JZD (zvýšení platů, vybudování sociálních zařízení, zavedení stálé pracovní doby), modernizace výroby a výstavba bytů.¹⁵⁰

Kvalifikovaným postupem předsedy Čuby docházelo stále k většímu rozvoji družstva. Jeho snaha o zavádění nových technologií přinášela pozitivní výsledky. Za zmínku stojí také jeho úsilí o motivaci družstevníků v jejich práci. Sám se k tomu vyjádřil: „*My chceme být na špičce, chceme udávat tón dalšího rozvoje zemědělské výroby, chceme být na špičce v organizaci a řízení podniku, chceme realizovat takové programy, které ještě nikde v republice, v rámci socialistických států, možná ani na světě nikdo nerealizoval. Chceme, aby JZD Slušovice mělo - jak teď, tak v budoucnu - dobrý zvuk, aby všichni členové byli hrdí na to, že pracují právě v JZD Slušovice.*“¹⁵¹

Postupně naplánováno, oseto a sklizeno celkem 60 ha jetele, 50 ha kukuřice. Dále bylo zasazeno 7 ha brambor a sklizeno seno ze 118 ha luk. Byla také zahájena výstavba 2 čtyřbytovek u školy. V probíhajícím roce pracovali ve slušovickém

148 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

149 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 16–19.

150 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 7, evid. č. 7, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1964–1966*, Zápis z 14. plenárního zasedání MNV dne 8. února 1966, s. 1–2.

151 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 23–25.

družstvu technici Okresního střediska přípravy zemědělských investic na projektu hospodářsko-technických úprav pozemků. Hlavním úkolem úpravy byl návrh rozdělení a využití půdního fondu vzhledem k předpokládané specializaci rostlinné a živočišné výroby.¹⁵²

První snahy o ekonomizaci řízení ve Slušovicích, tj. vytváření tzv. ekonomických středisek, spadají do roku 1966, kdy JZD zahájilo produkci mléčných telat. Družstvo začalo zároveň vyrábět kotce, gumové struky pro napájení, premix¹⁵³ biofaktorů pro fortifikaci regenerovaného sušeného mléka a tukový koncentrát Galavitan k energetickému obohacování krmných směsí. Dodávky všech těchto výrobků, tedy možno říci odchovny telat na klíč, jiným zemědělským podnikům uskutečněné v druhé polovině 60. let byly prvním signálem budoucí aktivity družstva jako nositele komplexně zabezpečovaných výrobních systémů.¹⁵⁴

Ve srovnání s předchozím rokem vzrostly opět tržby JZD Slušovice-Neubuz, tentokrát na 4 100 000 Kč. Stejně tak vzrostl i čistý zisk, který na konci roku dosáhl na 530 000 Kčs. Celková výroba masa činila 1611 q.¹⁵⁵

2.4 Nový způsob organizace

Začátkem nového roku 1967 se konala výroční schůze, na které bylo přítomno 57 členů. Na této schůzi bylo zvoleno nové předsednictvo JZD Slušovice-Neubuz. Předsedou zůstal František Čuba, zástupce předsedy byl zvolen Josef Jünger a další členové představenstva byli V. Javora, A. Lukeš, V. Kašpárek, J. Železník, M. Huňka, J. Míka a M. Vlachynský.¹⁵⁶

Na jarní práce bylo JZD připraveno. Zprávu o I. etapě jarních prací přednesl předseda Čuba na zasedání rady MNV Slušovice 7. března. Ve zprávě uvedl, že v probíhající roce 1967 bude družstvo osévat celkem 220 ha, z toho 100 ha ječmene a ovsa, 20 ha směsek a 100 ha kukuřice na zrno a siláž.¹⁵⁷

152 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 279.

153 Nápoj pro telata nahrazující mléko. – KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 4.

154 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 16.

155 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239, 246.

156 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 22, *Zápisy v podnikovém rejstříku 1967–1968*, Návrh na zápis změn v představenstvu JZD.

157 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 8, evid. č. 8, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1967–1969* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1967–1969*), Zápis z 48. zasedání rady MNV Slušovice dne 7. března 1967, s. 1.

Polní práce měly být v témže roce po dohodě s traktoristy organizovány novým způsobem. Každý traktorista měl mít na starosti určitý druh práce a k tomu i příslušné nářadí, s kterým pracoval celé období. Někteří měli mít k dispozici i 2 druhy nářadí. S naplánovaným rozvrhem traktoristů byla seznámena rada MNV. Většina prací měla být provedena strojově. Na práce byly již připraveny normy, podle kterých měly být rozdělovány odměny. Obiloviny měly být zasety do 10 dnů.¹⁵⁸

Tržby v tomto roce dosáhly na 7 500 000 Kčs. Ve srovnání s minulým rokem se zvýšily o 3 400 000 Kčs. Čistý zisk se také oproti minulému roku zvýšil o víc jak dvakrát a činil 1 304 000 Kčs.¹⁵⁹

Po roce 1967 byly výrazně rozšířeny plochy kukuřice s orientací na moderní pěstební systém a sklizeň ve vyšší sušině, popřípadě na zrno s dosoušením palic. V produkci zrniv převažovala ozimá pšenice. Nedostatek herbicidů¹⁶⁰ tehdy ještě nedovoloval účinnou likvidaci plevelů. Snaha o zvědečtění a růst odborné úrovně zemědělské výroby vyústila v první polní pokusy a ve snahu využívat zkušeností jiných. Došlo tehdy i k prvním kontaktům se zahraničními odborníky v chovu skotu. V živočišné výrobě šlo o první vstupy do chovu brojlerů s využitím klimatizovaných půdních prostorů a vlastní fortifikace výkrmových směsí. Uplatnil se též investičně nenáročný faremní způsob výkrmu býků. Úroveň skladování krmných zrnin ve věžích byla řešena jejich konzervací kyselinou propionovou.¹⁶¹

Stav půdního fondu během roku 1968 v městečku Slušovice byl následující: JZD obhospodařovalo v katastru obce 337,21 ha orné půdy (79,4 %), záhumenkaři hospodařili na půdě o rozloze 31,34 ha (7,3 %) a soukromníci vlastnili pozemky o velikosti 46,61 ha (10,9 %). Pozemky, které nepatřily k zemědělským závodům, měly výměru 6,11 ha (1,4 %). Ostatní socialistické závody vlastnily pozemky s rozlohou 3,01 ha (0,7 %).¹⁶²

Přešlo se na úzkou specializaci se zaměřením na výrobu masa. Družstvo se stalo soběstačné ve výrobě krmiv, kromě zvláštního přípravku na výkrm telat,

158 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 8, evid. č. 8, *Zápisy schůzí rady 1967–1969*, Zápis z 48. zasedání rady MNV Slušovice dne 7. března 1967, s. 1.

159 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

160 Chemické látky záměrně ničí nežádoucí vegetaci. Z praktického hlediska se dělí na selektivní herbicidy, které při použití ničí určité druhy plevelů, a přitom nepoškozují kulturní rostlinu, a na neselektivní, které ničí veškeré rostlinstvo. In: *Naučný slovník zemědělský*. 2.díl. Praha 1968, s. 405.

161 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 16.

162 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 308.

který byl určen na vývoz do Itálie a Francie. Nicméně to potvrzovalo úspěch v obchodování se zahraničními státy.¹⁶³

Průměrný čistý výtěžek traktoristy byl 2 413 Kčs a pracovníka v živočišné výrobě 1 588 Kčs.¹⁶⁴ Tržby slušovického družstva činily 6,9 mil. ve výrobní činnosti a 7,1 mil. ve vedlejší činnosti. Průměrný hektarový výnos¹⁶⁵ dosáhl 25 q, průměrná dojivost 2 124 litrů, průměrná mzda v zemědělské činnosti 1 517 Kčs a průměrná mzda v přidružené výrobě 2 251 Kč. V přidružené výrobě pracovalo 27 zaměstnanců.¹⁶⁶

Úspěchy JZD zajišťoval stálý a nepřerušovaný vzrůst produktivity práce¹⁶⁷. Ten byl podmíněn nejen technickými a technologickými zásahy, ale také využitím pracovní doby a přípravami na pracovní den. Bylo odvoláno direktivní řízení a místo něho se zavedla samosprávná střediska, k nimž kromě rostlinné a živočišné výroby patřilo také středisko obchodní, přidružené výroby, mechanizační neboli strojové, opravářské a stavební. Cílem družstva se stalo nejen množství a jakost výrobků, ale také snaha, aby jeho kolektiv po finanční a ekonomické stránce snesl co nejpřísnější srovnání se zemědělskou velkovýrobou vyspělých zahraničních zemí.¹⁶⁸

Komise pro ochranu veřejného pořádku MNV Slušovice zasáhla také v průběhu roku 1968 určitým dílem do chodu družstva. Během měsíce června proběhly v objektech JZD protipožární prohlídky, zároveň byla zajištěna příprava výmlatového střediska a určeno místo pro založení stohu.¹⁶⁹

163 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 308.

164 Tamtéž.

165 Hektarový výnos je ukazatel, který vyjadřuje v metrických centech (q) množství sklizené zemědělské plodiny z 1 hektaru (ha), tj. poměr sklizně a sklizňové plochy. In: *Naučný slovník zemědělský*. 2. díl. Praha 1968, s. 397.

166 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 5.

167 Ekonomická kategorie, která vyjadřuje stupeň výrobní účinnosti lidské práce při výrobě materiálních užitečných hodnot. Tato účinnost lidské práce se vyjadřuje množstvím vyrobených užitečných hodnot za jednotku pracovní doby. Zvýšení účinnosti lidské práce se projevuje buď v tom, že se za stejném časové období vyrobí větší množství užitečných hodnot nebo v tom, že se stejné množství užitečných hodnot vyrobí za kratší dobu. Práce je tedy produktivní vzhledem k výsledkům, kterých se dosáhne za určité časové období. Čím vyšší je produktivita práce, tím kratší je pracovní doba nutná k výrobě určité užitečné hodnoty. In: *Naučný slovník zemědělský*. 7. díl. Praha 1977, s. 234.

168 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 240.

169 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 8, evid. č. 8, *Zápisy schůzí rady 1967–1969*, Zpráva komise pro ochranu veřejného pořádku MNV Slušovice za I. pol. 1968.

3 Období normalizace

3.1 Situace v Československu ke konci 60. let

Na konci 60. let se objevovaly stále větší snahy o liberalizaci ve společnosti. Vše vyústilo roku 1968 v období pražského jara. V témže roce došlo k bezprecedentnímu uvolnění v oblasti komunistické ideologie. KSČ pod vedením tajemníka Alexandra Dubčeka sice ideologicky stálo na marxisticko-leninských pozicích, avšak nezasahovalo mocensky proti jejich ideologickým odpůrcům. Vládnoucí strana byla ochotna tolerovat i jiné názory.¹⁷⁰ V ekonomické oblasti byly vznášeny myšlenky dát větší prostor drobnému soukromému podnikání založenému na vlastní práci v maloobchodě, řemeslech nebo i zemědělství.¹⁷¹ Vše vyústilo v srpnovou okupaci ČSR vojsky Varšavské smlouvy, čímž byla zastaveny veškeré snahy o liberalizaci a modernizaci.¹⁷² Naproti tomu přišla doba normalizace. Tento pojem se poprvé objevil při moskevských jednáních. Sovětská strana si pod tím představovala úplné obnovení mocenské kontroly KSČ nad stranou i celou společností, a tím i likvidaci celého liberalizačního reformního procesu.¹⁷³

3.2 Ekonomická opatření a specializace

Roku 1969 se začalo s plány na tuto novou normalizační dobu. V březnu na schůzi představenstva JZD seznámil František Čuba všechny přítomné s novými ekonomickými opatřeními pro zemědělské podniky pro nadcházející rok. Byly to mimo jiné: daň ze mzdy, zrušení nárůstkových prémie, zvyšování cen krmiv, hnojiv a dalších zemědělských výrobků, napřimění dávek přímo zpracovatelským podnikům nebo přímo spotřebitelům a příprava nového zákona o zemědělských podnicích týkající se zodpovědnosti představenstva a členské schůze v oblasti jmenování funkcionářů družstva představenstvem nebo uzavírání smluv s vedoucími funkcionáři JZD.¹⁷⁴

Do této doby spadají také první výraznější snahy družstva o zahraničně obchodní aktivitu. Vývozem výrobků ze dřeva, mléčných telat a vykrmených býků vytvářelo

170 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 191–192.

171 Tamtéž, s. 203.

172 Tamtéž, s. 227–228.

173 Tamtéž, s. 236.

174 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 9, evid. č. 9, *Zápis z členských schůzí a ze schůzí představenstva 1969*, Zápis ze schůze představenstva, konané dne 31. 3. 1969 v kanceláři JZD, s. 1.

družstvo devizový¹⁷⁵ podíl, za který dovezlo např. malé obilní kombajny Volvo, což byly první kombajny na polích JZD vůbec.¹⁷⁶

V průběhu roku 1969 postihovaly slušovické družstvo některé problémy. Uvedeny budou dva příklady. Zpočátku roku bylo radě MNV zasláno od obvodního oddělení Veřejné bezpečnosti Vizovice doporučení ohledně řádného uskladnění strojového parku JZD, který byl stále ponecháván před školkou na okraji vozovky. Bylo třeba jim vykázat místo, kde by stroje nepřekážely a kde by zároveň nebyly vystaveny poškození.¹⁷⁷ Hned další konfrontaci čekalo JZD při akci jarního úklidu. V březnu na zasedání pléna MNV bylo zemědělské družstvo obviněno ze špatného stavu některých částí obce, konkrétně znečištění místních komunikací. Mělo se tak stát vlivem špatného počasí a zvýšeným provozem JZD. Občané jednání družstva velmi kritizovali a zároveň žádali, aby byla sjednána náprava.¹⁷⁸

V letech 1968–1969 se výroba zintenzivnila a zjednodušila snížením počtu pracovních operací i zkrácením pracovní doby. Důsledkem této specializace byla racionalizace výroby i její mechanizace, která přispěla k tomu, že už od roku 1969 provádělo všechny polní práce mechanizační středisko prostřednictvím několika traktoristů. Oni sami byli schopni obstarat práce spojené s přípravou půdy, setbou, žněmi a svozem sklizené úrody. Výpomocné brigády proto už nebyly pro družstvo potřebné.¹⁷⁹

V prvním roce nastupujících 70. let došlo ve slušovickém družstvu k dovršení specializace výroby masa. Během roku dodalo JZD celkem 6 700 q masa. Celá živočišná výroba byla zaměřena na dosažení co největších zisků cestou snižování nákladů na 1 kg přírůstku. Telata se nakupovala ve 38 zemědělských podnicích okresu a byla svážena dvakrát týdně ve stáří 7 dnů. Průměrný přírůstek na kus a den byl 1,05 kg. JZD chovalo také 1 200 ovcí ve stádech, které zužitkovávaly píce z nepřístupných luk, pastvin a zbytky po sklizni obilovin a kukuřice. Na pastvu byly vyháněny dvakrát denně a starali se o ně 3 ošetřovatelé.¹⁸⁰

175 Devizy - krátkodobé pohledávky v zahraniční měně. Existují jako směnka, šeky, cenné papíry a jejich splatné kupóny aj. In: *Naučný slovník zemědělský*. 4. díl. Praha 1972, s. 348.

176 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 17.

177 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 8, evid. č. 8, *Zápisy schůzí rady 1967–1969*, Bezpečnostní situace v obci za uplynulé období roku 1968 – zpráva.

178 Tamtéž, Zápis ze zasedání pléna MNV ve Slušovicích, konané dne 13. března 1969 v zasedací místnosti MNV.

179 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 239.

180 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 333–334.

Produkce zemědělských výrobků se každým rokem zvyšovala. Za rok 1970 činily výnosy obilovin 2,6 t a dojivost krav 2 648 l. Produktivita práce vzrostla na 92 627 Kčs a odměny z výkonů na 22,31 %.¹⁸¹ Za zásluhy byla slušovickému družstvu roku 1970 propůjčena Rudá standarta a čestný název „Podnik 25. výročí osvobození“.¹⁸²

Podzim téhož roku probíhal v úzké spolupráci JZD a MNV Slušovice v oblasti péče a lepšího soužití mezi občany. V říjnu se uskutečnila 2 jednání pléna MNV. Nejprve se diskutovalo o tom, že JZD hodlá stavět společně s MNV jídelnu určenou nejen pro zaměstnance družstva, ale také pro všechny občany Slušovic.¹⁸³ Na další říjnové schůzi se řešilo zřízení klubovny pro pionýrskou organizaci. Splnění tohoto úkolu přislíbilo vedení družstva.¹⁸⁴

JZD se dále specializovalo také na produkci ječmene, kukuřice a chovu brojlerů na maso. Družstvo bylo organizačně členěno na středisko nákupu a odbytu (sklad, nákup a prodej veškerých potřebných produktů včetně krmiva), strojní a dopravní středisko (veškeré polní práce), opravářské středisko (vybavený opravárenský servis) a stavební středisko (vlastní investiční výstavba, výpomoc obcím, přidružená výroba a další). Velký pokrok nastal v péči o družstevníky. Dbalo se na pracovní prostředí (pravidelně byla vyhlašována soutěž), členové družstva jezdili na rekreace a zájezdy. Slušovické družstvo mělo svém vlastnictví vilu Kriváň v Luhačovicích. Pro přebytky ovocných produktů byl vybudován sklep „Reneta“.¹⁸⁵

3.3 Sloučení s dalšími družstvy

Koncem roku 1970 se již začaly konat přípravy k dalšímu rozšíření družstva. Šlo konkrétně o sloučení JZD Slušovice-Neubuz s JZD Veselá a JZD Všemina. Zprávu o těchto přípravách přinesl na schůzi pléna MNV Slušovice v prosinci téhož roku Josef Jünger. Nově rozšířené družstvo se mělo jmenovat JZD Slušovice a další sloučené obce (Dále jen JZD Slušovice).¹⁸⁶ Začátkem roku 1971

181 *Jednotné zemědělské družstvo Slušovice (Účastníkům II. celostátní konference AGROENERG '86 Slušovice - Lukov 21. ledna 1986)* (Dále jen *Jednotné zemědělské*). Slušovice, 1986, s. 4.

182 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 240–241.

183 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 9, evid. č. 9, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1970–1971* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1970–1971*), Zápis z jednání pléna NV Slušovice 1. 10. 1970.

184 Tamtéž, Zápis z jednání rady MNV Slušovice 15. 10. 1970.

185 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 4.

186 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 9, evid. č. 9, *Zápisy schůzí rady 1970–1971*, Zápis z pléna MNV Slušovice 18. 12. 1970.

se toto sloučení uskutečnilo a nejednalo se o jediné rozšíření v tomto roce. Ke dni 1. 6. 1971 se slušovické družstvo sloučilo také s JZD Spytihněv. Všechny tyto změny byly schváleny radou Okresního národního výboru v Gottwaldově.¹⁸⁷

V nově sloučeném družstvu se do struktury zemědělské výroby znovu vrátil chov krav. S cílem dovést ho na vysokou úroveň, tj. vytvořit populaci vysoce užitkového mléčného skotu, zahájilo JZD v tomto období prakticky každoroční dovoz černostrakatého skotu z Polska, NDR, a hlavně z NSR za vlastní, vytvořené devizové prostředky.¹⁸⁸

Dne 21. 5. 1971 bylo otevřeno zdravotní středisko, které ve spolupráci s MNV Slušovice postavilo JZD. Družstvo na konci roku obhospodařovalo 1 786 ha zemědělské půdy (z toho bylo 1 059 ha půdy orné). Členskou základnu tvořilo 600 družstevníků. Stavby hospodářských zvířat byly následující: 2 131 ks skotu, 148 ks prasat, 18 koní a cca 40 000 ks drůbeže.¹⁸⁹

Už však koncem roku se začalo projednávat další rozšíření družstva. Na výrobní poradě 29. 12. 1972 informoval předseda družstva František Čuba členy porady o stavu připravovaného sloučení JZD Slušovice s JZD Trnava-Podkopná Lhota, které mělo umožnit lepší využití půdy, strojů a investic, zavádění velkovýrobních technologií, plné uplatnění odborných pracovníků, lepší organizaci práce a zvýšení životní úrovně. V témže dnu se konala rovněž schůze představenstva JZD Trnava.¹⁹⁰

Dne 1. 1. 1972 se podařilo toto vše uskutečnit.¹⁹¹ Spojení znamenalo pro JZD Slušovice zlepšení mimo jiné v živočišné výrobě. Hned po lednovém sloučení se slušovické družstvo zařadilo výrobou mléka na 9. místo v okrese. Již za měsíc se ovšem dostalo na 1. místo.¹⁹²

V průběhu roku se k JZD Slušovice připojili také soukromí zemědělci z obce Dešná, ve které nikdy nebylo družstvo založeno. Byla vybudována stáj pro 1 200 dojníc, 6 věží na obilí, další byty pro členy, benzínová stanice a nákupní

187 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 4.

188 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 24.

189 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 4.

190 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 12, evid. č. 12, *Zápisy z výrobních porad 1971–1972* (Dále jen *Zápisy 1971–1972*), Zápis 34. výrobní porady JZD Slušovice, konané dne 29. 12. 1971 ve Slušovicích, s. 1.

191 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 5.

192 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 242.

středisko ve Slušovicích.¹⁹³ Činnost zahájil klub důchodců, jako aktivní společenská organizace, jejímž prostřednictvím se důchodci také dále podíleli na fungování družstva.¹⁹⁴

K 1. 1. 1973 se JZD Slušovice spojilo také s JZD Svit Hrobice. Tomuto sloučení předcházela společná členská schůze obou družstev konaná dne 29. 11. 1972, na níž bylo vše odsouhlaseno. Tento akt byl radou Okresního národního výboru v Gottwaldově schválen dne 7. 6. 1973.¹⁹⁵ JZD tak hospodařilo na katastrech 10 obcí a to Slušovice, Neubuz, Všemina, Veselá, Spytihněv, Trnava, Podkopná Lhota, Hrobice, Březová a Dešná. V květnu roku 1973 proběhla rozsáhlá prověrka přidružené a pomocné výroby. Tato prověrka byla provedena za období 1968–1972. Družstvo obhospodařovalo celkem 3 938 ha půdy, z toho bylo 2 865 ha zemědělské půdy, 1 653 ha orné půdy a 1 073 ha lesní půdy.¹⁹⁶

V srpnu roku 1974 byla uspořádána členská schůze JZD Slušovice ve Spytihněvi, na které došlo ke schválení o sloučení JZD Slušovice s JZD Halenkovice k prvnímu dni nového roku. V návaznosti na to bylo schváleno doplnění stanov družstva. Tímto sloučením mělo družstvo nově provozovat výrobu vidlí pro zemědělství, výrobu dopravních pásů na obilí pro zemědělské posklizňové linky, zpracování kapalných hnojiv a krmného fosforu aj.¹⁹⁷

V průběhu roku 1975 se konala členská schůze JZD Slušovice, na které rozhodovali o dalším spojení, a to s JZD Zádveřice a JZD Vizovice. Tento návrh byl přijat. V prosinci se v Gottwaldově konala společná členská schůze všech tří zemědělských družstev, na které se konstatovalo, že všechna tři družstva se právoplatně rozhodla pro sloučení a společné hospodaření v jednom družstvu od 1. ledna 1976. Schválil se název rozšířeného družstva, doplňky a změny ve stanovách a zvolilo se nové představenstvo a komise doplněné o zástupce ze Zádveřic a Vizovic. Z celkového počtu 2 525 členů sloučeného družstva bylo na členské schůzi přítomno 1 320 členů.¹⁹⁸ Pod JZD Vizovice

193 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 5.

194 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 25.

195 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 5–6.

196 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 10, evid. č. 10, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1971–1974*, Prověrka vývoje přidružené a pomocné výroby v JZD Slušovice, f. 80.

197 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 104, evid. č. 63, *Hlášení o postupu socializace zemědělství; sloučení JZD Halenkovice, Vizovice a Zádveřice s JZD Slušovice 1974–1975* (Dále jen *Hlášení o postupu socializace 1974–1975*), f. 10.

198 Tamtéž, *Hlášení o postupu socializace 1974–1975*, ff. 1–8.

a JZD Zádveřice spadaly ještě obce Raková a Klečůvka.¹⁹⁹

3.4 Obchodní spolupráce

Od roku 1971 začalo družstvo spolupracovat i s jinými podniky mimo Česko. Spolupráci navázalo s Jednotným rolnickým družstvem (JRD) Horné Saliby ze Slovenska. Během roku 1971 byl předložen vypracovaný návrh smlouvy ohledně zřízení společného družstevního podniku právě v obci Horné Saliby na výrobu vojtěškové moučky „PROSAS“. Tento podnik působil jako hospodářská zájmová organizace, která měla vykonávat sušení vojtěšky, jetele, travin, dále podle rozhodnutí orgánů podniku sušení bobů, kukuřice, okopanin aj.²⁰⁰

Začátkem března téhož roku navštívila JZD Slušovice výprava kolchozníků z oděské oblasti SSSR. Návštěvníci si prohlédli objekty družstva, besedovali s družstevníky v budově školy i za účastní zástupců MNV. K poslechu hrála všem kapela „Slušovjanka“. Od 1. června zahájila svou činnost centrální vývařovna ve Všemíně. Připravovala jídlo pro všechny obce sloučeného JZD a starala se také o rozvoz stravy přímo na jednotlivá pracoviště. Denní kapacita byla 350 hlavních jídel.²⁰¹

V červnu 1972 přijela do Slušovic polská delegace za účelem návštěvy družstva. Přípravy na tuto návštěvu se řešily na výrobní poradě 6. června, kde bylo uloženo vedoucím středisek, aby provedli příslušný úklid kolem objektů, zejména v prostorách u opravářského střediska a výroby krmiv. Na téže radě se také projednávalo veřejné mírové shromáždění občanů, které JZD Slušovice spolupřátalo s MNV Slušovice a Místní organizací (MO) Českého svazu protifašistických bojovníků. Událost se konala na památku 30. výročí vyhlazení Lidic.²⁰²

Na konci roku činil výkup produktů 123 vagónů masa a 1 500 000 litrů mléka. Pro příští rok se počítalo se 150 vagóny masa. Ve výstavbě pomohlo JZD zrekonstruovat školy ve Veselé a ve Spytihněvi. Stravování zaměstnanců JZD bylo rozšířeno ze 150 na 450 strážníků.²⁰³

199 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 6–7.

200 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 44, *Návrh smlouvy mezi JZD Slušovice a JRD Horné Saliby (Slovensko) o zřízení společného družstevního podniku na výrobu vojtěškové moučky*.

201 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 349.

202 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 12, evid. č. 12, *Zápisy 1971–1972*, Zápis výrobní porady JZD Slušovice, konané dne 6. června 1972 na ústředí JZD Slušovice.

203 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 45, evid. č. 45, *Pamětní 1958–1972*, s. 368.

3.5 Další rozvoj JZD Slušovice

Roku 1973 byly stanoveny základní směry rozvoje JZD pro šestou pětiletku. Základní cíl družstva zněl: „Vybudovat moderní, mechanizované, vysoce produktivní JZD“. Bylo schváleno pět rozvojových programů: (1.) v rostlinné výrobě rozšířit množství orné půdy melioracemi²⁰⁴ o meze a úvozové cesty a vybudovat novou síť cest, dosáhnout průměrného výnosu obilí 45 q z hektaru, rozvíjet pěstování kukuřice, zvýšit kapacitu používaných strojů a využívat kapalná hnojiva (2.) v živočišné výrobě dosáhnout průměrné dojivosti 5 tisíc litrů mléka na dojnici ročně, vytvořit vysoce užitkové stádo skotu, využívat odpadních surovin (3.) vyvíjet a zdokonalovat mechanismy pro rostlinnou výrobu, pro stavební činnost a dopravu (4.) zdokonalit stavební činnost k přebudování živočišné výroby (5.) zvýšit efektivnost řízení zavedením matematických metod evidence s využitím výpočetní techniky.²⁰⁵

Výsledky družstva v mnoha směrech předstihly ostatní zemědělské podniky v okrese Gottwaldov. V celoročním přehledu Okresní zemědělské správy v Gottwaldově se JZD Slušovice umístilo na 1. místě v kategoriích: objem tržní produkce masa na 1 ha půdy, stav hospodářských zvířat (3 600 ks skotu a 89 600 ks drůbeže), užitkovost hospodářských zvířat (průměrná dojivost na dojnici 4 530 litrů), přírůstek na kus a den (skot 0,85 kg), procento nejnižšího uhynutí telat (0,3 %), nákup zemědělských produktů (jatečné maso 9 650 q), nákup skotu (9 384 q), nákup ovcí (1 147 q), nákup jatečné drůbeže (8 477 q), hrubá produkce živočišné výroby na 1 ha (9 580 q), tržby ze zemědělské výroby (38 905 000 Kčs), tržby z přidružené výroby (155 338 000 Kčs) a čistý zisk (26 001 000 Kčs).²⁰⁶

Začátkem nového roku 1974 na pracovní poradě JZD Slušovice bylo vydáno opatření k vyloučení anonymity práce. Toto opatření mělo zajistit bezchybné řízení prací celého družstva. Každý pracovník musel mít denně vykázanou práci. V každém středisku byl pověřen pracovník, který prováděl kvalitativní a kvantitativní přejímku všeho zboží a materiálu, který přišel do střediska. Současně se vydaly směrnice

204 Opatření k obnově, udržení a zvýšení úrodnosti půdy. Je potřebné tam, kde je půda poškozena a znehodnocena v úrodnosti do té míry, že jejího zúrodnění nelze dosáhnout jednoduchými agrotechnickými prostředky jako obdělávání, hnojení atd. Druhy meliorace: odvodňování, závlaha, protierozní ochrana, pozemkové úpravy aj. In: *Naučný slovník zemědělský*. 4. díl. Praha 1972, s. 221.

205 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 253.

206 SOKa Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1973/18–19.

pro zavádění kontroly a pro zajištění vstupní a výstupní kontroly.²⁰⁷

Slušovické družstvo se zařadilo mezi nejlepší družstva v okrese, jeho metody však byly známy i mimo okres. Jako každoročně přijížděly do družstva řady návštěv jak z různých míst republiky, tak ze zahraničí. Ve Slušovicích se také konala konference o mikroelementech, které se zúčastnili odborníci z celé republiky. Během roku byl družstvem vybudován teletník adaptací ocelokůlny, středisko kovo, diagnostické středisko v opravářském středisku a postaveny další družstevní byty. Byla upravena zelená plocha před zdravotním střediskem ve Slušovicích a provedena adaptace výkrmny skotu.²⁰⁸

V roce 1974 získalo družstvo, jako první zemědělský podnik v Československu, vlastní počítač MINSK 22, na kterém zpracovávalo svou ekonomickou a sociální agendu a vyvíjelo první programy pro řízení technologických procesů, např. pro optimalizaci krmných dávek.²⁰⁹

Od 15. prosince 1974 zahájil v družstvu nově činnost útvar pro řízení mimopracovního provozu, zejména pro provoz o sobotách, nedělích a ve dnech pracovního volna a nočních směn.²¹⁰ V témže roce si družstvo dalo od akademického malíře Šutery vypracovat návrh svého znaku, kterým se stal klas v letu.²¹¹

Byly stanoveny zásady pro dodržování pracovní kázně: (1.) bylo možno odepřít přiznání odměny za špatně odvedenou práci, (2.) i za méně kvalitní práci, (3.) i za nízkou produktivitu práce, (4.) za hrubé a opětovné porušení kázně mohla být udělena výstraha, důtka, pokárání před členskou schůzí, snížena odměna, převedení na jinou práci nebo odvolání z funkce, (5.) k odebrání prémie došlo za požití alkoholu v pracovní době (500 Kčs), opožděný nástup do práce (50–100 Kčs), neomluvená absence (zkrácení dovolené), neuposlechnutí příkazu (200 Kčs), neoprávněné používání motorových vozidel (500 Kčs) nebo falšování pracovních záznamů (500 Kčs).²¹²

Na jaře roku 1975 se na schůzi pléna MNV řešil mimo jiné i stálý problém v souvislosti s JZD, tedy znečišťování obce. Po diskusi o tomto problému

207 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 13, evid. č. 13, *Zápisy z pracovních porad vedení 1974*, 1/1974, Zápis pracovní porady vedení JZD Slušovice, konané dne 7. 1. 1974 ve Slušovicích.

208 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 6.

209 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 24.

210 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 244.

211 Tamtéž, s. 248.

212 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1974/6.

bylo nařízeno řidičům JZD upravit nákladní vozy tak, aby neztráceli za jízdy kusy siláže. Dále se mělo zamezit vozům družstva převážejícím hnůj parkovat na náměstí a také neparkovat s těmito vozy u domů. Na družstevních stavbách bylo nařízeno nakládat na vozy jen tolik hlíny, aby cestou nepadala na komunikaci. Plénum také nařídilo JZD, aby se pokusilo zajistit umývací vůz, který by cesty čistil.²¹³

Při žních byl poprvé použit počítač ke zpracování dat z jednotlivých úseků k okamžitému vyhodnocení průběhu žní. Kulturní akce, zájezdy a rekreace patřily k běžným zvyklostem. Nejlépe hodnocení pracovníci měli možnost získat zájezd nebo dovolenou v zahraničí. Za rok bylo postaveno dalších 44 bytů a čerpací stanice. Ve výstavbě byl velkokapacitní kravín.²¹⁴ V roce 1975 zahájila činnost dostihová stáj JZD Slušovice, která se stala později základem slušovického chovu anglického plnokrevníka.²¹⁵

Byly prováděny namátkové kontroly družstevníků v oblastech docházky do práce, dodržování pracovní doby či doby pracovní přestávky. Družstvo zvítězilo v soutěži Okresní zemědělské správy v průměrné dodávce mléka na dojnici a den – 9,8 litrů.²¹⁶

Na počest 30. výročí Slovenského národního povstání, Pražského povstání a osvobození republiky sovětskou armádou byli vyznamenáni slušovičtí družstevníci: Rudolf Bednařík starší, František Čuba starší, Bedřich Polášek a Miloslav Grecman.²¹⁷

Na jaře 1976 byl dokončen velkokapacitní kravín pro 840 dojnic, který byl 1. dubna předán do užívání. Stavba byla vybavena vyspělou technikou. Při slavnostním otevření byli přítomni i zástupci ONV, OV KSČ, zemědělského oddělení KV KSČ, ÚV Svazu družstevních rolníků a náměstek ministra zemědělství a výživy Pavol Jonáš.²¹⁸

Při březnové schůzi MNV, VO KSČ a MV Národní fronty představil Miloš Grecman, náměstek předsedy JZD, další cíle družstva v následujícím období. Hlavními úkoly byly dosáhnout 7 000 l mléka na dojnici za rok a vypěstovat a sklídit

213 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 11, evid. č. 11, *Zápisy schůzí rady a pléna MNV 1975–1976* (Dále jen *Zápisy schůzí rady 1975–1976*), Zápis ze schůze pléna místního národního výboru ve Slušovicích, konané dne 6. března 1975, s. 3.

214 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 6.

215 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 25.

216 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1975/5.

217 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 249.

218 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1976/22.

60 q obilí z jednoho hektaru půdy. Jako další byly oznámeny plány vybudování cesty mezi Slušovicemi a Novými Dvory, průmyslové oblasti JZD směrem k obci Neubuz, výstaviště a dostihové dráhy ve Vizovicích a Areál zdraví ve Všemině, který měl sloužit celé oblasti. Družstvo také financovalo výstavby mateřských škol v obcích, které spadaly pod slušovické družstvo.²¹⁹

Dne 27. května 1976 na celodružstevní členské schůzi byly schváleny nové stanovy družstva. Šlo o vlastní základní zákon, který měl po dlouhou dobu řídit činnost a úkoly sloučeného JZD. Předseda František Čuba na schůzi uvedl, že slušovické družstvo se stalo upevněnou organizací socialistického typu s rozvinutou materiálně technickou základnou a se stále rostoucí intenzitou a produktivitou práce.²²⁰

Rozvojem JZD a jeho činností se zvyšoval počet obyvatel Slušovic. Zatímco v roce 1950 žilo v městečku 1 246 lidí, roku 1970 jich bylo už 1 369. O šest let později se jejich počet zvýšil na 1 444 obyvatel. Družstvo se podílelo kromě bytové výstavby také na zlepšení úrovně služeb.²²¹

Slušovické JZD podporovalo také různá sportovní odvětví, konkrétně šlo o automobilový a dostihový sport. Rozvoj těchto odvětví měl přispívat k upevnování vztahu členů k družstvu. Dobré výsledky měly spoluvytvářet dobré jméno podniku. Rozvoj družstva se projevil i ve vzestupu kopané – TJ JZD Slušovice. Pro slušovické fotbalisty bylo zvláště úspěšné období v desetiletí 1976 až 1986, kdy zaznamenali výrazný vzestup z okresního přeboru do I. národní ligy.²²²

Během roku hospodařilo družstvo na 6 128 ha zemědělské půdy (z toho bylo 3 792 ha orné půdy). Členskou základnu tvořilo 2 698 družstevníků. Sloučením družstev vzrostl také počet hospodářských zvířat: 7 202 ks skotu (z toho 1 216 krav), 3 908 ks prasat (z toho 303 prasníc), 29 koní a 196 400 ks drůbeže. Průměrná roční dojivost činila 5 787 litrů mléka na jednu dojnici, což zařadilo družstvo na první místo v celé republice.²²³

Na lednové schůzi nového roku 1977 byl stanoven jízdní řád autobusů pro JZD Slušovice, který měl družstevníkům usnadnit dopravu do práce.

219 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, inv. č. 11, evid. č. 11, *Zápisy schůzí rady 1975–1976*, Zápis z veřejné schůze místního národního výboru, VO KSČ a MV Národní fronty ve Slušovicích, konané dne 2. března 1976 v pohostinství na Přerovské, s. 3–4.

220 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1976/23–24.

221 ŠTROBLÍK, Vladimír: *Místní*, s. 5.

222 *60 let kopané ve Slušovicích: 1929–1989* (Dále jen *60 let kopané*). Slušovice 1989, s. 2.

223 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 7.

Autobusy projížděly zastávkami: Vizovice - náměstí, Zádveřice - rozcestí, Želechovice - škola, Klečůvka, Veselá, Slušovice - náměstí, Slušovice - DEPO, Bílá hlína, Nové Dvory, Trnava, Všemina, Březová a Gottwaldov. Vedoucí jednotlivých závodů měli s ohledem na tento jízdní řád přizpůsobit pracovní dobu. Stejně tak bylo na poradě rozhodnuto vyhodnotit účelnost jednotlivých jízd a připravit opatření pro dny pracovního klidu.²²⁴

3.6 Aktivity družstva

Rok 1977 měl být pro slušovické družstvo důležitý kvůli zahájení programu „Zelenina 77“, který byl iniciován Okresním národním výborem v Gottwaldově, Okresním výborem KSC a JZD Slušovice. Pro družstvo tento program stanovoval úkol vybudovat zelinářský areál s progresivními metodami a vysokou produktivitou práce, který by vyprodukoval, zpracoval a dodal k lidem dostatečné množství zeleniny, přičemž by se odpad zpracoval pro družstevní závody. Areál se začal budovat v březnu ve Spytihněvi, konkrétně šlo o polní plochy, záhony, skleníky a fóliovníky.²²⁵ Plán byl vypěstovat zde 3 160 t zeleniny. Akce dostala název Systém IZP (Intenzivní zelinářské plochy). V březnu bylo v areálu vyseto 120 kg semen cibule a 50 kg semen mrkve. V dubnu začalo budování balírny ovoce a zeleniny v Nových Dvorech. Spolu s NV Gottwaldov začalo JZD Slušovice stavět moderní specializovanou prodejnu zeleniny, ovoce a květin na třídě majora Murzina v Gottwaldově (dnešní ulice Dlouhá ve Zlíně). Stavba byla dokončena za 8 měsíců a byla nazvána Dům zeleniny. Prodej byl zahájen 2. září 1977. Pro zahájení prodeje bylo připraveno 170 000 balíčků zeleniny a 95 000 balíčků ovoce.²²⁶

Menší prodejny byly dány do provozu také v Nových Dvorech, Spytihněvi, Vizovicích, Halenkovicích a Otrokovcích. Sklady zeleniny byly postaveny na ploše 4 800 m² a měly deset chladicích komor. Loupárna brambor, zbudována také v Nových Dvorech, začala dodávat upravené produkty restauracím, luhačovickým lázním, školním jídelnám, nemocnici a závodním jídelnám. Odpad získaný při úpravě

224 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 14, evid. č. 14, *Zápisy z výrobních porad vedoucích závodů a organizačních útvarů 1976–1977*, Zápis výrobní porady vedoucích závodů a organizačních útvarů Jednotného zemědělského družstva Slušovice, konané dne 10. ledna 1977, ff. 34–38.

225 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 7.

226 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1977/6–8.

ovoce a zeleniny se začal užívat ke krmení dobytka.²²⁷

Při příležitosti Národních dožínek byl JZD Slušovice propůjčen Řád práce od prezidenta Gustava Husáka za dosažené výsledky v rozvoji obilnářství. Řád převzal předseda družstva František Čuba.²²⁸

Družstvo provozovalo letiště Bílá hlína a při TJ Sokol fungoval kromě již zmíněné kopané také oddíl turistický, lyžařský a šachový, dále pak orientační běh a stolní tenis. Koncem roku 1977 převzalo JZD Slušovice od JZD Podřevnicko Želechovice funkci provozovatele a investora stavby sušárenského komplexu v obci Lípa.²²⁹

Představenstvo družstva na mimořádné schůzi konané na začátku roku 1978 spolu s celozávodním výborem KSČ a za účasti předsedů ZO, vedení družstva, závodů a útvarů schválilo novou základní organizační strukturu JZD Slušovice. Cílem bylo uplatnit takový organizační a řídicí systém, který by vytvořil základní podmínky pro další rozvoj družstva. Původních 15 závodů bylo zredukováno do základních 7, a to dopravní a opravářský závod, závod rostlinné výroby, závod živočišné výroby, agrochemický závod (provoz výroby ve Spytihněvi, provoz chemizace a provoz sušárny v Lípě), závod pomocné výroby (provoz v Trnavě, Všemíně, Halenkovicích, Veselé a Slušovicích), stavební závod a závod zeleniny (pěstování a prodej zeleniny).²³⁰

V roce 1978 mělo JZD Slušovice 2 765 pracovníků, z nichž 72 mělo vysokoškolské a 199 středoškolské vzdělání. Věkový průměr byl necelých 37 let. Průměrná mzda činila 2 396 Kčs. Zaměstnanci měli 4 týdny dovolené, které mohli trávit mj. také v družstevní horské rekreační chatě. Za rok pořádalo družstvo celkem 6—8 zahraničních zájezdů a kolem 20 tuzemských, dále organizovalo rekreaci dětí a zájezdy členů klubu důchodců. V provozu byly 2 podnikové kuchyně, 16 jídelen a 4 bufety. Bylo vybudováno 22 rodinných jednodomků, 124 bytů a zpracovna zeleniny v Nových Dvorech.²³¹

Na konci května téhož roku se konala okresní ekonomicko-technická konference zemědělských podniků v okresu Gottwaldov. Akce proběhla v Kulturním zařízení

227 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 254.

228 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1977/14.

229 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 7.

230 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1978/2–3.

231 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 7–8.

JZD Podhoran se sídlem v Lukově. Na konferenci byl na návrh okresní soutěžní komise při Okresní zemědělské správě a Okresním výboru Svazu družstevních rolníků (OV SDR) udělen vládou ČSSR a ÚV SDR čestný název „Vynikající kolektiv roku 1977“ za výsledky své práce pro Brigádu socialistické práce²³² výzkumného střediska JZD Slušovice.²³³

Družstvo v oblasti sportu pokračovalo v podpoře automobilového oddílu Agroteam, který se během roku účastnil jak automobilových, tak motocyklových soutěží. Dalším důležitým sportem pro družstvo byly dostihy.²³⁴ Ve vrcholném klasickém dostihu Československém derby zvítězil anglický plnokrevník Beller ze slušovické stáje.²³⁵

V březnu následujícího roku 1979 se konala okresní konference JZD v Lukově, na které bylo přítomno 40 delegátů z JZD Slušovice. Na této akci byla vyzdvížena realizace programu zeleniny ve slušovickém družstvu v předchozím roce, díky které se prodalo v celém okrese o 5 000 tun zeleniny více než v roce 1977.²³⁶ Byly zde také vyhlášeny výsledky voleb do předsednictva OV SDR, do kterého byli zvoleni i 2 zástupci z JZD Slušovice: Rudolf Bednařík a Eduard Oškera. Druhý jmenovaný vystoupil na konferenci i s diskusním příspěvkem.²³⁷

Od 1. dubna bylo v družstvu zřízeno samostatné veterinární středisko, aby pečovalo o vysoké stavy zvířat a zkoušelo nové technologie v oblasti prevence, diagnostiky a likvidace chorob.²³⁸ Dále během roku JZD postavilo dodavatelský ve Zlíně na Dlouhé ulici vedle Domu zeleniny Dům obuvi, který byl předán 7. 11. 1979. V témže roce začalo družstvo vydávat časopis Naše cesta, v němž informovalo o dění v družstvu a v obcích, na jejichž katastru hospodařilo. Součástí časopisu byla také kulturní a sportovní rubrika.²³⁹

232 Brigáda socialistické práce byla forma soutěžení vzniklá pod záštitou Revolučního odborového hnutí, která se kromě výroby měla především soustředit na socialistickou výchovu s heslem: „Nestačí jen socialisticky pracovat, je nutné i socialisticky žít“. Hnutí se plně rozvinulo za normalizace. – Archiv bezpečnostních složek: *Brigáda socialistické práce*. In: <https://www.abscr.cz/archivalie/brigada-socialisticke-prace/> [cit. 15. 3. 2023].

233 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 9, evid. č. 9, *Zápis z okresní ekonomicko-technické konference zemědělských podniků okresu Gottwaldov 31. 5. 1978 v Lukově (neváz.)*, f. 2.

234 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 8.

235 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 35.

236 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 5, evid. č. 5, *Zápisy z jednání okresní konference JZD 14. 3. 1979 v Lukově (za účasti tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše)*, Zápis z okresní konference JZD, konané dne 14. března 1979 v kulturním zařízení JZD Podhoran v Lukově, s. 3

237 Tamtéž, s. 5–7.

238 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 255.

239 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 9.

První velkou událostí nového roku 1980 byla okresní technicko-ekonomická konference zemědělských podniků okresu Gottwaldov, která se konala 28. března v kulturním zařízení v Hřivínově Újezdě. Přítomno bylo 153 účastníků. Konferenci zahájil ekonomický náměstek ředitele OZS Jaroslav Zubík. Hlavní referát přednesl ředitel OZS Vladimír Mrkos, ve kterém zhodnotil dosažené výsledky za minulý rok a uvedl opatření pro všechny úseky činnosti k zabezpečení úkolů zemědělské výroby pro rok 1980. S diskusním příspěvkem vystoupil na konferenci i hlavní ekonom JZD Slušovice ing. Hurta, který se zabýval otázkami řízení dopravy a hmotné zainteresovanosti řidičů.²⁴⁰

Během léta dosáhlo JZD rekordní úrody obilí 56,2 q/ha. Ve výrobě kukuřice na zrno bylo vypěstováno 60,4 q/ha. Pro rok 1980 byly přijaty zatím největší plány za dobu existence družstva, a to ve výrobě masa, drůbežního masa a mléka. Všechny úkoly byly splněny: masa bylo dodáno 2 604,6 t (plán byl 2 582 t, splněno na 100,9 %), drůbežního masa 21 079 q (plán 20 140 q, splněno na 104,7 %) a mléka 6 267 592 l (plán 6 250 000 l, splněno na 100,3 %).²⁴¹

3.7 Stavební činnost a výroba JZD

Ve stavební činnosti pokračovalo družstvo i v roce 1980, kdy byl postaven jedenáctipodlažní dům Krajské zemědělské správy v Brně, víceúčelový objekt ve Vizovicích, rekreační areál ve Všemíně a krytá tribuna na fotbalovém stadionu ve Slušovicích.²⁴² Poslední jmenovaná stavba byla provedena hlavně díky stále se zlepšujícím výsledkům ve fotbalovém oddílu TJ JZD Slušovice. Mužstvo postoupilo roku 1980 do 1. A třídy do krajského přeboru.²⁴³ Ve téže roce byla při představenstvu JZD zřízena sportovní komise. Jejím úkolem bylo organizovat sportovní aktivitu členů družstva a jejich dětí i výstavbu sportovišť.²⁴⁴

Slušovické družstvo začalo s vlastním vývojem a výrobou zemědělských strojů a zařízení. Program byl stále zdokonalován tak, aby JZD vyrábělo pro svou potřebu, pro své integrační partnery a další zájemce v krátkých výrobních lhůtách potřebnou

240 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 10, evid. č. 10, *Zápisy z okresní technicko-ekonomické konference zemědělských podniků okresu Gottwaldov 28. 3. 1980 v Hřivínově Újezdě*, Zápis z technicko-ekonomické konference konané dne 28. 3. 1980 v kulturním zařízení v Hřivínově Újezdě, s. 1–3.

241 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1980/25–26.

242 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 9.

243 *60 let kopané*, s. 5–6.

244 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 259.

techniku a její účelové modifikace.²⁴⁵

V rámci přidružené výroby se vyráběly také mobilní buňky, které byly exportovány do Sovětského svazu. Průměrná mzda v JZD činila 2 552 Kčs.²⁴⁶

Roku 1981 hospodařilo JZD Slušovice na území 17 obcí okresu Gottwaldov o výměře 5 309 ha zemědělské půdy, 3 480 ha orné půdy a 1 955 ha lesa.²⁴⁷ Družstvo mělo 2 980 členů. Pracovalo zde 113 členů s vysokoškolským a 308 se středoškolským vzděláním. Průměrný věk členů byl 37,2 let.²⁴⁸

Hlavní činností JZD v této době byla výroba zrnin, krmiv, mléka, masa, výroba a přímý prodej zeleniny a ovoce. Družstvo bylo členěno do 11 výrobních závodů (živočišné výroby, výroby krmiv a speciálních doplňků, přidružené výroby, zeleniny a ovoce, agrochemický, dopravní, rostlinné výroby, opravářský, lesní a dřevovýroby, stavební I. a II.) a 7 nevýrobních útvarů (podnikové vedení, útvar pro společenskou činnost, ekonomický, obchodní, výzkumné středisko, podnikový dispečink, technický a investiční rozvoj – TIR). Přidružená výroba se orientovala na minerální krmné doplňky, mobilní buňky a stavební činnost.²⁴⁹

Bylo vybudováno polní letiště, obchodní středisko ve Slušovicích, 22 bytových jednotek ve Zlíně, 164 bytových jednotek ve Slušovicích, laboratoř střediska řízené reprodukce skotu, rekonstrukce velkokapacitního kravína a III. etáž Domu zeleniny pro prodej květin. Dne 23. 8. byla otevřena dostihová dráha. Do nově adaptovaných stájí nad Novými Dvory byli přestěhováni dostihoví koně.²⁵⁰

Ve stejném roce také vedení JZD nabídlo družstevníkům smluvní výkrm skotu. Závod živočišné výroby nesl náklady na pojištění a veterinární péči pro zvířata a zaplatil chovatelům za váhové přírůstky. Smyslem návrhu bylo využít těžko dostupné půdy a záhumenků členů družstva.²⁵¹

JZD také obstarávalo rekreaci a kulturu bývalých členů, tj. důchodců. Každoročně byly pro ně zajišťovány 3 zájezdy v Československu (z toho 2 zájezdy podle návrhu důvěrníků Klubu důchodců při JZD Slušovice a 1 zájezd do Prahy

245 *Jednotné zemědělské*, s. 13.

246 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 9.

247 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1981/18.

248 Tamtéž, 1981/21.

249 Tamtéž, 1981/18–19.

250 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 9.

251 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 258.

spojený s návštěvou Národního divadla) a 1 zájezd do zahraničí (v roce 1981 to bylo do NDR).²⁵²

3.8 Žádost o vytvoření agrokombinátu

Roku 1979 byl poprvé podán návrh na vytvoření agrokombinátu²⁵³ od vedení družstva.²⁵⁴ Agrokombinát byl vyšší vývojovou formou zemědělské družstevní organizace uplatňující průmyslový způsob práce v zemědělství. Jeho vznik byl projevem potřeby strukturálních změn v zemědělství, výrazem pronikání vědecko-technické revoluce do zemědělské výroby. Agrokombinát si zachovával základní zásady zemědělského družstevnictví.²⁵⁵

Okresní zemědělská správa jej přijala k projednání 5. února téhož roku. Vznik agrokombinátu měl podle slov tehdejšího vedení družstva umožnit stále větší uplatňování možností socialistické velkovýroby a důsledné plnění závěrů XV. sjezdu KSČ. V návrhu byly uvedeny výsledky zemědělské výroby a ekonomiky, poukázání na opožďování zemědělské výroby, poukázání na nekomplexnost řešení některých rámcových programů v oblasti investiční výstavby v JZD Slušovice, potvrzení, že při vytvoření potřebných podmínek lze splnit úkoly na zbytek 6. pětiletky a na období 7. pětiletky podstatně dříve než ukládaly směrnice, uvedení Statutu Agrokombinátu, uvedení programu zemědělské výroby JZD na rok 1979 aj. Okresní zemědělská správa vydala prohlášení, že návrh ustavení Agrokombinátu přesahuje její kompetence, a tak předala návrh k posouzení Krajské zemědělské správě v Brně (KZS).²⁵⁶

V červnu bylo vydáno stanovisko, které celý návrh zamítlo s odůvodněním, že je nejasný, neurčitý, a navíc postrádá náležité vyjádření a zdůvodnění cíle, tj. účelu, který se tímto návrhem sledoval.²⁵⁷

Další návrh podalo JZD Slušovice ke konci roku 1981, ve kterém uvedlo,

252 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 143.

253 Zakládání agrokombinátů započalo na začátku sedmdesátých let. Jednalo se podniky, které zahrnovaly více oborů činnosti a uplatňovaly kombinátní formy řízení. Mezi činnosti, které agrokombináty provozovaly, patřily např. jatka a masné provozy, pekárny, mlékárny aj. In: TOMAN, Miroslav, CODL Stanislav, TUČEK Petr: *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha 2012, s. 26.

254 KARCOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 9.

255 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 27, *Návrhy na vytvoření Agrokombinátu Slušovice 1979–1984* (Dále jen *Návrhy 1979–1984*), f. 32.

256 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 26, *Návrhy dlouhodobého rozvoje družstva 1979–1982* (Dále jen *Návrhy rozvoje 1979–1982*), ff. 89–90.

257 Tamtéž, f. 79.

jakých výsledků v chovu a pěstitelství dosáhlo od poslední zamítnuté žádosti. V novém návrhu bylo též zopakováno rozhodnutí Krajské zemědělské správy v Brně z roku 1979, kdy při zamítnutí žádosti bylo nařízeno, aby bylo družstvo nadále rozvíjeno na základě vydaného dokumentu Dlouhodobý plán rozvoje JZD Slušovice formou kombinátního typu. Vedení družstva oznámilo, že tento program byl realizován v roce 1980 a 1981 s výsledky, které byly v návrhu uvedeny.²⁵⁸ Žádost byla zaslána Okresní zemědělské správě Gottwaldov, která ji opět předala k rozhodnutí Krajské zemědělské správě v Brně. Návrh byl odmítnut s odůvodněním, že přidružená výroba v JZD Slušovice přesáhla svým objemem výkonů zemědělskou výrobu, s čímž souvisela i problematika dalšího rozvoje JZD a regulace zdanění výrobní činnosti. Zároveň bylo také zmíněno, že KZS nesouhlasí s některými závěry uvedenými v návrhu, které podrobně nerozváděla.²⁵⁹

V dubnu 1982 podalo JZD Návrh rozvoje družstva. V dokumentu představilo družstvo varianty na další rozvoj. Připomnělo také své výsledky v živočišné a rostlinné výrobě. Na celookresní produkci se podílelo tak, že: vyrábělo 20,1 % obilí, 88,6 % zeleniny a 11,5 % ovoce, dodávalo celkem 40,7 % masa a 18,3 % mléka, chovalo 15,1 % krav a 23,7 % prasnic a dodávalo 30,1 % tržní zemědělské produkce. Zároveň v okrese Gottwaldov obhospodařovalo 17,9 % půdy.²⁶⁰

Odpověď na tento návrh zaslalo ministerstvo zemědělství a výživy ČSR v květnu, kdy posoudilo všechny varianty rozvoje a vyslovilo předběžný souhlas s jednou z nich, která spočívala v ponechání dosavadního vývoje a zintenzivnění rozvoje zemědělské výroby cca o 500 mil. Kčs hrubé zemědělské produkce (HZP). Při posuzování se dbalo na to, aby nedocházelo nadále k rozšiřování disproporce mezi zemědělskou a přidruženou výrobou.²⁶¹

Na tento problém poukazovala také Okresní zemědělská správa. Nezemědělská činnost ve slušovickém družstvu získávala v posledních letech stále větší rozsah. V roce 1981 činily tržby ze zemědělské činnosti JZD Slušovice 140 mil. Kčs (dohromady všechna družstva v okrese 490 mil. Kčs)

258 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 27, *Návrhy 1979–1984*, ff. 48–51.

259 Tamtéž, ff. 44–45.

260 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 26, *Návrhy rozvoje 1979–1982*, f. 17.

261 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 149, *Korespondence s MZVŽ – posouzení návrhu rozvoje JZD Slušovice, rozšíření předmětu činnosti Agropodniku Gottwaldov (zařazení louhovače slámy do 1. stupně jakosti), zabezpečení kapalných hnojiv, žádosti o povolení zahraničních exkursí, doporučení tématického zájezdu 1982*, f. 32.

a tržby z nezemědělské činnosti 714 mil. Kčs (v okrese celkem 1 344 mil. Kčs).²⁶²

Jedním z příkladů rozšíření přidružené výroby byl i rozvoj mikroelektroniky. Družstvo začínalo původně s výrobou jednoduchých počítačů pro rostlinnou a živočišnou výrobu, které mohly být nasazeny v zemědělských podmínkách a při nenáročné obsluze dávaly agronomům, zootechnikům a vedoucím pracovníkům informace pro rozhodování o efektivních krmných dávkách pro dané stádo a požadovanou doživost, nebo pro rozhodování o optimální aplikaci živin pro rostliny apod. Na trhu takové počítače chyběly, a tak je začalo slušovické družstvo vyrábět a využívat přitom co nejvíce tuzemských součástek.²⁶³ V srpnu 1982 byl ve slušovickém JZD vyroben a použit pro vědeckotechnické výpočty první mikropočítač s názvem TNS („Ten náš systém“).²⁶⁴

Na řešení problému v JZD Slušovice se snažilo dál podílet i ministerstvo zemědělství a výživy, které jej zařadilo do nově naplánovaného experimentu.²⁶⁵ Družstvo se mělo dále rozvíjet jako experimentální podnik pro ověřování integrací mezi ním a ostatními zemědělskými podniky. Nadále však mělo být řízeno z Gottwaldova a neměl se změnit ani jeho charakter. Prioritně mělo stále plnit stanovené plány a úkoly v zemědělské výrobě.²⁶⁶

Jedním z důvodů vzniku této akce měl být rozvoj zemědělské výroby, který měl být uskutečňován rychlým zvýšením výkonnosti celých výrobních odvětví, tj. výroba kukuřice, zeleniny, chov mléčných a masných plemen skotu, nových plemen prasat s nízkou spotřebou krmiva aj., formou integračních vztahů se samostatnými zemědělskými podniky. JZD Slušovice mělo připravit a odzkoušet výrobní programy pro integrující podniky, k čemuž využilo biologické materiály, chemikálie a zemědělskou techniku ze zahraničí za devizové prostředky získané exportem zejména nezemědělských výrobků.²⁶⁷

Dalšími přínosy experimentu byly: (1.) předání praktických zkušeností, odborných vědeckých poznatků a odborného potenciálu JZD Slušovice dalším zemědělským podnikům, (2.) za poskytnuté oboustranně výhodné služby v rozvoji

262 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 10.

263 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 76–77.

264 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 66.

265 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 28, *Zařazení JZD AK Slušovice do experimentu ministerstva zemědělství a výživy – ověřování integrací s ostatními zemědělskými podniky* (Dále jen *Zařazení JZD*), f. 204.

266 Tamtéž, f. 189.

267 Tamtéž.

určitého odvětví zemědělské výroby požadovalo JZD Slušovice podíl na získaném efektu, a to buď naturální, finanční nebo podíl na zisku, (3.) rozvoj zemědělské výroby měl být umožněn bez potřeby plošného zvětšování podniků aj.²⁶⁸

3.9 Služby pro členy družstva

Služby, které družstvo poskytovalo svým členům, byly od listopadu 1982 rozšířeny o řemeslnické práce, autotaxi a půjčování automobilů, poradenství architektů, právníků i pracovníků z pojišťovny, saunu nebo čištění koberců.²⁶⁹

Stále větší ohlas získávaly dostihy pořádané ve Slušovicích. Otevřelo se nové centrum dostihového sportu a pravidelně se zde konávaly závody. Další zajímavostí pro velké množství návštěvníků se stala nová restaurace „Pegas“, která byla instalována v těsné blízkosti dostihové dráhy ve vyřazeném letadle IL-18 zakoupeném od československých aerolinií za 47 000 Kčs.²⁷⁰ Další úspěchy se slavily ve fotbalovém oddílu TJ JZD Slušovice, jelikož mužstvo dokázalo v sezóně 1980/1981 vyhrát krajský přebor a postoupit do divize, tj. soutěže řízené celostátním fotbalovým svazem. Nejlepším střelcem týmu v sezóně 1981/1982 a 1982/1983 byl Ladislav Váňa.²⁷¹

Jako každý rok přispělo JZD svým členům na tuzemskou i zahraniční rekreaci a organizovalo tématické zájezdy vzdělávacího charakteru. K zajištění souvisejících služeb byl v roce 1983 založen specializovaný útvar Agrotour. Téhož roku přibýlo k službám pro členy také čištění pracovních oděvů a oděvní služba.²⁷² Dokončen byl areál Derby centra u dostihové dráhy ve Slušovicích, který se začal stavět v roce 1982. Jeho autorem byl architekt Šebestián Zelina.²⁷³

Roku 1984 byl zahájen provoz Areálu zdraví v přírodním prostředí hotelu Slušovice vybudovaný družstvem. V areálu byly družstevníkům a také širší veřejnosti k dispozici tenisové kurty, vodní nádrž, stezka zdraví a lyžařský svah.²⁷⁴ Vzhledem k velkému zájmu měli mít při obsazování tenisových kurtů přednost hráči,

268 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 28, *Zařazení JZD*, f. 189–190.

269 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 259.

270 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 10.

271 ČUŘÍK, Zdeněk – DOBEŠ, Roman – PROCHÁZKA, Jiří – PROCHÁZKOVÁ, Daniela: *90 let kopané ve Slušovicích 1929/2019 (Dále jen 90 let kopané)*. Slušovice 2020, s. 18.

272 HURT, Rudolf: *Dějiny*, s. 259.

273 KALIŠ, Radomír: *Slušovická zastavení*. Slušovice 2018, s. 133.

274 DIVILA, Emil – ČUBA, František: *Cesty*, s. 81.

kteří si odpracovali při výstavbě kurtů a úpravě jejich okolí brigády, jednalo se např. o osévání a navážení antuky, úpravy povrchu kurtů aj. Zájemci o pravidelnou návštěvu kurtů měli na brigádě odpracovat minimálně 25 hodin.²⁷⁵

Po fotbalové sezóně 1983/1984 postoupil fotbalový oddíl TJ JZD Slušovice do II. národní fotbalové ligy. Jednalo se o třetí nejvyšší soutěž po I. lize a I. národní fotbalové lize. Tehdejší mužstvo pod trenérem Antonínem Juranem patřilo podle hry a výsledků k jednomu z nejlepších týmů v historii Slušovic.²⁷⁶

3.10 Vnitropodnikové záležitosti

Na přelomu března a dubna 1983 byla v družstvu provedena prověrka činnosti za rok 1982, při níž se opakovaně zjistil problém přílišného růstu nezemědělské činnosti. V souvislosti při projednávání zprávy o výsledku prověrky JZD Slušovice nařídil ministr zemědělství a výživy zapracovat na řešení tohoto problému. Nakonec bylo navrženo, aby JZD zavedla opatření k utlumení dosavadního tempa a rozsahu nezemědělské činnosti. Jednalo se o útlum ve výrobě mobilních buněk a stavební činnosti ve věcech nedružstevních, snížení tempa ve výrobě mechanismů a běžné úpravě ovoce, zeleniny a brambor aj.²⁷⁷

V březnu také navštívila Slušovice rozsáhlá skupina obchodních představitelů, pracovníků Federálního ministerstva zahraničního obchodu a pracovníků Československé obchodní a průmyslové komory z Prahy. Jednalo se 52 návštěvníků. Obchodní představitelé byli zástupci z 22 zemí: z Argentiny, Austrálie, Belgie, Bulharska, Dánska, Egypta, Finska, Francie, Indonésie, Japonska, Jugoslávie, Kanady, Jemenu, Maďarska, Nigérie, Norska, NSR, Polska, Súdánu, Libanonu, Tuniska a Velká Británie.²⁷⁸

Během žní se na brigádě v družstvu vystříдалo zhruba 350 studentů.

275 *Z činnosti sportovní komise*. Naše cesta, 6, 1984, č. 19, s. 4.

276 ČUŘÍK, Zdeněk – DOBEŠ, Roman – PROCHÁZKA, Jiří – PROCHÁZKOVÁ, Daniela: *90 let kopané*, s. 18.

277 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 28, *Zařazení JZD*, f. 1–3.

278 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 173, *Korespondence se zemědělskými podniky a jinými orgány a organizacemi – návrh na propůjčení státního vyznamenání JZD Gottwaldov, dohody o dodání stavebních prací ze strany JZD, kádrové změny na OZS, experiment okresu Gottwaldov na intenzifikaci výživy skotu, zahraniční exkurze v JZD Slušovice, zprávy o plnění úkolu náboru důstojníků v záloze pro ČSLA, stanoviska OZS k předání chemizace od STS Otrokovice do Agropodniku – společného zemědělského podniku Gottwaldov, zpráva o konzultaci podnikových struktur, komplexní hodnocení OZS, stanovisko OZS k návrhu na změnu statutu JZD Slušovice na Agroprůmyslový kombinát Slušovice, stanovisko k výstavbě Energetického centra v Gottwaldově-Loukách*, f. 113.

V rámci mezinárodní výměnné brigády přijeli 2 studenti z NSR a 1 studentka z USA. Žňových prací se zúčastnilo také 20 studentů z NDR. V srpnu navštívila JZD delegace Celostátní rady zemědělských výrobních družstev z Maďarska a v září delegace z Rakouska.²⁷⁹

Na podzim byla uzavřena smlouva s národním podnikem Metra Blansko na kooperaci ve výrobě mikropočítačů TNS. Stalo se tak zázeminím, které materiálně a kapacitně zabezpečovalo zvyšování výroby TNS v následujících letech. Materiálové vstupy byly v tomto období vyrobeny výlučně v tuzemsku a státech RVHP.²⁸⁰

V téže době si JZD Slušovice podalo žádost Okresní zemědělské správě v Gottwaldově na doplnění družstevních stanov. Jednalo se o tři body: 1.) družstvo provozuje velkoobchodní činnost, 2.) družstvo provozuje obchodní činnost ve městech Severomoravského kraje, 3.) družstvo vyrábí elektronické přístroje měřicí a regulační techniky.²⁸¹

Od roku 1983 zavedlo vedení družstva tzv. technické rady. Jejich úkolem bylo vzájemně se informovat o zavádění výsledků vědeckotechnických poznatků do praxe ve všech mikrostrukturách družstva. Rady se scházely každý týden. V začátcích je řídil předseda JZD a později jeho náměstek pro vědecký a technický rozvoj. Zúčastňovali se jich ředitelé závodů výrobních mikrostruktur a další, jimi určené pracovníci.²⁸²

V úterý 15. května 1984 navštívila družstvo delegace z NDR, kterou přivítal předseda František Čuba. Hosté si prohlédli některé provozy a seznámili se s formami řízení. V následné besedě s vedoucími představiteli družstva se věnovali nosným rozvojovým programům JZD Slušovice, otázkám řízení reprodukce v živočišné výrobě a výsledkům práce biochemických provozů.²⁸³

Žně byly v témže roce zahájeny v neděli 29. července ve Spytihněvi. Oproti minulému roku začaly práce později z důvodu chladného a často deštivého počasí. Dne 18. srpna se sešli všichni, kteří se na těchto pracích podíleli, aby zhodnotili

279 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1983/12.

280 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 66.

281 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 201, *Stanovy JZD AK Slušovice, změny a doplňky vlastních stanov, doplnění vlastních stanov o provozování přidružené výroby, rozšíření předmětu činnosti (1968) 1973–1986 (1991)*, f. 28–29.

282 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 60.

283 Naše cesta, 6, 1984, č. 20, s. 1.

jejich průběh a výsledky. Přes nepříznivé povětrnostní podmínky byly v tomto roce výsledky žní pozitivní – 67,01 q/ha. Koncem srpna se ve Slušovicích v dostihovém areálu konaly okresní dožínky.²⁸⁴

Na konci srpna uzavřelo JZD Slušovice integrační smlouvu s JZD Valašsko se sídlem ve Vlachovicích. Předmětem vzájemné spolupráce byla komplexní integrační činnost na orné půdě JZD Valašsko, a to výroba zrnin, víceletých píceň, řepky ozimé, silážní kukuřice a ostatních krmných plodin. Smlouva byla platná na dobu 3 let. Spolupráce byla řízena podle zápisů ze společných porad zástupců obou JZD. Možné rozpory měla řešit Okresní zemědělská správa v Gottwaldově, která také smlouvu schválila.²⁸⁵

Hlavním zdrojem informací bylo v JZD Slušovice informační centrum vědeckotechnického rozvoje (VTR). Centrum čerpalo informace z knih, časopisů, filmů aj. Především mělo vybudované kontakty s knihovnami, výzkumnými a vývojovými středisky v Československu i v zahraničí. V roce 1984 začalo centrum využívat terminálový způsob získávání informací. Terminál v informačním centru VTR byl napojen na centrální počítač Siemens 7755 Ústředí vědeckotechnických a ekonomických informací v Praze. V té době byl také zaveden dialogový provoz – bylo možné vést dialog s centrálním počítačem. Prostřednictvím počítačové sítě mohl podnik vstoupit do 10 zahraničních databází (v USA, Holandsku, Velké Británii atd.) Vedle toho měl možnost přímého vstupu do zemědělské databáze AGRIS, jejímž provozovatelem byla Organizace pro zemědělství a výživu při OSN.²⁸⁶

Dále bylo také vybudováno letiště Bílá hlína u Slušovic, sklady na Hrobicích, v Lípě a Zádveřicích, odchovna mladého dobytka ve Sptyhněvi, mechanizační centrum v Lípě, montážní závod a další stáj pro koně ve Slušovicích. Produkce rostlinné výroby se dostala do ztráty (-11,2 mil. Kčs), avšak tato ztráta byla kompenzována vysokými zisky z přidružené výroby. Celkový zisk činil na konci roku 159,8 mil. Kčs.²⁸⁷

284 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1984/7–9.

285 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 46, *Smlouva s JZD Valašsko Vlachovice – komplexní integrační činnost na orné půdě JZD Valašsko (výroba zrnin, píceň a ostatních krmných plodin)*, s. 1–4.

286 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 55.

287 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 10–11.

4 Éra přestavby v zemědělství

4.1 Události tehdejší doby

V roce 1985 byl generálním tajemníkem KSSS zvolen Michail Gorbačov, který v Sovětském svazu zahájil sérii reforem známých jako „přestavba“ a „otevřenost“ (rusky: perestrojka, glasnost). Československá vláda byla nucena tyto reformy, zasahující i do hospodářské oblasti, přijmout. Přípravu potřebných zákonů aplikujících tyto reformy připravoval Vládní výbor pro plánovité řízení národního hospodářství na přelomu let 1986 a 1987. Příprava však probíhala velmi pomalu, a tak teprve až ve dnech 14.–15. června 1988 schválilo Federální shromáždění sérii 4 vzájemně propojených ekonomických zákonů tvořící páteř přestavby hospodářského systému: o státním podniku, o zemědělském družstevnictví²⁸⁸, o bytovém, spotřebním a výrobním družstevnictví a novela zákona o užívání půdy²⁸⁹ a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby.²⁹⁰

4.2 Rozšíření činnosti i počtu zaměstnanců

Tato nová nařízení přestavby ve Slušovicích vítali. Předseda František Čuba byl zastáncem takového způsobu hospodaření. Představitelé JZD postupem času dávali prostor členům samostatně podnikat.²⁹¹

Roku 1985 byl opět rozšířen chov skotu, tentokrát o plemeno Holstein. Letecky bylo přepraveno 108 ks jalovic tohoto plemene z Kanady. Celkem družstvo chovalo 8 532 ks skotu (z toho 1 682 krav), 7 246 ks prasat (z toho 412 prasnic), 202 koní, 163 ovcí, 230 000 brojlerů. Byla vybudována sýrárna v Nových Dvorech, stáj pro koně ve Vizovicích na Razově, posklizňová linka v Rakové, výrobní hala

288 Zákon rozšiřoval podnikatelské činnosti JZD. Změna od dosavadního stavu spočívalo v tom, že členové družstva si mohli zcela sami určovat stanovy a dále se rozšiřovaly možnosti samostatné podnikatelské činnosti družstva. JZD neměla jednoznačně stanovený výrobní program, ale měla pouze provádět činnost v souladu se státním plánem. Mohla zakládat společné podniky s jinými družstvy anebo se státními podniky, dále se mohla zapojovat do spolupráce se zahraničními subjekty, především v rámci socialistické mezinárodní integrace. In: RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 303.

289 Novela přímo navazovala na zákon o zemědělském družstevnictví. Pozemky nevhodné pro socialistickou zemědělskou velkovýrobu mohla zemědělská organizace (JZD nebo státní statek) přenechat do dočasného užívání k zemědělskému využití svým členům nebo svým pracovníkům; neměli-li o ně zájem, mohla je organizace přenechat jiné státní nebo družstevní organizaci, pokud ani to nepřicházelo v úvahu, tedy společenské organizaci (např. Svazu zahrádkářů) a konečně i jiným občanům k zemědělské výrobě. Stručně řečeno: novela umožňovala soukromou zemědělskou výrobu. In: RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 303–304.

290 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 301–302.

291 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 111–113.

v Zádveřicích, silážní jámy, polní hnojiště a komunikace. Pokračovalo se v melioračních pracích. Dostihy pořádané ve Slušovicích navštěvovalo stále více lidí. Nejvyšší návštěvnost jednoho z dostihových dnů byla odhadována na téměř 50 tisíc osob.²⁹² Družstvo také zavedlo průběžnou kontrolu čistoty vod a ovzduší u frekventovaných a rizikových provozů.²⁹³

V průběhu měsíců května až července 1985 byly v JZD prováděny pohovory s vytypovanými členy družstva, zaměřené na získávání vojáků z povolání. Pohovory prováděli zástupci Okresní vojenské správy Gottwaldov, Okresní zemědělské správy Gottwaldov, JZD Slušovice a další. V začátku byly pohovory prováděny se sedmnácti vytypovanými, přičemž po každém pohovoru bylo z dalšího projednávání vyřazeno několik pracovníků, kteří nemohli nastoupit do vojenské služby z důvodu zdravotní nezpůsobilosti, stavby rodinného domu aj. Cíl byl získat aspoň 3 pracovníky. Nikdo se však k odchodu do armády dobrovolně nerozhodl.²⁹⁴

Rozšířila se členská základna stranické organizace družstva. Počet trvale činných družstevníků byl 3 300, z toho 448 členů KSČ.²⁹⁵ Svazácká organizace v JZD se také rozrostla na 190 členů.²⁹⁶

Koncem října byly v JZD zahájeny výroční členské schůze jednáním ZO KSČ. Schůzi navštívili i Vladimír Ambrůz, tajemník OV KSČ pro zemědělství, a J. Hurta, náměstek předsedy pro zemědělskou výrobu.²⁹⁷

K 1. lednu 1986 měl podnik 6 výrobních mikrostruktur: pro zemědělskou výrobu, strojní výrobu, mikroelektroniku, zemědělskou biochemii, zemědělskou chemii, výstavbu a zpracování zemědělských produktů.²⁹⁸

Tohoto roku dostalo družstvo povolení k vytvoření agrokombinátu. Začalo tedy

292 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 11.

293 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 137.

294 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 175, *Korespondence se zemědělskými podniky a jinými orgány a organizacemi – rozšíření předmětu činnosti Agropodniku Gottwaldov, úmrtí Františka Čuby, předsedy prvního JZD okresu Gottwaldov v Březové, jmenování Ing. Františka Čuby, předsedy JZD Slušovice docentem pro obor ekonomika zemědělství, nabídka n. p. Svit Gottwaldov na kooperační spolupráci s JZD okresu, získávání vojáků z povolání, spolupráce JZD při investiční výstavbě, stanoviska OZS k projektovým úkolům, jednání o stavbě školícího střediska MZVŽ Praha v Gottwaldově, personální změna ve vedení Agropodniku, mezinárodní styky* (Dále jen *Korespondence se zemědělskými podniky*).

295 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 125.

296 Tamtéž, s. 130.

297 PŘÍKAZSKÝ, Vratislav: *Začala jednání ZO KSČ*. Naše cesta, 7, 1985, č. 84, s. 1.

298 *Jednotné zemědělské*, s. 5.

používat označení Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice.²⁹⁹

Počet zaměstnanců slušovického agrokombinátu se stále zvyšoval. O zaměstnání zde se ucházeli lidé z celé republiky. Denně přicházelo několik dopisů se žádostmi o nástup do zaměstnání. Během roku 1986 požádalo o vstup do družstva téměř 7 000 zájemců, z toho 35 % z okresu Gottwaldov, 38 % z nejbližšího okolí a 27 % z ostatních oblastí republiky. Jen ale malá část byla přijata. Přijímání byli hlavně odborníci pro potřebné profese. Nebylo také možné poskytnout všem ubytování.³⁰⁰

V dubnu byl otevřen ve Slušovicích komplex obchodů Kvatro (zkratka: kvalita – atraktivnost – rozvoj), který se stal vyhledávaným cílem návštěvníků z celého okolí. Zaměstnával celkem 38 lidí. Nabízeným zbožím byly potraviny, průmyslové zboží, elektronika, drogistické zboží, parfumerie, textilie nebo textilní galanterie.³⁰¹ Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (JZD AK Slušovice) také tímto rokem začalo vyrábět sýry. Vedení rozhodlo, že část vlastní produkce mléka bude dána k tomuto účelu. Z hlediska podmínek družstva byly jako vhodné vybrány 2 druhy sýrů – smetanový sýr a sýr s bílou plísní na povrchu. Oba byly ve tvaru nízkého válce.³⁰²

Ve dnech 15. až 28. listopadu 1986 se uskutečnila studijní cesta pracovníků JZD AK Slušovice do Čínské lidové republiky. Navštívili přitom Statek čínsko-československého přátelství. Byly tak obnoveny styky, které měla čínská strana s československými zemědělci přerušeny kulturní revolucí. Vedení čínské farmy vyslechlo zkušenosti z řídicí práce a způsoby odměňování v slušovickém družstvu, diverzifikaci činnosti a výroby. Diskutovalo se také o perspektivní spolupráci, pěstování kukuřice systémem KSL³⁰³, výrobě komponentů mikroelektroniky, šití oděvů a bavlněného prádla pro český trh.³⁰⁴ Závody mikrostruktury mikroelektroniky ve slušovickém družstvu měly zhruba 100 pracovníků a ti vyráběli

299 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 11.

300 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 97.

301 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1986/41–42.

302 Tamtéž, 1986/38.

303 Systém KSL (Kukuřice Slušovice Limagrain) nabízel poradenskou činnost a zabezpečoval pěstování kukuřice. Představoval služby jako rozbor půdy na živiny, výběr vhodného osiva, setí speciálními stroji, určení agrotechnických termínů, optimální hnojení a ošetřování kukuřice. Kdo se do systému zapojil, tomu bylo garantováno, že roční výnos se zvýší nejméně o 20 %. Pokud se toho nedosáhlo, za poskytnuté služby JZD AK Slušovice nedostalo žádné peníze. Pokud se ale výnosy zvýšily o více než 20 %, pak polovina z této sklizně šla do slušovického družstva. In: NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby*, s. 122.

304 NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby*, s. 121–122.

asi 150 počítačů ročně.³⁰⁵

Na začátku července roku 1987 byl ustaven náměstek předsedy pro zahraniční obchod, který řídil zahraničně obchodní činnosti družstva a zabezpečoval vývozy a dovozy i jiné zahraničně obchodní operace. Zahraniční obchod byl pro JZD důležitý, díky němu se podnik dostával k produktům potřebným pro svou výrobu, biomateriálu pro rostlinnou a živočišnou výrobu, strojům, technologiím aj.³⁰⁶

V JZD bylo zaměstnáno 6 411 osob. Každý nový zaměstnanec musel projít tzv. adaptačním procesem, který trval 24 týdnů. Polovinu tohoto času pracoval manuálně vždy 2 týdny na určeném pracovišti, druhou polovinu času na vybraném úseku. Vedoucí pracovníci byli do funkcí vybíráni na základě konkrétních pracovních výsledků a hodnocení, které probíhalo každé 3 měsíce.³⁰⁷

Družstvo bylo vybaveno 150 počítači pro svou vlastní potřebu. Ostatní vyrobené počítače určené k prodeji byly vyváženy nejvíce na Plzeňsko a do okresu Břeclav, kde se zasadily o zvýšení úrovně řízení zemědělské výroby. Velký zájem o počítač TNS byl však také v jiných hospodářských odvětvích. Zhruba 1/3 počítačů vyrobených JZD AK Slušovice sloužilo v zemědělských podnicích, zbytek v podnicích ostatních odvětví.³⁰⁸

4.3 Ocenění a návštěvy JZD

Ve květnu 1985 byl vedením provozně ekonomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze podán návrh na jmenování předsedy JZD Slušovice Františka Čuby docentem pro obor ekonomika a zemědělství. Pan Čuba dlouhodobě spolupracoval s touto fakultou ve výchovně vzdělávací činnosti, při řešení výzkumných úkolů a při dalším vzdělávání v postgraduálním studiu. Ukončil tam i studium aspirantury a úspěšně obhájil kandidátskou disertační práci.³⁰⁹

O rok později mu byla doručena zpráva od Okresní zemědělské správy Gottwaldov ohledně propůjčení státního vyznamenání Řádu práce. Toto ocenění bylo uděleno za dosavadní práci v zemědělství.³¹⁰

305 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 68.

306 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 44–45.

307 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 11–12.

308 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 26.

309 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 175, *Korespondence se zemědělskými podniky*.

310 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 176, *Korespondence se zemědělskými podniky a jinými orgány a organizacemi – zabezpečení výročních členských schůzí, politicko-organizační opatření k zabezpečení plnění*

Na přelomu let 1986–1987 byla vybudována čtyřproudová silnice z Lípy do Slušovic, která záhy dostala název „Gorbačovka“, protože se mluvilo o tom, že mezi významnými návštěvami má být také představitel SSSR Michail Gorbačov, ten však nakonec do Slušovic nepřijel.³¹¹ Komunikace vyšla na 50 mil. Kčs a vybudována byla za 3 zimní měsíce. Na stavbě bylo nasazeno 50 mechanismů.³¹²

V březnu roku 1989 navštívil družstvo člen politického byra a tajemník ÚV KSSS Jegor Ligačov. Během jeho návštěvy se diskutovalo o otázkách organizace a řízení, včetně řízení vědeckotechnického rozvoje aj.³¹³

Ve stejném měsíci přijela do slušovického agrokombinátu také parlamentní delegace z Austrálie vedená předsedou senátu Kerrym Walterem Sibraaem, která byla na oficiální návštěvě ČSSR. Hosté byli nejdříve seznámeni se základními údaji o JZD a poté navštívili vybrané provozy, které dokumentovaly uplatňování vědeckotechnického pokroku v zemědělské praxi.³¹⁴

Další ocenění s názvem Nejlepší roku obdržel František Čuba od římského měsíčníku Scenna illustrata. Toto ocenění bylo udělováno těm lidem, kteří se bez rozdílu politického a náboženského přesvědčení i rasového původu zasloužili o spojení mezi národy, státy nebo jednotlivými lidmi. Předseda JZD AK byl vyznamenán za osobní přínos v družstevní spolupráci mezi zeměmi.³¹⁵

4.4 Kultura, sport a péče o družstevníky

V nově zřízené výstavní síni Derby centra ve IV. podlaží se uskutečnila 8. prosince 1986 vernisáž I. výstavy JZD AK Slušovice pod názvem Moravská krajina v díle našich malířů. Na výstavě bylo možné si prohlédnout tři desítky obrazů z majetku Oblastní galerie výtvarných umění v Gottwaldově. Hostem vernisáže byl mimo jiné také národní umělec malíř Karel Hofman.³¹⁶

Sportovní dění ve Slušovicích se točilo hlavně kolem fotbalu.

plánu, propůjčení státního vyznamenání JZD Slušovice, hodnocení spolupráce při volbách do zastupitelských sborů, ustavení komplexní racionalizační brigády pro řešení problematiky využití zemědělských ploch nevyužitelných pro zemědělskou velkovýrobu (Dále jen Korespondence).

311 KARCOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 11.

312 VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD*, s. 30.

313 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 88.

314 *Australská delegace*. Naše cesta, 11, 1989, č. 27, s. 1.

315 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1989, s. 31.

316 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1986/37.

Fotbalový oddíl změnil svůj název na TJ JZD AK Slušovice a v srpnu 1986 zahájil poprvé nový ročník soutěže I. české národní ligy.³¹⁷ Do druhé nejvyšší české fotbalové soutěže postoupili fotbalisté vítězstvím ve skupině II. fotbalové národní ligy v sezóně 1985/1986. Vznikl nový fenomén – fotbal made in Slušovice.³¹⁸

Na začátku nového roku 1987 ve dnech 30.–31. ledna pořádalo ZO Svazarmu automotoklubu (AMK) Rudý říjen Otrokovice ve spolupráci s JZD AK Slušovice XII. ročník mezinárodní automobilové soutěže rallye Valašská zima. Cílem soutěže byla propagace svazarmovské práce v oblasti automobilového sportu a propagace pneumatik značky Barum.³¹⁹

Počet návštěv ve slušovickém agrokombinátu každoročně narůstal, proto bylo z tohoto důvodu založeno zvláštní oddělení, které organizovalo prohlídky jednotlivých provozů. V roce 1987 navštívilo družstvo 2 094 organizovaných skupin, což představovalo 104 700 osob. Dne 13. června téhož roku proběhlo v Derby centru JZD AK Slušovice setkání, na kterém byli přítomni národní umělec Miloš Kopecký, národní umělec Ladislav Chudík s chotí, režisér Jaroslav Dudek, jeho manželka, herečky Jana Štěpánková a Andrea Čunderlíková. K poslechu hrála skupina GPS a tančila skupina Studio UNO.³²⁰

V druhé polovině června 1988 se pod vedením předsedy Františka Čuby a za přítomnosti zástupců jednotlivých závodů konal seminář věnovaný rozvoji služeb v družstvu. Bylo zdůrazněna nutnost rozšíření služeb pro družstevníky. Ke splnění úkolu měly sloužit pravidelné porady představitelů jednotlivých závodů pod vedením ředitele závodu vnitropodnikových služeb Eduarda Oškery.³²¹

Při JZD dále fungoval oddíl orientačního běhu, šachový a tenisový oddíl či odbíjená. V průběhu léta byl v Areálu zdraví ve Všemíně natáčen Československou televizí zábavný pořad Jedeme dál.³²²

Od roku 1988 začala v JZD působit vnitropodniková banka. Měla charakter aktivního ekonomického nástroje k prohloubení prosazování principu samofinancování. Zprostředkovávala také bezhotovostní platební styky

317 PŘÍKAZSKÝ, Vratislav: *Od divize k I. české národní lize*. Naše cesta, 8, 1986, č. 49, s. 1.

318 ČUŘÍK, Zdeněk – DOBEŠ, Roman – PROCHÁZKA, Jiří – PROCHÁZKOVÁ, Daniela: *90 let kopané*, s. 18–20.

319 SOKA Zlín, fond OZS Gottwaldov, inv. č. 176, *Korespondence*, Rallye Valašská zima.

320 PŘÍKAZSKÝ, Vratislav: *Hosté u jednoho stolu*. Naše cesta, 9, 1987, č. 26, s. 4–5.

321 *Další rozšíření služeb*. Naše cesta, 10, 1988, č. 26, s. 1.

322 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 12.

organizačních jednotek družstva i družstevníků.³²³

4.5 Nejlepší výsledky rostlinné výroby a další události ke konci 80. let

V noci 27. června 1987 došlo na Slušovicku a Vizovicku k mimořádně silné průtrži mračen a následné povodni, která způsobila občanům i družstvu velké škody. Byla nazývána „Povodní století“. Už hodinu po půlnoci zasedalo vedení JZD AK Slušovice. Pro likvidaci škod byla stanovena protipovodňová opatření na ochranu životů lidí, zvířat a pro záchranu majetků. Zřídila se také centrální komise pro inventarizaci a hlášení škod. O obnově území zničeného povodní se jednalo na společném zasedání předsedů a tajemníků MNV, poslanců, zástupců Celozávodního výboru KSC a vedení JZD AK Slušovice. Bylo rozhodnuto, že JZD AK Slušovice vyčlení techniku a zabezpečí materiál pro obnovu zničených zařízení.³²⁴

Žně v roce 1987 trvaly 17 dní a skončily 20. srpna. I přes deštivé počasí dosáhlo JZD druhého nejvyššího výnosu v historii družstva. Výsledek žní byl hektarový výnos 65,3 q/ha, který završoval pětiletý cyklus výnosů nad 60 q/ha. V minulých letech to bylo: 1983 – 62,3 q/ha, 1984 – 67,1 q/ha, 1985 – 60,1 q/ha a 1986 – 63,6 q/ha.³²⁵

JZD AK Slušovice hospodařilo v následujícím roce na katastru 21 obcí na celkové výměře zemědělské půdy 6 389 ha, z toho bylo 4 314 ha orné půdy a 2 000 ha lesa. Zbytek činily záhumenky. Družstvo mělo 7 683 členů, z toho 5 702 trvale činných. Průměrný výdělek činil 3 367 Kčs na jednoho pracovníka. Z celkového počtu trvale činných mělo 577 členů vysokoškolské vzdělání, z toho bylo 26 kandidátů věd a 3 docenti. Družstevníků se středoškolským vzděláním bylo 1 495. Průměrný věk činil 35 let.³²⁶

V kooperaci s rakouskou firmou Greiner a německou firmou Kautex začalo družstvo vyrábět platové obaly pro potravinářské účely.³²⁷ Do podniku byla dovezena první skupina březích plemenných jalovic limousinského masného plemena, základ výstavby populace specializovaného žírného skotu.³²⁸

323 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 38.

324 *Povodeň století*. Naše cesta, 9, 1987, č. 26, s. 1.

325 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1987/58.

326 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 35, *Zpráva o činnosti Svazu družstevních rolníků v JZD 1988* (Dále jen *Zpráva o činnosti Svazu*), f. 3.

327 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 12.

328 HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát*, s. 54.

Při závodu zeleniny otevřeno Horticentrum ve Slušovicích, které se zabývalo pěstováním okrasných rostlin.³²⁹ Skládalo se ze dvou částí, z nichž první byla umístěna v objektu zahradnictví v Nových Dvorech. Tam se nacházel výstavní skleník s pokojovými rostlinami a květinami. Návštěvníci si mohli prohlédnout ukázky řešení zahrádek, atrií a odpočinkových koutů a současně si koupit okrasné traviny, jehličnaté a listnaté keře, ovocné keře, stromy aj. Druhá část prodávala zahradnické nářadí, žebříky, ploty, prostředky pro ochranu rostlin a další. Součástí byla také expozice zahrádkářské a zahradnické mechanizace.³³⁰

Dne 30. 4. 1988 bylo ukončeno vzdělávání členů Svazu družstevních rolníků (SDR) realizované prostřednictvím Družstevní školy práce. Oblast přednášek byla stanovena OV SDR a aplikována na podmínky JZD AK. K ústředním tématům patřil: stav a příčiny vysoké pracovní úrazovosti a nemocnosti v JZD, zkušenosti z budování a rozvoje JZD a jejich význam pro období dalšího vývoje a cesty aktivního uplatňování vědecko-technického rozvoje při zvyšování intenzifikace zemědělské výroby v JZD.³³¹ Řešil se také hlavně nový zákon o zemědělském družstevnictví, který patřil mezi onu sérii 4 ekonomických zákonů aplikující reformy ze SSSR po nástupu Michaila Gorbačova.³³²

Ve stejné době proběhlo součinnostní velitelsko-štábní cvičení složek civilní obrany. Akce se zúčastnily v rámci Jihomoravského kraje okresy Gottwaldov a Uherské Hradiště. Zemědělské podniky v tomto cvičení reprezentovalo JZD AK Slušovice.³³³

Rozdělila se také výroba elektroniky na 2 mikrostruktury: mikroelektroniku a kybernetiku. Závody Mikrostruktury kybernetiky se orientovaly na kompletování šestnáctibitových počítačů z dovezených komponentů.³³⁴

Ve dnech 12.–15. 12. 1988 se konaly v JZD Podřevnicko Želechovice dílčí členské schůze, na nichž se mělo hlasovat o sloučení s JZD AK Slušovice. Pro sloučení družstev hlasovalo 72,73 % členů. Od 1. 1. 1989 se tak slušovický agrokombinát sloučil s dalším družstvem a hospodařil na zemědělské půdě s výměrou

329 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 12.

330 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1973–1988, 1988/44.

331 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 35, *Zpráva o činnosti Svazu*, f. 6.

332 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 301–302.

333 LÍZAL, Josef: *Cvičení civilní obrany na výbornou*. Naše cesta, 10, 1988, č. 26, s. 1.

334 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 67.

6 906 ha, z toho bylo 4 374 ha půdy orné.³³⁵

Rok 1989 byl příhodný pro výrobu obilovin, hrachu a řepky. U obilovin bylo hektarovým výnosem 67,7 q/ha dosaženo nejlepšího výsledku v historii družstva. Hrách za stejnou dobu svým výnosem 42,3 q/ha vytvořil druhý nejvyšší výnos. U řepky bylo dosaženo výnosu 43,2 q/ha. První kombajny začaly s prací 22. července. Ukončení prací hlásil žňový štáb 11. srpna. Z tohoto období bylo 12 dní příznivých ke sklizni. Dohromady 45 kombajnů poseklo 1 576 ha pšenice, 113 ha ovsa, 98,87 ha jarního ječmene, 50 ha hrachu a 56 ha řepky.³³⁶

V červenci byla v novém závodě JZD AK Slušovice v Tišnově zahájena výroba nealkoholických nápojů stáčených do PET lahví. Mezi vyráběné nápoje patřily Pepsi- Cola, Amazonie nebo 7UP. Za rok se zde vyrobilo 60 mil. litrů nápojů.³³⁷ Provozní linka vyráběla PET lahve o objemu 1,5 litru. Jednalo se o první výrobky tohoto druhu v zemích východního bloku.³³⁸

Výroba počítačů byla v družstvu stále na vzestupu. Mezi lety 1985–1989 se každý rok uváděl na trh nový typ počítače.³³⁹ Na jaře 1989 byl zadán do vývoje šestnáctibitový jednodeskový počítač pod názvem TNS – HC 16. Byl vhodný do školních učeben, kde mohlo být zapojeno až 25 počítačů. Na realizaci tohoto programu byly vypsány na tehdejší dobu velké odměny. Pro rozjezd výroby byly nakoupeny osazovací automaty a testovací oživovací jednorázové stroje Marconi. Výroba byla zahájena 1. 10. 1989. Tyto počítače se začaly prodávat ve velkém a za prvních 5 měsíců se zaplatily náklady na vývoj i zakoupení nových technologií.³⁴⁰

Koncem roku 1989 pracovalo v mikrostruktuře mikroelektroniky 700 lidí a vyrábělo se asi 60 typů elektronických produktů a 3 základní typy počítačů.³⁴¹

V prosinci byla závodem rostlinné výroby JZD pořádána XIV. konference systému KSL v Zádveřicích. Cílem bylo zprostředkovat uživatelům systému KSL poznatky odborníků ze zemí, které figurovaly vysoko ve světových statistikách. Přítomni byli zástupci z Francie, Kanady a NSR.³⁴²

335 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 12.

336 SOKA Zlín, fond MNV Slušovice, č. př. 22/07, 1989, s. 41–42.

337 Tamtéž, 1989, s. 39.

338 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 12.

339 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 68.

340 NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby*, s. 99.

341 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 70.

342 HEJTMÁNEK, Karel: *XIV. Konference plodinového systému KSL. Naše cesta*, 11, 1989, č. 51–52, s. 1.

5 Polistopadový úpadek JZD AK Slušovice

5.1 Sametová revoluce a zvolení nového prezidenta

Přelom 80. a 90. let znamenal začátek změny jak v ČSSR, tak ve všech zemích východního bloku. Konec komunistických režimů v sousedních státech přicházel postupně. Jako první padl režim v Polsku, následovalo Maďarsko, Bulharsko a další. V ČSSR začalo dění 17. listopadu 1989 protirežimní demonstrací a jejím následným brutálním potlačením policií. Události poté následovaly v rychlém sledu.³⁴³ Dne 19. listopadu bylo ustaveno Občanské fórum (OF), které se vyslovilo pro dialog se státní mocí o všech otázkách, současně ale dalo najevo, že nehodlá jednat se současným stranickým vedením. Následujícího dne byla v Bratislavě založena obdobná slovenská organizace – Verejnost' proti násiliu (VPN).³⁴⁴

V pondělí 27. listopadu proběhla dvouhodinová generální stávkou, které se vedení KSČ marně snažilo až do poslední chvíle zabránit. O dva dny později byl mimo jiné na mimořádném zasedání Federálního shromáždění vypuštěn z ústavy článek 4 o vedoucí úloze KSČ.³⁴⁵ V prosinci po demisi vlády Ladislava Adamce jmenoval Gustav Husák federální vládu Mariána Čalfy a poté sám abdikoval.³⁴⁶ Koncem měsíce, 29. prosince, byl na Pražském hradě zvolen novým prezidentem Václav Havel.³⁴⁷

5.2 Důsledky revoluce ve Slušovicích

Po listopadových událostech dostal vývoj v JZD AK Slušovice velmi prudký a rychlý průběh. Tak jako v celé zemi i ve Slušovicích bylo založeno Občanské fórum k podpoře všech změn, které byly vyvolány politickým zvratem. Jeho činnost však nedosáhla příliš velké úspěšnosti v možnosti podílet se na správě a řízení, protože se velmi brzy dostalo do opozice vůči vedení družstva.³⁴⁸

Během první poloviny roku 1990 jednali představitelé družstva o založení akciové společnosti, tzn. o přechodu slušovického agrokombinátu na akciovou společnost s možností zřizovat samostatné podniky, podporovat soukromé podnikání

343 RYCHLÍK, Jan: *Československo*, s. 317–320.

344 Tamtéž, s. 324–325.

345 Tamtéž, s. 349–352.

346 Tamtéž, 359.

347 Tamtéž, 365.

348 SOKa Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/4.

nebo poskytovat ekonomické pronájmy jednotlivých provozů.³⁴⁹

Na družstvo začal být vyvíjen tlak ze strany představitelů listopadové revoluce i ze strany ostatních lidí. Mezi vedoucími představiteli státu panovaly obavy, že družstvo má ohromnou ekonomickou moc a potencionálně by mohlo nepříznivě ovlivnit demokratizační proces. To podtrhl i ve svém projevu poslanec Mojmír Kovář na 27. společné schůzi Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění 24. 4. 1990 v interpelaci k činnosti JZD AK Slušovice.³⁵⁰

Tato událost rozjela velké vyšetřování JZD AK, kdy několik institucí státních útvarů vyslalo do Slušovice kontroly. V některých momentech tam denně pracovalo víc než 10 lidí, kteří se zabývali kontrolou a vyšetřováním. Někdy ani nebylo dost družstevníků, kteří by se jim mohli věnovat a řešit dané otázky a danou problematiku. V takové atmosféře začali lidé opouštět JZD AK Slušovice. Rapidně klesala produktivita práce, a tím i hospodářské výsledky.³⁵¹

V polovině května vyšel v platnost nový zákon č. 162/1990 Sb. o zemědělském družstevnictví projednaný Federálním shromážděním ČSSR řešící vztahy uvnitř družstva.³⁵² Ten ve většině svých ustanovení odkazoval při konkrétních vztazích v JZD na úpravu provedenou stanovami družstva, popřípadě dalšími vnitrodružstevními předpisy. Z toho na jedné straně vyplývalo, že rozhodující normou pro úpravu vztahů uvnitř družstva budou stanovy a pouze při absenci konkrétních ustanovení ve stanovách bude třeba aplikovat zákon. Důsledkem zákona bylo vydání návrhu nových stanov JZD AK Slušovice.³⁵³

Došlo ke změně v názvu podniku. Vynechalo se slovo „jednotné“ a začal se používat jen název Zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice. Dne 8. července zasedalo představenstvo, na němž byly schváleny samostatné družstevní podniky: Elkomp Slušovice, Software Slušovice, TNS – Electronics Slušovice, Agrotour Slušovice, Ekomont Želechovice, Spark Slušovice, Moravostav Lípa, STAZ Slušovice, Stav Progres Zádveřice, Mobimont Vizovice, Agroservis Slušovice, Sambox Vizovice, Agrobeton Lípa, MONZA Slušovice, Hydraulik-kovo Želechovice,

349 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 13.

350 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 131–132.

351 NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby*, s. 127.

352 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 162/1990 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=162&r=1990> [cit. 28. 3. 2023].

353 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 21, *Návrh stanov Družstevního agrokombinátu Slušovice (DAK), DAK MOVA Slušovice a zemědělského družstva*, f. 1.

Koostav Brno, Symaz Želechovice, Mikrochema Hrobice, UNO Veselá, Biotech Hrobice, Chematon Veselá, Mosyv Slušovice, Selt Slušovice, Elin Slušovice, Plasty Slušovice a Akron Spytihněv. Od 1. srpna se opět změnil název podniku, tentokrát na Družstevní agrokombinát Slušovice (DAK Slušovice).³⁵⁴

5.3 Odstoupení Františka Čuby

Problém Slušovic se stal víceméně problémem státním. O tom svědčí fakt, že prezident Havel se o Slušovicích zmínil veřejně třikrát.³⁵⁵ Naposledy to bylo při vystoupení na Václavském náměstí 21. 8. 1990, kde mimo jiné řekl: „...*Krajně temné slušovické žilky nenápadně prorůstají celým naším potravinářstvím...*“ Tomu předcházela vysvětlující věta, že za tím vším se skrývají chapadla neviditelných mafií, které se snaží kšeftovat s majetkem, jenž jim nepatří, ustavují podezřelé akciové společnosti a hledají cesty, jak bezpečně ulít nelegálně získaný kapitál.³⁵⁶

Tento projev se stal také jedním z důvodů odstoupení Františka Čuby z funkce předsedy Družstevního agrokombinátu Slušovice o den později, 22. 8. 1990 na mimořádné schůzi představenstva. Na jeho místo nastoupil Pavel Drha.³⁵⁷

František Čuba komentoval své odstoupení z funkce předsedy takto: „*Vážení družstevníci, včera ve svém vystoupení na Václavském náměstí se prezident Havel již potřetí negativně vyslovil proti našemu družstevnímu agrokombinátu. Poprvé se o DAK negativně vyjádřil na zasedání Federálního shromáždění, podruhé na tiskové konferenci. Svým negativním postojem chtěl podpořit změny v našem DAK.*

Protože ke změnám nedošlo, bylo do našeho družstevního agrokombinátu vysláno jednadvacet revizorů před volbami a sedmnáct revizorů po volbách.

Byli jsme několikrát předvoláni na prokuraturu.

Bankám byl dán pokyn, aby nás nefinancovaly.

Podniky byly vyzývány, aby od nás nic nekupovaly a nic nám neprodávaly.

Všemi opatřeními byla našemu DAK vytvořena situace,

354 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 13.

355 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/4.

356 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 133.

357 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/4.

kteřá byla a je překonávána s velkými potížemi.

Včera se tedy prezident Havel o Slušovicích negativně vyjádřil už potřetí. Jeho útok byl veden bez obalu a jednoznačně. Není mi známo, jaká opatření budou pro zvýšení účinnosti včerejšího vystoupení následovat. Víím však, že útok je veden především proti mé osobě.

*Vždycky jsem měl, mám a budu mít zájem na udržení, rozvoji a rozkvětu DAK Slušovice. Abych mu vytvořil klidné podmínky existence, rozhodl jsem se pod de facto diktátem prezidenta vzdát se funkce.*³⁵⁸

Absence pevných ekonomických pravidel měla vliv také na hospodářské výsledky slušovického agrokombinátu, neboť se zpretrhaly dlouholeté ekonomické svazky mezi dodavateli a odběrateli. Nové vazby se teprve pomalu navazovaly. Hospodaření a poměry v družstvu byly přezkoumány justičními orgány, ale nebyly nalezeny žádné záležitosti, které by bylo možno považovat za trestný čin.³⁵⁹

Celostátní zájem o dění v DAK Slušovice, potvrzovala také návštěva předsedy vlády Petra Pitharta.³⁶⁰ Ke konci roku bylo rozhodnuto o rozdělení agrokombinátu, a to na základě žádostí jednotlivých nově vznikajících družstev. Z tohoto důvodu byl v listopadu 1990 projednán návrh zásad a postupu při rozdělování majetku a zásad agrokombinátu. Byla ustavena komise, která měla do konce téhož měsíce vyčíslit hodnotu majetku DAK Slušovice.³⁶¹

5.4 Rozpad DAK Slušovice

V prosinci 1990 proběhly dílčí členské schůze, na nichž bylo rozhodnuto o rozdělení DAK Slušovice na nástupnická družstva: DAK MOVA Slušovice, DAK START, Agrodružstvo, Zemědělské družstvo (ZD) Zádveřice, ZD Želechovice, ZD Vizovice a SYMAZ.³⁶²

V souvislosti s rozdělením DAK Slušovice došlo 11. 1. 1991 také k rozdělení členských podílů složených do Agropodniku Zlín. Toto se týkalo pouze těch podniků, které v době své dřívější existence, tedy před sloučením družstev, sdružily své finanční prostředky jako členské podíly do Agropodniku Zlín. Týkalo se to DAK Slušovice,

358 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 133–134.

359 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 13.

360 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/5.

361 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 13.

362 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/5.

ZD Vizovice, ZD Zádveřice a ZD Podřevnicko. Stav členských podílů k 1. 1. 1991 ZD vzniklý rozdělením DAK Slušovice byl celkem 14 356 208 Kčs. Tento obnos byl mezi 4 podniky rozdělen následovně: DAK Slušovice – 9 379 741 Kčs, ZD Vizovice – 1 471 302 Kčs, ZD Zádveřice – 2 098 953 Kčs a ZD Podřevnicko – 1 406 212 Kčs.³⁶³

Z nově vzniklých zemědělských družstev podaly do konce roku žádost o registraci v obchodním rejstříku: DAK MOVA Slušovice, Zemědělské družstvo SYMAZ a DAK START. Nejvíce členů přešlo do DAK MOVA Slušovice (4 125 členů) a DAK START (1 365 členů). První jmenovaný se stal pokračovatelem DAK Slušovice. Předsedou představenstva byl zvolen František Čuba a generálním ředitelem Pavel Drha.³⁶⁴

Zápis do obchodního rejstříku DAK MOVA Slušovice byl proveden 29. prosince 1990. Mezitím podal městský prokurátor v Brně odvolání proti zápisu DAK MOVA Slušovice do obchodního rejstříku, protože nebylo jasné rozdělení majetku mezi bývalým DAK Slušovice a nově vzniklým DAK MOVA Slušovice. Krajský soud v Brně proto 8. března 1991 rozhodl o zrušení zapsání v rejstříku. Vedení DAK MOVA Slušovice doplnilo soudem požadované údaje a dokumenty, jejichž absence vedla k rozhodnutí soudu, a 18. března nechalo družstvo zapsat do rejstříku. Špatná komunikace s brněnskými úřady vedla představitele DAK MOVA, aby se s žádostí o zapsání do obchodního rejstříku obrátili do Bratislavy.³⁶⁵

Situaci v družstvu hodnotil předseda František Čuba v podnikovém zpravodaji Aktuality MOVA. V čísle z 16. 4. 1991 promluvil o tom, že v důsledku nestability podniku odešlo 1 454 členů, mezi nimi 8 náměstků, 20 ředitelů, řada manažerů, obchodníků, ekonomů a kvalifikovaných dělníků. Dále také 80 % mikrostruktury zahraničního obchodu. Zároveň však zdůraznil, že současné problémy musí všichni členové družstva překonat společně svojí usilovnou prací.³⁶⁶

Zvláště výrazně vystupoval proti družstvu český ministr zemědělství Bohumil Kubát, který se 17. dubna 1991 sešel se slušovickými občany.³⁶⁷

363 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 53, *Rozdělení členských podílů složených do Agropodniku Zlín – stav k 1. 1. 1991 v souvislosti s rozdělením JZD AK Slušovice.*

364 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 14.

365 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/5.

366 TRNKA, František: *Zlínští*, s. 146.

367 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/6.

V červnu byl DAK MOVA Slušovice zaregistrován do obchodního rejstříku na Slovensku pod názvem DAK MOVA Bratislava. Generální prokurátor Slovenské republiky však podal stížnost na porušení zákona při registraci této firmy. V této věci rozhodl až senát Nejvyššího soudu Slovenské republiky, který stížnost zamítl a registraci v rejstříku uznal za právoplatnou. Předsedou představenstva DAK MOVA Bratislava se stal František Čuba a generálním ředitelem Pavel Drha.³⁶⁸

I přes všechny tyto události družstvo dokončilo v dubnu 1991 stavbu Moravské banky v blízkosti dostihové dráhy. V témže roce dne 26. května obdržel předseda Čuba již podruhé mezinárodní ocenění „Nejlepší roku“.³⁶⁹

5.5 Transformace podniku

V roce 1992 byl parlamentem schválen zákon č. 42/1992 Sb. o transformaci družstev.³⁷⁰ Zákon o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, jak se právní předpis nazýval, nabyl účinnosti od 28. 1. 1992. Tento zákon upravoval kromě způsobu vypořádání majetkových vztahů v družstvech také způsob přizpůsobení vnitřních právních poměrů družstva obchodnímu zákoníku, podmínky přeměny družstva na jinou podnikatelskou formu podle obchodního zákoníku a vydání majetku Komunistické strany Československa a Socialistického svazu mládeže získaného družstvy od 1. ledna 1990. Nařízení vydaná v zákonu měla splnit všechna družstva vzniklá před účinností daného zákona podle transformačního projektu, který měly podniky samy vypracovat.³⁷¹

V důsledku vydání tohoto zákona se dne 25. 5. 1992 v motorestu v Zádveřicích konala první valná hromada DAK MOVA Bratislava, na níž byla zvolena transformační rada, která měla za úkol zajistit veškeré potřebné kroky k převedení majetku na oprávněné osoby.³⁷² Těchto osob bylo dohromady 5 085 a byly rozděleny do 3 skupin: členové družstva, kteří byli vlastníky půdy a ostatního majetku užívaného družstvem (501 osob), ostatní členové družstva (3 627 osob) a vlastníci půdy a ostatního majetku, kteří nebyli členy družstva (957 osob).³⁷³

368 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 14.

369 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1990–1/6.

370 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 14.

371 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 42/1992 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=42&r=1992> [cit. 3. 4. 2023].

372 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 14.

373 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 54, *Transformační projekt 1992 (Dále jen Transformační)*, f. 53.

Následně byl vypracován transformační projekt, který stanovoval vznik dvou nových právních subjektů: pro akcionáře a vlastníky půdy. Dne 21. 7. téhož roku byl tento projekt předložen transformační radě a představenstvu DAK MOVA a následně schválen.³⁷⁴ Poté byl v pondělí 21. září 1992 schválen i druhou valnou hromadou oprávněných osob. Tímto rozhodnutím vznikly následné subjekty: akciová společnost (a. s.) MOVA Bratislava, jejíž členskou základnu tvořili stávající členové DAK MOVA Bratislava, a zemědělské obchodní družstvo NIVA Trenčín sdružující vlastníky půdy.³⁷⁵

Předsedou dozorčí rady a. s. MOVA se stal František Čuba a prezidentem představenstva Pavel Drha.³⁷⁶ Předmětem podnikání společnosti byla zemědělská a potravinářská výroba, lesní výroba a dřevovýroba, kovovýroba, chemická výroba, elektronika, dopravní a opravářské služby, obchodní a zprostředkovatelská činnost, výroba a zpracování polymerních materiálů.³⁷⁷ Orgány společnosti byla valná hromada, představenstvo a dozorčí rada.³⁷⁸ V roce 1993 zde pracovalo 110 zaměstnanců.³⁷⁹

374 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 14–15.

375 SOKA Zlín, fond MěÚ Slušovice, č. př. 43/2016, 1990–2004, 1992/23–24.

376 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 15.

377 SOKA Zlín, fond JZD AK Slušovice, inv. č. 54, *Transformační*, f. 86.

378 Tamtéž, f. 92.

379 KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 15.

Závěr

Dne 21. 5. 1997 rozhodl Krajský soud v Bratislavě o vyhlášení konkurzu na majetek a. s. MOVA. Správcem konkurzní podstaty byl ustanoven Pavel Malich z Bratislavy.³⁸⁰ Tímto činem zřejmě definitivně skončila už i ta poslední pokračující společnost podniku kdysi nazývaného JZD Slušovice. Většina objektů a staveb, které družstvo dříve využívalo ke svému hospodaření převzaly buď jiné firmy, které si zde zřídily své pobočky, nebo zůstaly nevyužity a chátrají dodnes, např. objekt bývalého JZD Všemina, kdysi spadající pod slušovické družstvo dnes funguje jako sběrný dvůr. Zůstaly jen vzpomínky bývalých členů, kteří tuto dobu stále připomínají.

Cílem této práce bylo přiblížit, jak JZD Slušovice začínalo se svým hospodařením a jak se postupně rozrůstalo slučováním s ostatními zemědělskými družstvy, dále jeho stálé zvyšování produkce a také později i rozvoj nezemědělské výroby, život lidí v družstvu, ale také např. problémy a konflikty, které vznikaly v družstvu mezi členy nebo mezi JZD a MNV Slušovice.

Na základě pramenů byly postupně analyzovány začátky družstva a s tím související agitační práce. Po získání většího množství zemědělců byl shromážděn dostatek půdy k založení zemědělského družstva. Jelikož bylo ale potřeba získat pro společné hospodaření všechny zemědělce, pokračovaly i dále přesvědčovací akce, do kterých se zapojoval i předseda družstva. Objasnění tohoto tématu bylo dosaženo nejvíce studiem pramenů z fondu MNV Slušovice, které kromě psaných zápisů z pohovorů se zemědělci obsahovalo i korespondenci a vyjádření tehdejších členů JZD nebo i lidí, kteří do družstva vstoupit nechtěli.

Zcela nezbytným pro fungování družstva byly členské schůze a schůze představenstva, které řídily chod prací nebo v nichž se diskutovalo nad určitými problémy či otázkami. Zápisy z těchto schůzí byly seřazeny ve fondu JZD AK Slušovice, který byl také zdrojem informací ohledně integrace družstva s ostatními JZD, ročního hospodaření nebo situace družstva na konci 80. let a následné transformaci podniku.

³⁸⁰ KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné*, s. 15.

Nadřízeným orgánem byla pro JZD Slušovice již od založení Okresní zemědělská správa v Gottwaldově, jejíž archivní fond obsahoval zápisy z okresních konferencí, na které slušovické družstvo posílalo své zástupce, dále pak korespondenci s ostatními zemědělskými podniky nebo změny a doplňky vlastních stanov JZD Slušovice.

Přínosným dobovým pramenem pro sledování života v družstvu v období 80. let byl podnikový časopis Naše cesta, který popisoval události v JZD, tj. plnění zemědělských prací, akce pořádané pro družstevníky, sportovní a kulturní aktivity. Vycházely zde i zprávy týkající se ostatních zemědělských podniků.

I když se v družstvu za jeho existenci vystříдалo postupně 7 předsedů, stál za jeho úspěchem hlavně František Čuba, který dokázal využít své organizační schopnosti k úspěšnému řízení celého družstva. Proto jeho pozdější odstoupení z funkce v 90. letech mělo pro podnik velmi negativní dopady.

Dnes už je to mnoho let od dob největší slávy JZD Slušovice. Stále však jsou a budou konány diskuse ohledně tohoto podniku. Stále jsou a budou existovat názory pozitivní i negativní vůči tomuto „socialistickému zázraku“. Na jedné straně lidé chválící a zastávající se družstva jako místa jejich práce a výdělků a rovněž předsedy Františka Čuby za jeho vedení JZD. Na straně druhé budou stát lidé odsuzující družstvo za údajné machinace, podvody a vykořisťování.

Na svou dobu prokazovalo družstvo převratné výkony a dokázalo si získat obdiv nejen v celé republice, ale i za hranicemi našeho státu jak směrem východním, tak i směrem západním. Není na místě spekulovat o tom, jaké by to bylo, kdyby nikdy nedošlo k zániku družstva a jak by fungovalo v dnešní době. Spíše je vhodné diskutovat o tom, zda by se jeho systém dal aplikovat na dnešní podniky a jejich způsob hospodaření.

Summary

This thesis deals with history of the agricultural cooperative Slušovice from 1949 to 1993, when cooperative became a joint stock company. Thesis divided into 5 chapters. The first chapter pursues inception of cooperative. Successive chapter describes entrance František Čuba into function the chairman of cooperative. The third chapter analyses the 1970s and first half of the 1980s. The second half of the 1980s is component of the fourth chapter. The last chapter contains events after 1989. The cooperative experienced the biggest development under the chairman František Čuba, whose name is most associated with this enterprise. The agricultural cooperative primarily concentrated on grow agricultural products and cattle breeding, in which achieved respectable results. In later years the enterprise specialized in the production of electronics and cooperated with other foreign companies. Many international delegations and groups of tourists visited Slušovice every year. The enterprise afforded a lot of services to all members of cooperative, for example laundry, restaurant or excursions to Prague. The cooperative supported also development of sports in Slušovice - football, horse-race, tennis or moto-car race. In addition agricultural cooperative participated in cultural life. It organized for example artistic exhibitions. The enterprise was active in construction too.

Soupis pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Zlín

Fondy:

Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (1945) 1952–1990 (2000)

Místní národní výbor Slušovice (1914) 1945–1976 (1980)

Okresní zemědělská správa Gottwaldov (1960) 1963–1988 (1991)

KSČ - Okresní výbor Gottwaldov 1945–1989 (1990)

Městský úřad Slušovice (1990–2012)

Dobový tisk:

Podnikový časopis Naše cesta

Naše cesta, 6, 1984, č. 19.

Naše cesta, 6, 1984, č. 20.

Naše cesta, 7, 1985, č. 84.

Naše cesta, 8, 1986, č. 49.

Naše cesta, 9, 1987, č. 26.

Naše cesta, 10, 1988, č. 26.

Naše cesta, 11, 1989, č. 27.

Naše cesta, 11, 1989, č. 51–52.

Tištěné prameny:

DIVILA, Emil – ČUBA, František: *Cesty k prosperitě*. Praha 1989.

DOLGOŠEJ, G. A. – MAKEJENKO, Marlen Michajlovič – CHOMA, Dimitrij: *Naučný slovník ekonomiky zemědělství*. Praha 1986.

HEJZLAR, Zdeněk: *JZD Agrokombinát Slušovice: 40: 1949-1989*. Slušovice 1989.

HURT, Rudolf: *Dějiny Slušovic*. Slušovice 1985.

VÁCHA, Stanislav: *Jak řídí JZD Agrokombinát Slušovice*. Slušovice 1988.
Jednotné zemědělské družstvo Slušovice (Účastníkům II. celostátní konference AGROENERG '86 Slušovice - Lukov 21. ledna 1986). Slušovice, 1986.
Naučný slovník zemědělský. Sv. 1–4, 6–7, 9–10, 13. Praha 1966–1992.
60 let kopané ve Slušovicích: 1929—1989. Slušovice 1989.

Literatura:

Monografie:

ČUŘÍK, Zdeněk – DOBEŠ, Roman – PROCHÁZKA, Jiří – PROCHÁZKOVÁ, Daniela: *90 let kopané ve Slušovicích 1929/2019*. Slušovice 2020.
JECH, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha 2008.
KALIŠ, Radomír: *Slušovická zastavení*. Slušovice 2018.
KARKOŠKOVÁ, Alena: *Jednotné zemědělské družstvo Agrokombinát Slušovice (1945) 1952—1990 (2000)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2011.
KARKOŠKOVÁ, Alena: *KSC - Okresní výbor Gottwaldov 1945—1989 (1990)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2007.
KMENT, Zdeněk: *Ve stínu rudé hvězdy: zpráva o zločinech StB na Valašsku a jihovýchodní Moravě v letech 1948-1953*. Valašské Meziříčí 2022.
NEDBÁLEK, Karel: *Cesta Františka Čuby z Březové k JZD Slušovice*. Slušovice 2019.
NEDBÁLEK, Karel: *Revoluce v roce 1989 začala ve Slušovicích: aspekt inkluze new age anebo vše bylo jinak*. Slušovice 2022.
PRŮCHA, Václav: *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 2. díl. *Období 1945-1992*. Brno 2009.
RYCHLÍK, Jan: *Československo v období socialismu: 1945-1989*. Praha 2022.
ŠTROBLÍK, Vladimír: *Místní národní výbor Slušovice (1914) 1945—1976 (1980)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 1994.
ŠTROBLÍK, Vladimír: *Okresní zemědělská správa Gottwaldov (1960) 1963—1988 (1991)*. Archivní inventář. Zlín-Klečůvka 2003.
TOMAN, Miroslav, CODL Stanislav, TUČEK Petr: *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha 2012.
TRNKA, František: *Zlínští podnikatelé Tomáš Baťa a František Čuba*. Praha 1998.

Studie:

BUREŠOVÁ, Jana: *Politický a institucionální rámec kolektivizace zemědělství v Československu se zaměřením na historická východiska*. In: BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal: Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : Studie, seznamy a dokumenty. Praha 2010, s. 17–60.

MACOURKOVÁ, Anna: *Naučíme lidi milovat nový socialistický život. Komunistická propaganda a agitace v období kolektivizace*. In: ROKOSKÝ, Jaroslav –SVOBODA, Libor (eds.): Kolektivizace v Československu. Praha 2013, s. 139–150.

ROKOSKÝ, Jaroslav: *Mezi hrdostí a zoufalstvím. Odpor proti násilné kolektivizaci*. In: ROKOSKÝ, Jaroslav –SVOBODA, Libor (eds.): Kolektivizace v Československu. Praha 2013, s. 181–204.

Internetové zdroje:

Archiv bezpečnostních složek: *Brigáda socialistické práce*. In: [https://www.abscr.cz/archivalie/brigada-socialicke-prace/](https://www.abscr.cz/archivalie/brigada-socialisticke-prace/) [cit. 15. 3. 2023].

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 49/1961 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=49&r=1961> [cit. 19. 4. 2023].

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 162/1990 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=162&r=1990> [cit. 28. 3. 2023].

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sbírký zákonů a mezinárodních smluv. *Předpis 42/1992 Sb.* In: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=42&r=1992> [cit. 3. 4. 2023].